

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2022 30 stp

Fakultet for landskap og samfunn (LANDSAM)

Innovasjon og næringsutvikling i små byer: et planleggingsperspektiv

Innovation and business development in small cities: from an urban planning perspective

Ådne Haug

By- og regionplanlegging

Forord

Denne masteravhandlingen er mitt avsluttende bidrag som student ved NMBU. I løpet av fem år på Ås har jeg lært mye om hva det innebærer å være en byplanlegger. Nå tar jeg steget ut i arbeidslivet, og er klar for nye utfordringer.

Jeg vil takke min veileder Mina di Marino for svært god veiledning gjennom kontinuerlig dialog, klare tilbakemeldinger og raske svar. Jeg vil også takke LINK Arkitektur som var en viktig sparringspartner i forarbeidet av oppgaven, samt veileder i ArcGis. Gunnar Tenge takkes for kartgrunnlag som var viktig for oppgavens analyser.

I tillegg til det faglige, har det sosiale livet på NMBU svært givende. Jeg retter en hilsen til alle nære og perifere venner jeg har fått gjennom studietiden. Vi ses igjen! I tillegg vil jeg rette en ekstra takk til min kjæreste og mine romkamerater på Saga 2.

Jeg håper denne oppgaven kan være til inspirasjon for næringsutvikling, innovasjon og stedsutvikling i små byer. Selv om ulike byer har ulike utfordringer, kan de løses med mange av de samme strategiene med nødvendige tilpasninger.

Ådne Haug

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Ås, 16. mai 2022

Sammendrag

Med dagens urbanisering og økende vekst i de store byene er det viktig å huske på at mange av landets innbyggere også bor i mindre byer, og har behov for gode arbeidsplasser og attraktiv byutvikling. Det er forsket lite på små byer, og enda mindre på næringsutvikling og innovasjon i små byer i sammenhengen med arealplanlegging. Hensikten med oppgaven er å belyse hvordan man kan planlegge for attraktiv næringslivsutvikling og innovasjon i små byer. Med dette som hensikt skal oppgaven undersøke om planlegging for dette krever andre metoder og strategier enn dagens praksis for å sørge for ønsket resultat.

Tematikken utforskes kvalitativt gjennom en casestudie av Brumunddal i Ringsaker kommune med fokus på en områdeplan som legger til rette for kunnskapsbasert næring og bymessig bebyggelse sentralt i byen. Casestudiet består av litteraturstudie, dokumentanalyse, semistrukturerte intervjuer og GIS- og stedsanalyse som vil belyse hvordan man bør planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer, hvilke egenskaper Brumunddal har som sted, hvordan områdeplanen har lagt til rette for næringsutvikling og innovasjon, og hva som kunne vært gjort annerledes for å i større grad nå målet med planen.

Denne avhandlingen viser at Ringsaker kommune gjør mye riktig i sin arealplanlegging for næringsutvikling og innovasjon. Blant annet jobber kommunen helhetlig med attraktivitet, samhandler med grunneiere, er bevisste på samspillet mellom arealplanlegging og næringsutvikling, og har laget en fleksibel områdeplan. Litteraturstudiet og andre data fra avhandlingen viser at Ringsaker med fordel kan gjøre endringer og forbedringer som kan øke sannsynligheten for at områdeplanen og andre lignende planer blir gjennomført. Noen eksempler på dette er at kommunen bør utvikle nettverkene sine, bli mer bevisste på hybriditet og multifunksjonalitet, og ha mer konkrete strategier rundt hvem og hva de planlegger for.

Avhandlingens resultater bidrar til den akademiske debatten ved å gi konkrete svar på hvordan en småbykommune kan planlegge for næring og innovasjon gjennom arealplanlegging og strategier. En implikasjon for avhandlingen er at temaet er lite skrevet om, og oppgaven har derfor en omfattende tilnærming. Dette gjør avhandlingen desto mer nyttig og interessant. Resultatene knytter seg til Brumunddal spesielt, men kan med tilpasning også gjelde andre byer. Med videre forskning kan man etter hvert komme frem til en «verktøykasse» for planlegging av næring og innovasjon små byer.

Abstract

Although the on-going urbanization and urban growth in the big cities, it is important to remember that a big part of the Norwegian citizens live in smaller cities. Small cities are dependent on attractive workplaces and urban development. There is limited research regarding urban planning in small cities. Even less is written about economic development and innovation in small cities in relation to urban planning. The purpose of this thesis is to shed light on whether planning for economic development and innovation requires other methods and strategies than today's practice in order to achieve the desired outcomes.

The thesis's subject is explored qualitatively through a case study of Brumunddal with focus on a "områdeplan" (type of zoning plan) that facilitates for knowledge economy and innovation in a central area of the city. The case study consists of a literature study, document analysis, semi-structured interviews and place- and GIS-analysis that enables this research to answer how to plan for economic development and innovation in small cities, which attributes Brumunddal has as a city, how the zoning plan have facilitated for economic development and innovation and what could have been done differently in order to achieve the goal of the zoning plan.

This thesis shows that Ringsaker municipality is already addressing the planning for economic development and innovation. To this end, Ringsaker municipality has cooperated with landowners and is aware of the link between urban planning and economic development and the relevance for making flexible plans. However, the literature study and data from this thesis shows that the municipality could further improve their planning in order to facilitate for the economic development and innovation. The improvements can be done through further developing their networks, more focus on hybrid spaces and multifunctionality as well as more specific strategies customized for what and who they are planning for.

The results of this thesis contribute to the academic debate by answering how a small city and municipality can plan for economic development and innovation through urban planning and strategies. An implication for this thesis is the lack of research into the topic, and therefore this thesis will have a more comprehensive understanding of planning approaches for small cities. This makes the research even more necessary and interesting. The results are based on a specific case, but they may also be relevant to other cases with similar characteristics. With further studies on similar cases, it may be possible to create a "tool-kit" for planning of economic development and innovation in small cities.

Innhold

Forord.....	i
Sammendrag.....	ii
Abstract	iii
1 Introduksjon.....	8
1.1 Bakgrunn og relevans.....	8
1.2 Presisering av oppgavens fokus og forskningsgap.....	9
1.3 Eksempler på planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer	10
1.4 Oppgavens fokus, hensikt og problemstilling	11
1.5 Oppgavens struktur.....	12
1.6 Begrepsavklaring.....	13
2 Litteraturgjennomgang	15
2.1 Konsepter og teori	15
2.1.1 Knowledge spillover.....	15
2.1.2 Klyngeutvikling og klyngeetableringer i små byer	17
2.1.3 Hybriditet.....	19
2.1.4 Multifunksjonalitet	23
2.1.5 Distriktsutvikling.....	24
2.1.6 utfordringer i distriktene.....	25
2.1.7 Hvorfor skal man satse på små byer?	25
2.1.8 Planlegging og usikkerhet	26
2.1.9 Moderne økonomier	28
2.1.10 Den kreative klasse.....	29
2.1.11 Den kreative klasse etter Covid-19.....	31
2.2 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon.....	32
2.2.1 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon i Oslo	32
2.2.2 Medvirkning, samarbeid og nettverk i Campusstrategien	34
2.2.3 Kompakt by og interaksjon mellom aktører i Campusstrategien	34
2.2.4 Innovasjonsdistrikter i Campusstrategien.....	35
2.3 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer	36
2.3.1 Kunnskap, «knowledge spillover» og klynger i små regioner	36
2.3.2 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon i distrikter	37
2.3.3 Fra plan til gjennomføring i distriktene.....	40
2.3.4 Et eksempel på planlegging for næringsutvikling og innovasjon i små byer	43
3 Eksempler fra praksis: Steder med næringsutvikling og innovasjon.....	46

3.1	MESH Oslo	46
3.2	Park Hamar	46
3.3	Innlandet Science Park	47
3.4	Peak Måløy	47
4	Metode	49
4.1	Forskningsdesign	49
4.2	Litteraturstudie	50
4.3	Casestudie	51
4.4	Valg av case	52
4.4.1	Casebeskrivelse	53
4.5	Mixed methods	56
4.6	Intervju	56
4.6.1	Intervjuguide	57
4.6.2	Utvalg til intervju	57
4.6.3	Fokusintervju	59
4.6.4	Individuelle intervju	60
4.7	Dokumentanalyse av plandokumenter	60
4.7.1	Valgte dokumenter for dokumentanalysen med kort begrunnelse	62
4.7.2	Redegjørelse av planleggingsdokumenter og sammenhenger	63
4.8	Dokumentanalyse av transkriberte intervjuer	63
4.9	Kategorier og koder til analyse av intervjuer og dokumenter	64
4.10	GIS- og stedsanalyser	66
4.10.1	Stedsanalyser basert på sekundærlitteratur	66
4.10.2	GIS-analyser	66
4.11	Relabilitet i forskningen	66
4.12	Forskningens generaliserbarhet	67
4.13	Validitet i metodene	67
4.14	Svakheter i metodene	68
4.15	Etiske problemstillinger og forskningsetikk	68
4.15.1	Meldeplikt og oppbevaring av data	68
5	Empiri	69
5.1	Stedsanalyse basert på sekundærkilder	69
5.1.1	Demografi	69
5.1.2	Utvikling og attraktivitet i Ringsaker	70
5.1.3	Næringsliv i Ringsaker	70
5.1.4	Eksisterende klynger og nettverk	71

5.1.5	Utdannings- og FoU-institusjoner i Ringsaker.....	72
5.1.6	Mer om næringslivet i Ringsaker	72
5.2	GIS-analyser gjort av forfatter av oppgaven	73
5.2.1	Boenheter.....	74
5.2.2	Arbeidsplasser	75
5.2.3	Bygningsfunksjoner, funksjonsblanding og multifunksjonalitet.....	76
5.2.4	Friluftsliv og rekreasjonsområder.....	78
5.3	Oppsummering av GIS- og stedsanalyse.....	79
5.4	Dokumentanalyse av plandokumenter og intervjuer	80
5.4.1	Aktører som var med i planprosessen:	81
5.4.2	Grunneiere på området	82
5.5	Resultater fra planbeskrivelse del 1.....	83
5.6	Resultater fra planbeskrivelse del 2.....	85
5.7	Resultater fra bestemmelser	87
5.8	Resultater fra intervjuer.....	89
6	Oppsummering av funn fra dokumentanalyse og intervjuer	99
6.1	Funksjoner det planlegges for på området.....	99
6.2	Kommunens arbeid med hybriditet	100
6.3	Nettverksbygging for et fremtidig Brumunddal Sørvest	101
6.4	Nettverk i planprosessen.....	101
6.5	Aktører som er ønsket på Brumunddal Sørvest.....	102
6.6	Attraktivitet og den kreative klasse	102
6.7	Medvirkning i planprosessen for Brumunddal Sørvest	103
6.8	Aktører som deltok i medvirkningsprosessen med Brumunddal Sørvest.....	104
6.9	Valg av arealplantype.....	104
6.10	Retningslinjer og bestemmelser for næringsutvikling og innovasjon	104
6.11	Detaljeringsnivå i planen.....	105
6.12	Valg av arealformål	105
6.13	Arealplanlegging og en usikker fremtid.....	106
6.14	Arealplanlegging i sammenheng med næringsutvikling og innovasjon.....	106
6.15	Muligheter og utfordringer for næringsutvikling og innovasjon.....	107
6.16	Omtale av næringsutvikling og innovasjon.....	108
6.17	«Know-how» i Brumunddal og Ringsaker.....	109
6.18	Næringsutvikling og innovasjon i små byer	109
7	Diskusjon.....	111
7.1	Næringsutvikling og innovasjon i små byer	111

7.2	Planlegging og planprosessen i områdeplanen.....	115
7.3	Lokale og regionale egenskaper og attributter i Ringsaker som er relevante for næringsutvikling og innovasjon i et planleggingsperspektiv	119
7.4	Mulige forbedringspotensialer i områdeplanen og prosessen bak.....	121
7.5	Hva gjør Ringsaker kommune riktig, og hva kan de gjøre bedre?	126
8	Konklusjon	129
8.1	Implikasjoner, bidrag til den akademiske diskusjon og videre forskning	130
	Litteraturliste	132
	Figurliste.....	138
	Tabelliste	139
	Vedlegg: Intervjuguide.....	140

1 Introduksjon

I dagens samfunn er det en voksende urbanisering og sterk vekst i de store byene (Florida et al., 2021). Dette gjenspeiles i den akademiske litteraturen hvor det er skrevet mye om byutvikling og arealplanlegging i de store byene. Selv om det bor mange i de store byene, er det viktig å huske på at en stor del av befolkningen også bor i de mindre byene. Derfor viktig å sørge for god byutvikling også der. Hvordan gjør man det? En attraktiv by kan defineres på mange måter, men en viktig del av det å være en attraktiv by, er å ha attraktive arbeidsplasser (Florida, 2004). I et samfunn som i økende grad går fra industri til kunnskapsbasert næring og tjenesteyting (Batty et al., 2004), er det interessant å se til de små byene som ofte har mindre av disse næringene sett i forhold til storbyene. Også de små byene ser nytten av å ha en mer kunnskapsbasert økonomi som genererer kunnskap, innovasjon og vekst. Kunnskapsbasert næring etableres ofte i multifunksjonelle områder eller bydeler, og baserer seg på et samspill mellom personer, bedrifter, innbyggere og de omkringliggende områdene (Pancholi et al., 2019). Slike områder kan man etablere gjennom arealplanlegging (Selina et al., 2020). Denne avhandlingen skal se nærmere på hvordan man kan planlegge for næringsutvikling og innovasjon, og retter fokuset mot små byer. Dette temaet er lite forsket på, og avhandlingen har derfor en omfattende tilnærming både med tanke på litteraturen som er lest og resultatene av oppgaven.

1.1 Bakgrunn og relevans

Først er det hensiktsmessig å forklare ordet «innovasjon» og dets betydning i avhandlingen. Innovasjon er ofte forbundet med å skape et nytt produkt eller en tjeneste. Innovasjon har også en bredere betydning som favner om mer enn ny teknologi, nye produkter eller tjenester. Gjennom Oslo-manualen (OECD & Eurostat, 2018) har innovasjon også en betydning som omfavner næringsutvikling og nye bedrifter som skaper kunnskap, vekst og som bryter med en eksisterende situasjon. Innovasjon og samlokalisering av bedrifter skaper det man kaller «knowledge spillover». «Knowledge spillover» skjer gjennom samarbeid og utveksling av kunnskap mellom mennesker og bedrifter (Desmarchelier & Zhang, 2018; Dubois et al., 2017; Storper, 1997), og dette skaper ny innovasjon og næringsutvikling. Dette kan skje i næringsområder med en viss tetthet og mangfold av bedrifter. Slike områder er ofte multifunksjonelle med flere bedrifter, forskningsinstitutter, tjenesteyting og andre aktører i samme område og/eller i klynger (Krasilnikova & Klimov, 2016; Nuur & Laestadius, 2010;

Rocha et al., 2020). Slike områder er avhengig av et samspill mellom det fysiske rom, bedrifter, identitet, miljø og innbyggere (Pancholi et al., 2015; Pancholi et al., 2019) henvist i (Coblence, 2021). Coblence (2021, s. 1887) peker på «management, firms, space og people» som de viktige aktørene i planlegging for innovasjon og næringsutvikling. Gjennom arealplanlegging kan man skape slike områder, og dette må planlegges på en helhetlig måte som skaper et samspill mellom aktørene og elementene i området.

Arealplanlegging spiller også en viktig rolle for å skape attraktive byer å bo og leve i. En attraktiv by er viktig for å få mennesker til å ville bo og jobbe et sted (Cho et al., 2015; Florida, 2002; Harrison, 2020; Selina et al., 2020). Arealplanlegging er det verktøyet kommunen har til å legge til rette for disse tingene (Selina et al., 2020). Derfor må planlegging av innovasjon og næringsutvikling ses i sammenheng med utvikling av byer og kommuner som en helhet.

1.2 Presisering av oppgavens fokus og forskningsgap

I akademia er det skrevet mye om planlegging og byutvikling i store byer og storbyregioner. Noe det er skrevet lite om, er små byer og byer utenfor storbyregionene. Små byer har blitt ignorert av teoretikere innenfor byplanlegging (Bell & Jayne, 2009; James et al., 2016; Knox & Mayer, 2009; Rice & Kalafsky, 2020). James et al. (2016) hevder det ikke nødvendigvis er slik at man kan oversette strategier og metoder fra store byer direkte til mindre byer og bruker sitatet «Place matters» fra (Grint, 2010, s.355). Med «Place matters» menes at store og små byer har ulike utfordringer og behov for ulike strategier. Bell og Jayne (2009) peker på nødvendigheten av å bruke nyanserte og grundige metoder for å forstå kompleksiteten man møter i utviklingen av små byer. Parkinson et al. (2015) argumenterer for at man må investere i små byer, og at dette er viktig for et lands samlede økonomiske vekst. Pancholi et al. (2019) hevder det er skrevet lite om hvordan arealplanlegging kan løse dagens utfordringer knyttet til utvikling av kunnskapssteder og moderne arbeidsplasser. Pancholi et al. (2019) viser i sin forskning at man med tilpassede strategier kan skape dette gjennom arealplanlegging. Dette skaper argumentet for at små byer bør satses på og forskes mer på. Det skaper på mange måter fundamentet for avhandlingens tematikk.

1.3 Eksempler på planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer

James et al. (2016) har forsket på byen Invercargill i New Zealand. Byen hadde på det tidspunktet rundt 50'000 innbyggere, og hadde utfordringer med vekst og utvikling. For å endre på situasjonen valgte byen å endre styringen og planleggingen av byen. Byens administrasjon mente at arealplanlegging, styring (governance) og utvikling henger sammen, og Invercargill endret prosessen fra en lineær planleggingsprosess til en mer dynamisk, kreativ og adaptiv måte å planlegge på (James et al., 2016). Denne måten å planlegge på involverte både offentlige og private aktører, og hadde en mer helhetlig og strategisk innfallsvinkel. Dette gir inspirasjon til å utforske hvordan man planlegger for i små byer i dag, og hvordan man bør gjøre det for å muliggjøre vekst og utvikling.

Det finnes også norske suksesshistorier om planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer. Distriktssenteret har skrevet og publisert rapporter om suksessrike distriktskommuner, og trekker frem Luster som en kommune med god vekst på tross av en perifer beliggenhet. Veksten i Luster forklares ved at næringslivet prioriteres høyt fra kommunens administrasjon både når det gjelder planarbeid og rådgiving. Administrasjonen er også bevisst på å være tett på bedriftene og kommunisere godt med dem. I tillegg har kommunen et næringsfond som gir økonomisk støtte til bedrifter (Flatnes et al., 2019).

Sogndal er et annet eksempel på en perifer by med positiv vekst. Kommunen har en liten by og 12'000 innbyggere (SSB, 2021). Sogndal har klart å tiltrekke seg nye innbyggere på tross av å være liten by i periferien. Kommunen har en ung befolkning, og det er høyest antall innbyggere i aldersgruppen 20-34. I tillegg har befolkningen relativt høy utdannelse (SSB, 2021). I NRK sin podcast, Ekko, argumenteres det for at Sogndal har blitt et populært sted på grunn av gode friluftsmuligheter og muligheter for kunnskapsbaserte arbeidsplasser (Røiri, 2021). Stedet har en merkbar ung befolkning og en tydelig vekst. Sogndal er derfor et eksempel på at også små steder kan skape vekst, og være attraktive for unge utdannede folk på tross av mangel på storbykvaliteter.

1.4 Oppgavens fokus, hensikt og problemstilling

Denne oppgaven skal utforske «broen» mellom næringsutvikling, innovasjon og arealplanlegging. Oppgaven skal undersøke hvordan arealplanlegging kan sørge for næringsutvikling og innovasjon i små byer. Dette vil gjøres gjennom en casestudie av Brumunddal som er en liten by ca. 1 time og 20 minutter nord for Oslo. Casestudiet vil ta utgangspunkt i «Områdeplan for Brumunddal Sørvest» fra 2017. Denne planen legger opp til et næringsområde for kunnskapsbasert næring i bymessig bebyggelse sentralt ved jernbanestasjonen. Dette er noe byen har lite av i dag. Planen er derfor svært relevant for å belyse oppgavens tematikk.

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvordan man bør planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer. Kanskje kan denne oppgaven være med på å gi en «verktøykasse» for hvordan man kan utvikle næring og innovasjon gjennom arealplanlegging og strategier. Denne oppgaven stiller spørsmål rundt hvordan Ringsaker kommune har planlagt for næringsutvikling og innovasjon i sin områdeplan, og ser dette i lys av den akademiske litteraturen. Hensikten med dette er å belyse hva kommunen allerede gjør, og hva de kan gjøre annerledes i sin planlegging av kunnskapsbasert næring og innovasjon.

Problemstillingen er derfor følgende:

«Hvordan kan en småbykommune planlegge for næringsutvikling og innovasjon gjennom arealplanlegging og strategier?»

For å kunne besvare denne problemstillingen er det laget forskningsspørsmål.

Forskningsspørsmål 1:

«Hvordan bør man planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer?»

Forskningsspørsmål 1 har til hensikt å belyse hva litteraturen sier man bør gjøre i planleggingen av slike områder i små byer.

Forskningsspørsmål 2:

«Hvilke lokale og regionale egenskaper og attributter har Ringsaker som er relevante for næringsutvikling og innovasjon i et planleggingsperspektiv?»

Forsknings spørsmål 2 skal belyse hvilke egenskaper Brumunddal har som by. Ved å se dette i sammenheng med byens mål om utvikling og litteraturen, kan man se muligheter og utfordringer i måten Ringsaker planlegger på.

Forsknings spørsmål 3:

«Hvordan legger områdeplanen, og prosessen bak, opp til næringsutvikling og innovasjon?»

Forsknings spørsmål 3 har til hensikt å belyse hva Ringsaker allerede har gjort gjennom planleggingen av Brumunddal Sørvest.

Forsknings spørsmål 4:

«Hvordan kunne planen og prosessen bak vært forbedret for å i større grad sørge for næringsutvikling og innovasjon, samt gjennomføring av områdeplanen?»

Forsknings spørsmål 4 skal belyse hva som kunne vært gjort annerledes. Dette innebærer å se tilbake på de tre foregående forsknings spørsmålene, og se hva som kunne vært gjort på en annen måte for å forbedre planleggingen av næringsutvikling og innovasjon.

1.5 Oppgavens struktur

Kapittel 1 (Introduksjon) har tatt for seg oppgavens bakgrunn, relevans og hensikt. I tillegg har problemstillingen med tilhørende forsknings spørsmål blitt presentert. Etter oppgavens struktur kommer det en begrepsavklaring.

Videre skal kapittel 2 (Litteraturstudie) ta for seg relevant litteratur som knyttes til oppgavens tematikk og forskning. Litteraturen baserer seg på flere fagfelt og kombinerer også akademisk litteratur med andre forskningsrapporter fra praksis.

Kapittel 3 (Eksempler fra praksis: steder med innovasjon og næringsutvikling) viser et lite utdrag av eksempler fra praksis. Eksempelene er ment for å vise hvordan resultatene av planlegging for næringsutvikling og innovasjon kan se ut i praksis.

Kapittel 4 (Metode) viser hvilke metoder som er benyttet, og hvordan de ulike datainnhentingene er utført. Dette kapittelet vil også gjøre rede for valg av case.

Kapittel 5 (Resultater) vil vise de empiriske undersøkelsene. Denne delen er delt inn i ulike delkapitler for stedsanalyse/ GIS-analyse, dokumentanalyse av plandokumenter og resultater fra intervjuer. Resultatene fra stedsanalysen/ GIS-analysen presenteres i tekst og med kart fra GIS-analysene. Resultatene fra dokumentanalysen og intervjuene presenteres i tabeller.

Kapittel 6 (Funn fra dokumentanalyse og intervjuer) beskriver hovedfunnene fra empirien i en sammenhengende tekst.

Kapittel 7 (Diskusjon) diskuterer oppgavens funn, og ser det i lys av litteraturstudiet.

Kapittel 8 (Konklusjon) tar opp oppgavens problemstilling, og trekker en konklusjon. I tillegg oppsummeres oppgavens akademiske bidrag, og hva som kan gjøres videre innenfor forskningen på dette området.

1.6 Begrepsavklaring

Innovasjon: Innovasjon er allerede definert i innledningen. Innovasjon brukes i denne oppgaven om næringsutvikling og bedrifter som skaper kunnskap, vekst og som bryter med en eksisterende situasjon (OECD & Eurostat, 2018). Innovasjon ses også i sammenheng med begrepet «knowledge spillover».

Næringsutvikling: Med næringsutvikling menes planlegging eller utvikling av bedrifter og arbeidsplasser i området som omtales (SNL, 2019). Det kan også knyttes til klyngeutvikling. Begrepet er ment for å dekke all utvikling på et område som knytter seg til offentlig og privat næringsvirksomhet. I denne oppgaven gjelder det ofte kunnskapsbasert næring.

Kunnskapsbasert næring: Dette begrepet brukes om næringsvirksomhet og arbeidsplasser som knytter seg til kunnskapsbasert(e) tjenester, produksjon eller virksomhet. Dette kan være ingeniørbedrifter, forskningsinstitutter, arkitektkontor, bankvirksomhet, helse relaterte virksomheter og mer. Begrepet vil også brukes om kunnskapsvirksomhet innenfor trevare, matvare og andre virksomheter som i utgangspunktet er industrielle.

Områdeplan: En områdeplan er en type reguleringsplan jf. Plan- og bygningsloven §12-1. En områdeplan er gjerne en mer overordnet plan som gjelder et område eller en bydel. En områdeplan er ofte mer detaljert en kommuneplanens arealdel, men ikke så detaljert som en

detaljreguleringsplan. En reguleringsplan er det som gir det juridiske grunnlaget for hva som kan bygges og hvordan innenfor et definert område.

Aktører: Med aktører menes bedrifter, private personer, offentlig virksomhet, institutter og lignende som kan være aktuelle å involvere i planleggingen av et næringsområde, eller som kan være aktuelle for å etablere seg på et slikt område.

Distriktsutvikling: Dette begrepet brukes om byutvikling eller utvikling av næringsliv og innovasjon i små byer eller byer utenfor storbyregioner.

Små byer: Denne oppgaven tar for seg nettopp «små byer», og dette er et begrep som er vanskelig å definere da ulike land har egne definisjoner av hva en liten by er. NIBR (By- og regionforskningsinstituttet) bruker begrepet om byer mellom 1'000 og 50'000 innbyggere (Onsager et al., 2021). Byer med 50'000 innbyggere og mer, kalles ofte mellomstore byer i norsk sammenheng.

2 Litteraturgjennomgang

Litteraturgjennomgangen vil vise hvordan man bør planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer. Oppgavens tematikk er lite utforsket, og forfatteren av oppgaven har derfor måtte søke etter litteratur på tvers av fagfelt. Litteraturgjennomgangen kobler konsepter fra planlegging, demografi, næringsutvikling og innovasjon for å skape et teoretisk fundament for oppgavens omfattende tematikk. Dette kapitlet er bygget opp av akademisk forskning, teorier og rapporter fra praksis på tvers av fagdisipliner som relaterer eller kompletterer hverandre. Dette er hensiktsmessig på grunn av manglende planleggingsdiskurser som kobler sammen elementene denne oppgaven bygger på.

2.1 Konsepter og teori

Oppgaven tar for seg noen konsepter som er sentrale i forbindelse med oppgavens tematikk. Konseptene er hentet fra litteraturgjennomgangen, og reflekterer viktige elementer i planleggingen av næringsutvikling og innovasjon. Konseptene er hentet fra ulike fagdisipliner innenfor blant annet innovasjon, næringsutvikling, arealplanlegging og demografi. Sammen skaper konseptene og teoriene et fundament for undersøkelsene og resultatene i denne avhandlingen.

2.1.1 Knowledge spillover

Innovasjon, klynger og vekst i næringslivet baserer seg ofte på samlokalisering av ulike aktører. Denne samlokaliseringen og interaksjonen mellom ulike aktører skaper «knowledge spillover» som kan oversettes med at et steds samlede kunnskap genererer videre vekst gjennom nisjeutvikling, møter mellom mennesker og samarbeid mellom aktører (Desmarchelier & Zhang, 2018). Økonomer har en tendens til å unngå korrelasjonen mellom økonomisk utvikling og kulturelle forhold. Dette på tross av mange undersøkelser som viser at de underliggende kulturelle forholdene har en betydning for en regions vekst, stagnering eller tilbakegang (Audretsch & Feldman, 2004). «Knowledge spillover» bidrar til vekst i hele den regionale økonomien, og ikke kun for de aktørene som er direkte involvert (Rocha et al., 2020). For å få til dette bør regionene ha samarbeid mellom aktører i tillegg til å ha bedrifter av en viss størrelse. Større bedrifter sørger for mer forskning og utvikling som igjen skaper

innovasjon. Forskning og utvikling er med på å skape «spillover» direkte gjennom å komme frem til nye løsninger (Rocha et al., 2020).

Klynger defineres som grupperinger av sammenkoblede bedrifter, institusjoner eller andre aktører som har likhetstrekk i sine fremtoninger og virksomhetsområder (Porter, 1998), og geografisk nærhet er positivt for næringsutvikling (Storper, 1997). En klynge kan bestå av eksempelvis ingeniørbedrifter, universiteter, forskningsinstitutter og kapitalforvaltning. Det kan skapes interaksjon mellom aktørene i en klynge dersom klyngen etableres med riktige aktører og en tilstrekkelig mengde aktører for å skape en kritisk masse. En klynge bør være heterogen, altså bestående av relativt ulike aktører mener Desmarchelier og Zhang (2018), og dette er med på å skape en multifunksjonalitet i slike områder.

En nyansering av funnene til Desmarchelier og Zhang (2018) finnes i arbeidet til Audretsch og Feldman (2004) som diskuterer forskjellen mellom spesialisering og mangfold. Audretsch og Feldman (2004) viser til (Glaeser et al., 1992) som hevder at en konsentrasjon av like industrier innenfor en begrenset geografisk region fører til at bedriftene skaper «knowledge spillover» på grunn av utveksling mellom bedrifter og ansatte. Denne typen samlokalisering kalles «Marshall-Arrow-Romer model». Et poeng ved denne teorien er at «knowledge spillover-effekten» begrenses til den industrien eller sektoren som er samlokalisert (Audretsch & Feldman, 2004). Marshall-Arrow-Romer-modellen baserer seg på en form for monopol innenfor en industri i et område, og at dette skaper best forhold for vekst ved at bedriftene kan tilpasse ressursbruken for å skape ny kunnskap basert på den økonomiske inntjeningen. Audretsch og Feldman (2004) henviser til Jacobs (1969) og (Porter, 1990) som i motsetning til «Marshall-Arrow-Romer model» argumenterer for at et mangfold av ulike aktører er positivt da det skaper konkurranse og utvikling. Jacobs (1969) hevder at konkurranse mellom bedrifter og industrier skaper nye ideer og små nisjer i rommet mellom de eksisterende bedriftene, og på den måten skaper innovasjon og vekst.

At klyngeetableringer og «knowledge spillover» er med å skape økonomisk vekst er en veletablert sannhet, men Rocha et al. (2020) undersøkte ytterligere påvirkningen klynger har på det sosiale aspektet. Klynger skaper også sosialt samhold. Rocha et al (2020) hevder at økonomisk vekst har forankring i det romlige, sosiale og kulturelle aspektet. Herunder nettverk og uformelle samarbeid. Rocha et al. (2020) viser i denne forbindelse til (Granovetter, 1985; Nohria et al., 1992; Storper, 1997). Faktorene de peker på er at attraktive arbeidstakere tiltrekker seg bedrifter, og at det skapes sosiale og kulturelle bånd mellom

samløkaliserte etableringer. Disse faktorene er ofte tilknyttet det lokale og regionale nivået og ikke kun på bedriftsnivå. Rocha et al. (2020) hevder at klynger bør basere seg på nettverk og sosiale relasjoner for å bygge seg opp og skape videre vekst. Nettverket og effektene av dette bør være regionalt så vel som lokalt. «Knowledge spillover» påvirker en hel region, og ikke bare de bedriftene og aktørene som er involvert i et område. Rocha et al. (2020) hevder også at økonomisk aktivitet i et område baserer seg på historie og eksisterende institusjoner og nettverk (Aldrich & Ruef, 2006). Videre pekes det på at det er fordelaktig å ha store bedrifter i et område da disse ofte har store nettverk og når ut til flere steder og regioner. Rocha et al. (2020) hevder det er lettere å etablere klynger dersom man har en tidligere historie med virksomheter man planlegger for. Sosiale relasjoner og nettverk mellom aktører kan kompensere for mangel av dette. Klynger som kan samle både nye og eksisterende bedrifter gir derfor en selvforsterkende effekt. I tillegg sørger klynger for at man skaper basseng av kunnskapsrike arbeidere som også er en årsak til «spillover» og vekst.

En annen måte å samle kunnskap og mennesker på er gjennom NWS (new working spaces). Begrepet brukes om lokaler som inneholder co-working, biblioteker, cafeer og mer hvor mennesker og kunnskap samles. Disse lokalene kan brukes som både permanent arbeidsplass og midlertidig arbeidsplass (Di Marino et al., 2021), og er av natur multifunksjonelle. NWS lokaliseres ofte i multifunksjonelle områder og på steder hvor det er gode gang-/sykkelforhold og kollektivdekning. Dette er ofte i sentrumsområder. En utfordring med planleggingen av NWS er at det enten må etableres i sentrum hvor det allerede er gode gang-/sykkelforhold og multifunksjonalitet, eller så må områdene det planlegges til forbedres med tanke på disse elementene (Di Marino et al., 2021). NWS forskes nå på i forbindelse med mindre byer for å analysere hvordan slike områder påvirker mindre byer. Forskningsprosjektet startet i 2019 og skal vare frem til 2024 (Cost, u.å.). NWS er med andre ord et interessant tema å ta med inn i denne oppgaven. Dette er relevant fordi det undersøker hvordan små byer kan utvikle sitt næringsliv gjennom strategier som til nå har vært forbundet med store byer.

2.1.2 Klyngeutvikling og klyngeetableringer i små byer

Klynger har lenge vært en strategi for å samlokalisere bedrifter og skape utvikling (Nuur & Laestadius, 2010). Nuur og Laestadius (2010) viser til Michal E. Porter som hevder at klynger er sjelen og det som bidrar til å skape kreativitet, gründerkultur, og ny kunnskap (Porter,

1990; Porter, 1998). Klyngestrategier er også er hensiktsmessig i utvikling av mer perifere byer (Nuur & Laestadius, 2010). Söderhamn var en av casebyene i forskningen til Nuur og Laestadius (2010). Byen var tidligere en industriby med sagmøller som har vært en industri med nedadgående utvikling. Söderhamn mistet derfor mye av sitt vekstpotensial, og regjeringen bestemte at den svenske luftstyrken skulle lokaliseres i byen for å kompensere for tapet av industriplasser. I tillegg overbeviste regjeringen at Ericsson skulle lokalisere noe av bedriften i området. Senere ble også disse virksomhetene lagt ned eller flyttet, og Söderhamn ble nødt til å gå over til den nye økonomien, den kunnskapsbaserte økonomien (Nuur & Laestadius, 2010). Myndighetene pekte på utdanning som et kritisk element for endringen til kunnskapsbasert næring, men at geografisk nærhet ikke var like viktig så lenge man kunne omgå avstanden med andre verktøy, som for eksempel internett. Det ble videre bestemt at det måtte anlegges en science park med kobling til universiteter over hele verden. Dette på tross av at byen ikke hadde noen forutsetninger for dette. Klyngen som ble etablert rettet seg mot elektroniske dokumenter, og bestod av fire bedrifter som var etablert tett ved jernbanen og var koblet til universtiter i Sverige (Nuur & Laestadius, 2010).

I Ljusdal, som var et annet caseområde for Nuur og Laestadius (2010), var situasjonen en litt annen. Utgangspunktet var det samme, men klyngen som ble etablert var basert på en bedriftseier som så muligheten for å etablere en klynge koblet til den voksende anleggsvirksomheten i Sverige. I Stockholm ble kostnadene høye og bedriften Byggfakta søkte om støtte til å flytte virksomheten til Ljusdal. Denne etableringen sørget for videre vekst i byen, men ikke før to tiår etter. Bedriften sørget for nye «spin-off» ved at ansatte brøt ut og startet nye bedrifter. Videre fulgte nye etableringer som en snøballeffekt. Et viktig element i en slik klynge er horisontale dynamikker mellom aktørene, og at etableringene sørger for at det finnes sosialt kapital (Nuur & Laestadius, 2010). Sosial kapital trekkes frem som viktig for at bedriftene skal ha arbeidskraft med nødvendig kompetanse i tillegg til at disse menneskene utveksler og kunnskap og samarbeider. I forbindelse med sosial kapital kan en liten by ha fordelen av at arbeidstakere også møtes på fritiden, er naboer, har gått på skole sammen og lignende. Dette sørger for utveksling av kunnskap og nye ideer, og er i større grad mulig i små byer (Nuur & Laestadius, 2010).

Nuur og Laestadius (2010) konkluderer med noen poenger som er sentrale i utvikling av kunnskapsbasert næring i periferien. Et poeng fra deres forskning er at byer i periferien kan ha fordeler ved lave etableringskostnader og muligheter for mer uformelle møter mellom

aktørene. Slike etableringer må være bevisst på hva de skal tilby og hvorfor. Videre må det etableres kontakt til aktører utenfor regionen. Et viktig element som påpekes er at perifere steder som ønsker vekst ofte overdriver hva som kan gjøres av myndigheter, og at man ofte trenger mer tid enn antatt for å skape suksess. Små steder bør bygge videre på eksisterende etableringer, ha lang tidshorisont og fokusere både på mennesker og næringsetableringer (Nuur & Laestadius, 2010).

2.1.3 Hybriditet

Hybride områder er flerfunksjonelle områder som legger opp til variert bruk med funksjoner som interagerer med hverandre, og skaper et aktivt byrom (Cho et al., 2015; Krasilnikova & Klimov, 2016). Hybride områder er viktig for byen, innbyggere, næringsutviklingen og for investorer. Hybride områder har en tendens til å tiltrekke seg bedrifter og investeringer og kan også være med på å skape en merkevare for byen (Cho et al., 2015; Krasilnikova & Klimov, 2016). Dette er på grunn av at hybride områder består av mange funksjoner og som interagerer med hverandre og skaper byliv. Et hybrid område kan bestå av kontorer, møteplasser, servering, butikker, utesteder, boliger, private arealer, offentlige byrom og blandinger mellom disse (Cho et al., 2015; Krasilnikova & Klimov, 2016). Dette skaper interaksjon mellom ulike mennesker på ulike tider av døgnet. I tillegg sørger hybride områder for utveksling av kunnskap og informasjon mellom bedrifter og mennesker (Krasilnikova & Klimov, 2016). Interaksjonene kan være digitale så vel som fysiske. Designet av byen er viktig for å skape gode hybride områder. Videre må funksjonene interagere med hverandre og ikke bare være samlokalisert (Krasilnikova & Klimov, 2016). Et hybrid område må ha attraktiv arkitektur, menneskelig skala og gode transport- og mobilitetsløsninger. Grønne oaser trekkes også frem som et positivt element for hybride områder (Cho et al., 2015).

Tidligere har hybride former vært kritisert for å være semi-private steder som ofte er eid av private (Cho et al., 2015). Cho et al. (2015) henviser til (Augé, 1995) som sier at slike steder kan kalles «ikke-steder» da de verken har røtter i verken tradisjon, historie eller kultur. Cho et al., (2015) hevder at et slikt syn er uriktig fordi skillet mellom offentlig og privat har mer utvisket med tiden, uten at det er negativt. Hybride områder har både offentlige og private rom på samme sted, og det er det nødvendig å gjøre definisjonen av offentlige rom mer fleksibel. En økende urbanisering og økende flerfunksjonalitet i byer gjør hybriditet stadig

mer interessant. En overhengende fare ved hybriditet er at man blander funksjoner kun for å blande de. Dersom man gjør dette, klarer man ikke å skape steder med egenskaper som er bedre enn hvis funksjonene hadde vært etablert hver for seg (Cho et al., 2015). Hybriditet handler ikke kun om å samlokalisere funksjoner eller bedrifter. Det handler om at man på et dypere nivå sørger for det bygde miljøet og programmeringen av området spiller sammen (Cho et al., 2015). Det handler altså om at aktørene interagerer med området og hverandre. Hybride steder med høy besøksintensitet og et mangfold av aktiviteter fører ofte til at byene de etableres i får nye tyngdepunkter, skaper nye identiteter og bidrar til å bedre byens tilbud (Cho et al., 2015). Det er i hovedsak tre typer hybriditet, og disse kalles av Cho et al. (2015) spatial hybrids, programmatic hybrids og operational hybrids.

2.1.3.1 Spatial hybrids

Dette begrepet oversettes til romlige hybrider. Romlig hybriditet baserer seg på strukturell kompleksitet og innovasjoner, og hvordan dette legger til rette for nye koblinger, fleksible områder og nye måter å bruke offentlige rom på. Når man planlegger for slike områder, kan man ikke se på en todimensjonal reguleringsplan. En nøkkel er å legge til rette for tredimensjonalitet. For å skape romlig hybriditet må man planlegge romlige former, arealbruk, programmering samt skape en kobling mellom innendørs- og utendørsaktiviteter (Cho et al., 2015).

2.1.3.2 Programmatic hybrids

«Programmatic hybrids» handler om det funksjonelle og programmeringen av aktiviteter, og oversettes i denne oppgaven til funksjonshybriditet. Funksjonshybriditet handler om å planlegge for ulike funksjoner som skaper synergier, og kan innebære å tenke nytt innenfor arealbruk. Dagens bruk av «mixed-use» som virkemiddel for hybriditet er for lite konkret, og gir konnotasjoner om å «*stappe alt under samme tak*» (Cho et al., 2015, s. 7). Cho et al. (2015) hevder at dette resulterer i at en rekke aktører opererer på samme sted uten å operere sammen. For å skape hybriditet må det være en nøye sammensatt rekke av aktører med en utforming og programmering som legger til rette for fleksibilitet og multifunksjonalitet. Her trekkes togstasjoner frem som et eksempel. I Norge vil Oslo S være et godt eksempel på dette.

2.1.3.3 Operational hybrids

Eierkontakter og offentlig-private samarbeid spiller en viktig rolle i dagens hybride områder. Dagens hybride områder er ofte organisert på en tradisjonell måte som innebærer standard

eierkontakter og offentlig-private samarbeid. Hybride områder må organiseres på en måte som utfordrer de eksisterende normene rundt eierskap, grenser, bruk, kapasitet og styret over arealene (Cho et al., 2015). Dette gjøres allerede gjennom en endring i hvem som er ansvarlige for det offentlige rom. Stadig flere private blir ansvarlige for dette gjennom ulike typer kontrakter som endrer ansvarsfordelingen (Cho et al., 2015).

2.1.3.4 Nye hybride områder

De nye hybride områdene som etableres baserer seg ofte på nye systemer av romlige fordelinger, utnyttelse og organisering som er nødvendig for å skape og beholde synergiene mellom et stort antall aktører som er etablert i et slikt område. Cho et al. (2015) har undersøkt over 50 hybride områder. Disse stedene oppfyller visse kriterier som Cho et al. (2015) mener er illustrerende for å se om et område har velfungerende hybriditet. De trekker frem konsentrert boligbebyggelse, mixed-use, kollektivtrafikkbaserte rom, grønne rekreasjonsområder, og åpne byrom som benyttes på flere måter.

Boligbebyggelse i hybride områder følger ikke tradisjonell boligbygging. Hybride boligområder inkluderer også flere aktiviteter som tilrettelegges for både beboere og folk utenfra. Dette skaper mulighet for sosial utveksling og kommunikasjon (Cho et al., 2015). I store prosjekter kan dette bestå av offentlige takterrasser hvor både beboere og besøkende kan møtes. Slike typer møteplasser i boligområder er en relativt ny måte å bruke arealer på, og ved å tilrettelegge for møter og aktiviteter på flere vertikale plan, intensiverer man også utnyttelsen av arealene (Cho et al., 2015).

«Mixed-use», eller blandet bruk, er en kjent måte å planlegge områder på. «Mixed-use-områder» kan også videreutvikles ved å eksperimentere med nye typologier og innovative måter å bruke arealene på. Et «mixed-use-område» kan bestå av boliger, kontorer, hotell, museum, friområder og møteplasser. Et nøkkelelement som trekkes frem er at bruken av slike områder hele tiden utvikler seg, og har derfor behov for fleksibel planlegging og design (Cho et al., 2015).

En annen type område som er sentralt i forbindelse med hybride områder er kollektivknutepunkter. Kollektivknutepunkter kan bestå av mye mer enn bare perronger og billettautomater. Et kollektivknutepunkt kan være et av byens største møtepunkter med kafeer,

restauranter, eventlokaler, spillsteder, garasjer, og mer. Kollektivknutepunkter kan brukes til langt mer enn bare transport (Cho et al., 2015).

Rekreasjonsområder er også en del av hybride områder. Dette innebærer parker, stier, sykkelveier og mer. Disse områdene kan brukes til rekreasjon, gange- og sykkelveier samt være et visuelt behagelig område å være i. I New York er det etablert en 1,6 km lang gangvei på gamle jernbanelinjer som går over bakkenivå. Dette er en ny måte å ta i bruk gamle byelementer på. Gangveien er godt sammenknyttet bakkenivå slik at man enkelt kan stige på og av gangveien. I tillegg er dette en gangvei hvor det er etablert guidede turer slik at turister kan lære mer om parkens design, hager og historien bak (Cho et al., 2015).

Det siste aspektet Cho et al. (2015) trekker frem var byens åpne rom. Slike steder tilrettelegger for gående og syklende og tillater ofte ikke biler. Et eksempel er Superkilen i København. Et annet eksempel er Times Square i New York som er et område som tidligere har vært dominert av biler. I nyere tid har byrommet endret seg ved å ha hovedfokus på myke trafikanter. Slike byrom består ofte av sykkellinjer, markerte fotgjengeroverganger, maling, og flyttbare møbler. Dette sikrer at fotgjengere og syklister vet hvor de de kan gå og ikke. De flyttbare møblene skaper fleksibilitet. Slike byrom kan også tilby basketballbaner, lekeplasser, kulturelle aktiviteter og skaper rom for interaksjon mellom mennesker slik som i Superkilen i København.

Hybride byområder kan etableres gjennom ulike eierskap som nevnt av Cho et al. (2015). Dette er ikke en utfordring, men en mulighet for utvikling av gode byrom. Selv om mye av byen er eid av private kan man fortsatt sikre gode rom for offentligheten. At områder er i privat eierskap er ofte på grunn av private virksomheter som detaljhandel, kontor eller annen privat næringsvirksomhet. Privateide områder har mulighet til å skape mer aktive byrom ved at de bruker rommene til arrangementer for å tiltrekke kunder eller andre som bruker deres tilbud og tjenester. I moderne tider er det mer vanlig at det er private aktører som står for planforslagene, og det betyr at offentlige byrom må sikres i disse planene, og ofte må private være med å betale for dette (Leclercq & Pojani, 2020). Gode utearealer er kostbart og kommunen og befolkningen har ikke alltid mulighet til å lage de områdene som byen trenger. Samarbeid mellom kommunen, innbyggere og private aktører er derfor en måte å sikre at byrommene har et godt samspill med byggene, funksjonene i området og byens befolkning.

For å skape et samarbeid og samspill mellom de private aktørene og uterommene må planleggere forsterke graden av offentlighet i forslagene de jobber med for private aktører (Leclercq & Pojani, 2020). En måte å gjøre dette på er å se på en plan som et utgangspunkt for videre utvikling og ikke et ferdig resultat. Dette betyr at planen må ha stor grad av fleksibilitet slik at området kan formes etter hvert. Design er også viktig for utviklingen av hybride områder. I planarbeidet bør man jobbe med designet i hvert steg av prosessen slik at designet ikke blir noe som legges på til slutt som en «finish». Videre må planleggeren sørge for myke overganger mellom offentlig og private soner. For å skape gode overganger må man sikre visuelle og funksjonelle broer mellom byggene og uteområdene imellom (Leclercq & Pojani, 2020).

2.1.4 Multifunksjonalitet

Multifunksjonalitet kan ofte ses på som en underkategori av hybriditet. Multifunksjonalitet handler om at flere aktiviteter eksisterer samtidig på samme sted med aktiviteter på ulike tider av døgnet (Batty et al., 2004). Flere teoretikere er enige at multifunksjonelle steder skaper bærekraftig utvikling av byer både sosialt, gjennom kompakt byutvikling og muligheter for mer bærekraftig handlingsmønstre (Volpi & Opromolla, 2017). Volpi og Opromolla (2017) peker på behovet for designverktøy for å skape rom for fleksibilitet. Det er behov for verktøy som muliggjør medvirkning og samarbeid mellom ulike aktører og innbyggere, og i deres artikkel har de et særlig fokus på Internet Communication Technologies (ICT). Planlegging bør være basert på rammeverk som dekker alle relevante elementer og aktører, og samtidig er fleksible for tilpasning til konkrete ideer senere. Volpi og Opromolla (2017) mener at design av multifunksjonelle områder må basere seg på en interaksjon mellom innbyggere, institusjoner, teknologi og informasjon som sammen skaper et godt programmert og designet område.

Det første rammeverket til Volpi og Opromolla (2017) har som mål å bygge et felles engasjement mellom innbyggere og myndigheter som kan løse de lokale utfordringene og styrke forholdet mellom aktørene. Rammeverket består av seks deler.

1. Skape engasjement for å løse en konkret utfordring eller nå et mål.
2. Å finne hvilke elementer i byen som kan bidra til dette.
3. Undersøke hvordan mennesker bruker de valgte elementene.

4. Finne ut hvordan man kan programmere elementene i byen til å løse problemet.
5. Foreslått design.
6. Resultatet av ferdig design som er i bruk av personer.

Det andre rammeverket Volpi og Opromolla (2017) forslår baserer seg på samarbeid mellom offentlige myndigheter og innbyggere. Rammeverket er i hovedsak ment for etablering av offentlige rom, men ser ut til å kunne benyttes ved etablering av multifunksjonelle områder også. Systemet beror på at myndighetene først må forstå innbyggernes ønsker og basere seg på dette. Når man innhenter data om innbyggernes ønsker er det viktig at innspillene blir lagt inn i en felles kunnskapsbank. Når man har fulgt denne prosessen og skapt et nytt område kan man undersøke hvordan stedet sørger for spontane møter mellom mennesker. Målet er at området skaper interaksjon mellom de som bruker området (Volpi & Opromolla, 2017).

Artikkelen konkluderer med at akademia best bidrar til byplanleggingen ved å gi rammeverk og metoder for å skape nye løsninger. Ved å bruke det rammeverket de foreslår, kan man skape bedre multifunksjonelle områder (Volpi & Opromolla, 2017).

2.1.5 Distriktsutvikling

Regjeringen har selv uttalt at de ønsker å tilrettelegge for vekst og innovasjon i hele landet. For å få til dette peker regjeringen på at fylkeskommuner og kommuner må inkludere næringsaktører, organisasjoner, foreninger og sektormyndigheter i planprosessene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Aarsæther og Nyseth (2007) hevder at sosial kapital og nettverk er nøkkelfaktorer i innovasjon i små steder, og at innovasjon forekommer ved samarbeid på tvers av sektorer og nivåer (Aarsæther & Nyseth, 2007). Videre hevder Storper (1997) gjengitt i Aarsæther og Nyseth (2007) at geografisk nærhet og befolkningsgrunnlag er avgjørende faktorer når man snakker om innovasjon. I de stedene det finnes innovative virksomheter i slike geografier er de ofte befordret av nettverk og samarbeid.

2.1.6 utfordringer i distriktene

En utfordring i distriktene er at det ofte er en mangel på utdannede mennesker og en «kritisk masse» (Dubois et al., 2017; James et al., 2016; Nuur & Laestadius, 2010). Dette gjør det mindre attraktivt for kunnskapsbedrifter å etablere seg på grunn av manglende arbeidskraft. Perifere steder har naturlig nok tynnere næringsgrunnlag. Aarsæther og Nyseth (2007) mener innovasjon i periferien likevel kan skje dersom man har større nettverkssamarbeid. Å bruke nettverk og knytte sammen sosial kapital trekkes frem som et nøkkelement i akademisk litteratur knyttet til store byer og små byer (Desmarchelier & Zhang, 2018; James et al., 2016; Rydin & Holman, 2004; Woolcock, 1998). I små byer kan nettverkene også være konsentrert mot færre aktører som kan sørge for utvikling. Å ha få aktører med i planleggingen kritiseres for å gi en lite demokratisk utvikling (James et al., 2016). For å skape utvikling trenger man både sosial kapital og horisontale nettverk (Nuur & Laestadius, 2010; Rydin & Holman, 2004). Aarsæther og Nyseth (2007) hevder man i tillegg bør knytte etableringer utover de lokale grensene, og henviser her til (Woolcock, 1998).

I periferien er det en nødvendighet for å gå forbi konvensjonelle grenser i det lokalet nettverket og søke til regionale, nasjonale og internasjonale aktører. Man er avhengig av ferdigheter og må prioritere ressurser for å etablere de nødvendige nettverkene (Aarsæther & Nyseth, 2007). I tillegg til nettverk bør kommunene involvere seg i den private næringsutviklingen, og være en medspiller med eksisterende næringsliv og innovasjon (James et al., 2016; Aarsæther & Nyseth, 2007). Artikkelen til Aarsæther og Nyseth (2007) har hovedfokus på steder som er i ytterste grad på periferiskalen. Dette gjør at noen av betraktningene ikke direkte kan overføres til caseområdet da Brumunddal er et område som i større grad har kontakt med omverdenen. Likevel har Brumunddal mange av de samme utfordringene som beskrives i artikkelen, og gjør den relevant i så måte.

2.1.7 Hvorfor skal man satse på små byer?

I en artikkel skrevet av Parkinson et al. (2015) argumenterer de for at man må investere i små byer, og hvorfor dette er viktig. Artikkelen bruker begrepet «second tier cities» som er definert i en vid forstand. Dette kan være regionbyer, mindre byer og samtidig være et lands nest største by. Det viktigste poenget i artikkelen er at andre byer enn hovedstaden kan bety mye for landets økonomi, enten alene eller sett i sum av tilsvarende byer. «Second-tier-cities»

har 80% av Europas urbane befolkning (Parkinson et al., 2015), og dette viser den økonomiske viktigheten av utviklingen av disse byene. Ved å sørge for utvikling og økonomisk vekst i slike byer bidrar man sterkt til landets samlede utvikling og økonomiske vekst. En utfordring for små byer er at investorer ofte investerer i storbyer på grunn av høyere risiko ved å investere i mindre steder (Parkinson et al., 2015). Vekst i hovedstedene er viktig, men ikke på bekostning av alle andre byer i landet (Parkinson et al., 2015). For å skape investering i mindre byer, mener noen at markedet selv sørger for dette gjennom billigere lokaler og arealer (Parkinson et al., 2015). Parkinson et al (2015) hevder at det kan være gunstig med styring fra myndigheter for å sikre investeringer i både hovedsteder og mindre byer, og de nevner tre prinsipper for når man bør styre investeringene.

Myndighetene bør styre investeringene når gapet mellom hovedstaden og mindre byer er for stort og trenden for fortsettelse er tydelig. Myndighetene bør også gripe inn når næringslivet i mindre byer er svakt, og dette skyldes underinvestering fra myndighetenes side. Det siste prinsippet som nevnes er når det er udiskutabelt negative effekter av veksten i hovedstaden. Dersom man opplever en av disse elementene, kan man ha positive effekter av at myndighetene styrer investeringer i retning av «second-tire cities» (Parkinson et al., 2015).

2.1.8 Planlegging og usikkerhet

Planlegging handler ofte om å ta utgangspunkt i dagens situasjon, analysere hva fremtiden vil bringe og forsøke å planlegge på en måte som passer til den antatte fremtiden. Rauws (2017) utfordrer den tradisjonelle tankegangen, med utgangspunkt i at man må iaktta usikkerhet, men uten å gå vekk fra planlegging. Rauws (2017) mener tradisjonell planlegging har begrensninger når det kommer til å takle uforutsette endringer. I planleggingsprosesser forsøker man å analysere hvilke endringer som kommer, og dette lykkes ikke hver gang (Rauws, 2017) som henviser videre til (Abbott, 2005), (Gunn & Hillier, 2014) og (Rauws et al., 2014). Rauws (2017) ønsker å undersøke hvordan man kan øke adaptiviteten i planer samtidig som man øker sannsynligheten for gjennomføringen av planer. En adaptiv planleggingsmetode sørger for tre ting. Det første er å forstå verdens utvikling og kompleksitet bedre, og det andre er å forstå behovet for at steder må ha tilstrekkelig kapasitet for å svare på utviklingen som kommer og tilpasse seg dette. Det siste er måten man

interagerer med utviklingen, og sørger for at områder holder følge med samfunnsutviklingen (Rauws, 2017).

For mange byer skjer utvikling både basert på planlegging og mer spontane initiativer. Det er vanskelig å forutse alt som kan skje i byutviklingen. Rauws (2017) understreker viktigheten av kompleksitetsteori og forståelse for at byutvikling skjer utenfor ens kontroll. Ved å bruke et kompleksitetsperspektiv flytter man fokuset over til aktører som kan påvirke utviklingen, ikke bare planlegging. Videre gir perspektivet mulighet for å inkludere tanker om hvilken utvikling man ønsker, hvem man skal nå ut til, samt hvor og når. Planleggingen må forstå hvilke muligheter som ligger i usikkerheten (Rauws, 2017). Dette er en utfordring å få til i praksis. Hvordan kan man planlegge for noe man ikke vet om? Hvordan kan man koble eksisterende aktører til planleggeres strategier? Hvordan lager man planer og strategier som åpner for flere mulige fremtidige scenarioer? Som svar på dette bør det planlegges på en måte som sørger for en adaptiv planlegging basert på tilstanden og forutsetningene for området man er på. Å bruke en slik innfallsvinkel på planlegging i tillegg til andre innfallsvinkler kan være svært positivt. Dette argumenterer Rauws (2017) for og henviser til (Alexander et al., 2012) og (de Roo, 2012).

Rauws (2017) har lagt frem en metode for å planlegge med usikkerhet rundt hva fremtiden vil bringe. For å kunne ta hensyn til usikkerheten må planleggere sørge for å ha en god forståelse av situasjonen. Planleggere må forstå kompleksiteten rundt det de planlegger for å forstå de ulike og gjensidig avhengige elementene som driver utviklingen. En del av samfunnsutviklingen kan gjøres gjennom planlegging, men mye ligger også utenfor en planleggers virkeområde. En planlegger må kunne forutse og ta hånd om forutsette og uforutsette hendelser. Med andre ord må planene være adaptive. Dette krever en god forståelse av situasjonen. Man må vite hva man tar sikte på, hvilke aktører som må involveres, og samstemme når og hvor (Rauws, 2017). Det er ikke sikkert alle aktørene skal være med fra start, og det er heller ikke sikkert alle aktørene skal være med i hele planprosessen. Man skal ikke unngå usikkerhet. Man må heller se mulighetene som ligger i det usikre (Rauws, 2017).

En måte å tilrettelegge for endringer, og samtidig ivareta usikkerhet, er å peke ut områder man ønsker endringer på og vise hva slags retning endringen skal ta. Det Rauws (2017) derimot vil være forsiktig med er å designe et nøyaktig fremtidig scenario. Ved høy usikkerhet bør en plan ha få konkrete krav, og kan med fordel ha regler om hva som ikke tillates fremfor hva

som skal tillates. Dette åpner for muligheter fremfor å sette begrensninger. I situasjoner hvor usikkerheten er lav kan man henvise til konkrete utforminger, bygg og linjer. Dersom usikkerheten er høy, kan planen med fordel unngå å gå i detaljer på dette. For å oppnå ønsket resultat med planen kan man ved stor usikkerhet bruke verktøy som filtrerer vekk uønskede situasjoner. På denne måten åpner man døren for mange ulike fremtidige situasjoner selv om man på det gitte tidspunktet ikke vet hva det er. Dersom man har større grad av sikkerhet rundt den fremtidige situasjonen, kan man ta andre plangrep. Da kan man kombinere visjonen for området og med designprinsipper. Man bør holde designprinsippene og perspektivene på et overordnet nivå for å sørge for god fleksibilitet (Rauws, 2017). Dette kan ses i sammenheng med litteraturen om hybriditet. Design er svært viktig for hybride områder, og bør jobbes med hele prosjektet (Cho et al., 2015; Krasilnikova & Klimov, 2016). Dette kan til en viss grad stride mot hva Rauws (2017) hevder. Det kan det også ses i sammenheng ved at man bør planlegge på en fleksibel og adaptiv måte, og samtidig jobbe tilstrekkelig med design.

2.1.9 Moderne økonomier

Økonomien har gått fra å være industri- og produksjonsbasert til å være basert på kunnskap og tjenester. En slik økonomi favoriserer kompakte byer med blandet arealbruk (Batty et al., 2004). I moderne tid har folk større mulighet til å organisere dagene sine rundt ulike gjøremål og steder å være (Batty et al., 2004). Verden har også blitt mindre i form av at mennesker nasjonalt og globalt er koblet sammen i større grad (Batty, 2021). Et relevant aspekt å ta opp i forbindelse med moderne økonomi er Covid-19. Gjennom pandemien har folk blitt tvunget til å tenke nytt innen arbeid og transport. Folk har jobbet hjemme og benyttet personlige transportmidler som sykkel, gåing og bil (Batty, 2021).

Begrepet grønn økonomi kan ses i sammenheng med moderne økonomi. Grønn økonomi brukes ofte av myndigheter når det snakkes om bærekraftig økonomi og bærekraftig transformasjon av økonomi (Khan et al., 2021). Det er ingen tvil om at flere av verdens land i dag forsøker å endre økonomien slik at verdiskapingen skjer fra bærekraftige sektorer og virksomheter. Khan et al. (2021) undersøkte hvordan Norge, Sverige og Danmark jobber for en grønnere økonomi. Alle landene i undersøkelsen var opptatt av staten sin rolle i utviklingen av grønn økonomi. Statene har mulighet til å legge opp til og forsterke endringen til grønn økonomi gjennom forskning, finansiering, støtte og etableringer av innovasjonssystemer.

Landene i undersøkelsen har en felles forståelse for at myndighetene har et ansvar for å etablere rammer gjennom regulering og fasilitering, og går lenger i sine strategier enn andre land. Disse statene går på mange måter inn som en part i utviklingen og skaper innovasjon med de relevante bedriftene og industriene (Khan et al., 2021). En diskurs i litteraturen om grønn økonomi handler om hvordan myndighetene skal fasilitere for dette skiftet (Khan et al., 2021). Noen hevder myndighetene bør være direkte i sine strategier og støtte lavutslippsøkonomi, mens andre hevder man bør støtte opp under økonomisk vekst generelt (Khan et al., 2021). Dersom man skal støtte opp under lavutslippsøkonomien er det naturlig å se til eksempelvis kunnskapsnæring. Da kan man se sammenhenger til den moderne økonomien ved at man gjennom å følge trenden i moderne økonomi også bidrar til grønn økonomi.

Det skal ikke lages noen direkte sammenligning mellom teorien om moderne økonomi og grønn økonomi. Det er likevel viktig å påpeke likhetstrekkene. Moderne økonomi baserer seg på intensiv arealbruk, og med tanke på arbeidsplasser favoriserer dette bedrifter med typisk kontorvirksomhet. Forskning og utvikling, innovasjon, co-working, klynger og andre typer næringsvirksomhet er svært ofte innenfor det man kaller lavutslippsøkonomi. Ved å legge til rette for en moderne økonomi, legger man også opp til et annet økonomisk landskap enn den industri- og produksjonsbaserte økonomien. Så når myndigheter legger til rette for et slikt næringsliv legger de også til rette for grønn økonomi uten at de nødvendigvis nevner dette.

2.1.10 Den kreative klasse

Richard Florida kom i 2002 ut med boken *The Rise of the Creative Class* (Florida, 2002), og har senere skrevet mer om dette temaet. Richard Florida bidro med ny kunnskap om byer, demografi og attraktivitet. Urbaniseringen er en unektelig trend. Selv om Florida sin teori ikke direkte omhandler urbanisering som konsept, er det mange likhetstrekk. Først er det nødvendig med en definisjon av den kreative klasse. Den kreative klassen består av høyt utdannede, godt lønnede personer innenfor et bredt spekter av sektorer. Den kreative klasse jobber innenfor teknologi, konsulentvirksomhet, journalistikk, finans, kunst og mer (Florida, 2004). Den kreative klassen liker sosialt mangfold og er interessert i andre perspektiver enn sine egne og oppsøker dette (Florida, 2002). En attraktiv by er en by med lave barrierer som gjør det lett å kanalisere sine egenskaper og kunnskaper til verdi. På slike steder er det rom for

alle typer mennesker med ulike bakgrunner. For at et sted skal tiltrekke seg den kreative klassen og skape økonomisk vekst er de tre «T-ene» viktig. De tre T-ene består av teknologi, talent og toleranse (Florida, 2004).

Florida brukte flere indekser for å måle hvor attraktiv en by er (Florida, 2004). «Gay-index» handler om at med flere homofile bosatt i en by, øker sannsynligheten for at byen har høy toleranse. «Tech-pole-index» handler om hvor mye høyteknologisk virksomhet som finnes i en by. «Bohemian-index» gir en indikator på hvor mange forfattere, fotografer, kunstnere og lignende som er sysselsatte i en by. «Creativity-index» er en indeks som sier noe om det kulturelle mangfoldet i en by. Florida mener å ha funnet en sammenheng mellom disse indeksene. Flere boheme innbyggere, flere homofile, mer talent, mer kreativitet, og flere høyteknologiske bedrifter betyr som regel at en by er mer attraktiv (Florida, 2004). Derfor kan man bruke disse indeksene for å vurdere et steds attraktivitet.

Florida sin teori har blitt utviklet og utfordret etter boka ble publisert. Et eksempel på dette er en artikkel om Halifax som er en mellomstor by i Canada. Denne byen har klart å tiltrekke seg en mengde kreative innbyggere på tross av større byer som Toronto og Vancouver. Grunnen til dette er at byen har sosiale dynamikker og nøkkelsektorer innenfor næringsvirksomheter som tiltrekker seg mennesker. Det som er spennende med Halifax er at selv om byen scorer noe lavt på flere indekser har byen god vekst, og er attraktiv for innbyggere og tilflyttere (Grant & Kronstal, 2010).

Sett i norsk sammenheng er Halifax en stor by, men man kan også se noen eksempler på at lignende flyttemønstre kan skje i enda mindre byer. Sogndal har klart å tiltrekke seg unge og utdannede innbyggere til kommunen (SSB, 2021). Samme kilde viser at over en tredjedel av befolkningen har enten kort eller lang utdanning. I NRK sin podcast, Ekko, hevdes det at Sogndal har blitt et populært sted på grunn av gode friluftsmuligheter og muligheter for kunnskapsbaserte jobber (Røiri, 2021). Dette støttes også av en avisartikkel fra Magasinet i Bergens Tidene (Hansen, 2022). Sogndal er derfor et eksempel på at selv små steder kan skape vekst og være attraktive for unge utdannede mennesker uten å ha storbykvaliteter.

2.1.11 Den kreative klasse etter Covid-19

Under Covid-19 har vi sett store endringer i mobilitet, arbeidslivet og hverdagslivet generelt. Mange har jobbet på andre steder enn på kontoret, og man har fått en stor utvikling i digitale samarbeidsplattformer. Byer er som regel steder med stor spredning av virus og infeksjoner på grunn av en tett befolkning. På kort sikt førte dette til at flere flyttet ut av verdens byer i starten av pandemien. Dette var på grunn av at man bor mindre tett utenfor byene i tillegg til at man jobbet mer hjemmefra (Florida et al., 2021). Spørsmålet er hvordan dette vil påvirke samfunnet i fremtiden.

Ansatte innenfor kunnskapsbaserte bedrifter har jobbet hjemmefra, og har brukt mindre tid på pendling. Dette har resultert i mer tid sammen med de man bor med. Bedrifter har muligheten til å ha færre kontorplasser, og man unngår at ansatte småsnakker i gangen (Florida et al., 2021). Dette gjør det økonomisk gunstig for bedriftene å opprettholde en viss andel ansatte på hjemmekontor. Likevel er det ikke tvil om at hjemmearbeid kan bli ensomt, og at det er vanskeligere å etablere nye relasjoner. Florida et al. (2021) mener at mellomstore byer, universitetsbyer og byer litt utenfor storbyregionene vil bli mer attraktive på grunn av mindre tetthet, men samtidig en viss nærhet til storbyene. Det er ikke slik at små byer langt utenfor sentrale regioner vil tjene på at folk kan jobbe mer hjemmefra og dermed velger bosted annerledes enn før pandemien. Dette er på grunn av at de små byene mangler kunnskapsarbeidsplasser og kreative bedrifter. I tillegg har de fleste yrkesaktive i små byer jobber som ikke muliggjør hjemmekontor (Florida et al., 2021). Flere av kunnskapsbedriftene vil også foretrekke å være lokalisert i sentrale områder hvor man lettere kan utveksle kunnskap og nettverk. Florida et al. (2021) trekker frem IT-bedrifter som mer tilbøyelige for mer hjemmekontor og mindre ansikt-til-ansikt arbeid.

I hovedsak ser Florida et al. (2021) for seg at de store trendene innenfor urbanisering vil bestå også i tiden fremover. Byer på «inter-metro scale» vil kunne oppleve vekst på grunn av mer hjemmekontor. Både på grunn av folks bostedpreferanser, men også fordi kostnadene er lavere utenfor storbyene. Små byer uten kunnskapsbedrifter og befolkning med utdanning for slike arbeidsplasser vil i utgangspunktet ikke få mer vekst som resultat av Covid-19 da folk uansett ikke flytter til disse områdene (Florida et al., 2021). Covid-19 vil ifølge Florida et al. (2021) føre til at færre pendler fem dager i uka, mer netthandel, industriarbeidsplasser står i

fare på grunn av teknologiske fremskritt, byrommene som er endret som følge av pandemien kan forbli og storbyene vil fortsette å vokse slik de har gjort siste årene.

2.2 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon

Den akademiske litteraturen og teorier vil nå ses i sammenheng med strategier for planlegging av innovasjon og næring. Litteraturen vil basere seg på en kombinasjon av akademisk litteratur, teorier og litteratur fra praksis. Dette vil også inkludere litteratur fra store og små byer for å få et helhetlig perspektiv, men hovedfokuset vil være små byer. Først vil det presenteres et eksempel fra praksis i en stor by før strategier for små byer presenteres i neste delkapittel.

2.2.1 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon i Oslo

Oslo kommune har et veletablert næringsliv. 40% av byens næringsvirksomhet er kunnskapsintensiv og næringsetableringer i sentrum har økt de siste årene (Oslo kommune, 2018). Bedrifter ser etter lokaler som gjør dem attraktive for nye og kunnskapsrike medarbeidere, og derfor flytter flere av bedrifter til sentrumskjernen. Bedrifter har flere lokaliseringfaktorer de ser etter. De ønsker tilgang på kompetanse, lokaler, nærhet til kunder og leverandører i tillegg til nærhet til andre aktører i tilsvarende næring (Oslo kommune, 2018). Dette viser hvordan befolkningens bo- og arbeidspreferanser spiller inn på utviklingen av arbeidsplasser. Det viser også viktigheten av at bedriftene er medvirkende i strategiarbeidet da de har stor innvirkning på byutviklingen på grunn av sine valg av lokalisering.

I Oslo er det laget en strategi som heter «Campusstrategien». Campusstrategien er et frittstående kommunalt strategidokument som er initiert av byrådet, og gitt i oppdrag til byrådsavdeling for næring og eierskap. Strategien skal bidra til å videreutvikle Oslo som en internasjonal kunnskapshovedstad, og er laget med stort fokus på medvirkning og samhandling med relevante næringslivs- og kunnskapsaktører (Oslo kommune, 2018). Denne strategien er laget for en storby med andre forutsetninger og muligheter enn mellomstore og små byer. Likevel sammenfaller mange av ideene i strategien med litteraturen og teorier rundt næringsutvikling og innovasjon. Også for litteraturen og teorien om små byer. Derfor er det relevant å se til Campusstrategien i forbindelse med denne oppgaven.

Strategien er delt opp i to innsatsområder. Det første innsatsområdet er å «*Videreutvikle Oslo som en internasjonalt attraktiv by for utdanning, forskning og innovasjon*» (Oslo kommune, 2018, s.4). Under dette innsatsområdet er det etablert fire tiltak. 1: Internasjonal profilering og skape rennommé som et godt vertskap. 2: Utvikle og bruke kunnskapen og kompetansen som finnes i byen. 3: Sikre at de fysiske rommene er tilstrekkelig for aktørene som trenger det. 4: Integrering av kunnskapsklyngene i byen. Strategien for å få til dette er gjensidig samarbeid på tvers av byutvikling, utdanning, forskning, næringsliv og offentlig sektor (Oslo kommune, 2018).

Det andre innsatsområdet handler om å etablere innovasjonsdistrikter. Innovasjonsdistrikter defineres som «*geografiske byområder hvor kunnskapsinstitusjoner og kunnskapstunge virksomheter samler seg og samarbeider med gründere, inkubatorer, investorer og det offentlige, for å fremme innovasjon, kreativitet og kommersialisering av idéer og kunnskap*» (Oslo kommune, 2018, s. 4). Under dette innsatsområdet skal Oslo sikre god arealbruk og konsentrasjon av næringsliv og kunnskapsmiljøer innenfor definerte områder i byen. Videre skal det etableres gode samarbeid mellom aktuelle aktører. En samhandlingsplan som er etablert i konsensus med de aktuelle aktørene for områdene skal sikre helhetlig utvikling med aktører som drar i samme retning. Innovasjonsdistriktene skal være innovative byområder som også skal benyttes som pilotområder for nye løsninger og byutvikling (Oslo kommune, 2018). Selv om Oslo har store kunnskapsmiljøer, har byen relativt lite innovasjon. Oslo ligger på landsgjennomsnittet angående innsats innenfor FoU (forskning og utviklingsarbeid) når man korrigerer for antall ansatte (Oslo kommune, 2018). Derfor ønsker Oslo å knytte forskning og utvikling til næringslivet.

Campusstrategien for Oslo sentrum er et strategidokument som har samlet relevante aktører fra ulike sektorer for å sammen sette en retning og skape samarbeid rundt innovasjon og næringsutvikling. Strategien knytter næringsliv, forskning og utvikling, utdanningsinstitusjoner, myndigheter sammen gjennom tverrsektorielle samarbeid. Dette er et frittstående dokument utenfor en konkret planprosess. Dokumentet vil ha stor betydning når kommunen skal rullere kommuneplanen (Oslo kommune, 2018). Campusstrategien legger til rette for utbredte samarbeid, nettverksbygging, økt verdiskaping og viser vei for arealplanleggingen. Strategien sier også noe om hvordan innovasjonsdistrikter bør utformes og relevante retningslinjer som kan tas inn i planarbeidet rundt dette (Oslo kommune, 2018).

Et kunnskapsbasert næringsliv forutsetter at FoU-miljøer, næringsliv og offentlige institusjoner eksisterer i harmoni. I tillegg skal disse funksjonene sammen kobles til eksisterende byfunksjoner (Oslo kommune, 2018). Dette dokumentet er et eksempel på grep som kan gjøres før planprosessen begynner for å sikre god planlegging for innovasjon.

2.2.2 Medvirkning, samarbeid og nettverk i Campusstrategien

Medvirkning er et sentralt aspekt ved Campusstrategien. Campusstrategien legger vekt på et samspill mellom privat næringsliv, forskningsmiljøer, universiteter og mer, og dette gjenspeiles i de mange aktørene som har vært inkludert i arbeidet med strategien.

Prosjektarbeidet er etablert i regi av Byrådsavdeling for næring og eierskap i Oslo. I tillegg har Plan- og bygningsetaten vært sentral. Da denne strategien er tverrsektoriell er det lagt vekt på intervjuer og dialog med kunnskapsinstitusjoner, studenter, organisasjoner og næringsliv for å samle informasjon og meninger om utviklingen. I medvirkningen har det vært fire store møter og metodene som har vært benyttet er workshop i tillegg til mer konvensjonell møtevirksomhet. Medvirkning og involvering av aktører var ment for å sikre at alle involverte skulle trekke mot samme mål (Oslo kommune, 2018).

Et annet sentralt aspekt ved Campusstrategien er det aktive forholdet den har til andre kommunale planer og strategier. Kommuneplanen er kommunen sitt overordnede dokument for å styre arealbruk. For å gjennomføre Campusstrategien er det nødvendig at tiltakene som beskrives i strategien inkluderes i neste revidering av kommuneplanen (Oslo kommune, 2018). Innovasjonsdistriktene i Campusstrategien er særlig viktig å tilrettelegge for i kommuneplanen. Kommuneplanen må sikre arealbruk som muliggjør den utviklingen som ønskes i disse distriktene (Oslo kommune, 2018).

2.2.3 Kompakt by og interaksjon mellom aktører i Campusstrategien

Et aspekt ved Oslo, som er ulikt en mellomstor eller liten by, er forutsetningene som ligger til grunn. Oslo er allerede ledende innen høyere utdanning og FoU, og har et veletablert kunnskapsbasert næringsliv. I tillegg er det allerede en kompakt by med høy tetthet og god infrastruktur. Til tross for dette må Oslo fortsatt jobbe aktivt med koblingen mellom næringsliv og FoU-miljøer (Oslo kommune, 2018). Oslo har bedre forutsetninger for

kunnskapsbasert næringsutvikling enn små og mellomstore kommuner. Derfor er det relevant å se at koblinger mellom næringsliv og FoU-miljøer ikke skjer av seg selv i storbyer heller. Dette tyder på at man må jobbe aktivt for å skape innovasjon uansett hvor stor byen er.

For å skape innovasjonsdistrikter foreslår Campusstrategien en rekke ulike grep og arbeidsmetoder. Disse strategiene har flere likhetstrekk med litteraturen og teorien som er beskrevet tidligere. Strategiene kan oppsummeres slik:

- Et utviklingsråd for innovasjonsdistrikter som eksisterer av ledere og representanter fra nøkkelaktørene i klyngen eller området
- En felles visjon
- Langsiktige strategier
- Plan for utvikling av det fysiske området
- Profileringsarbeid
- Samhandling mellom aktører
- Prioritere integreringen av campusområder gjennom multifunksjonell arealbruk og arealintensiv utvikling
- Felles handlingsplan

2.2.4 Innovasjonsdistrikter i Campusstrategien

Oslo har allerede eksisterende klynger i byen. I sine planer for videreutviklingen av klyngene ønsker Oslo å bygge på allerede eksisterende kvaliteter og forsterke områdene. I et av innovasjonsdistriktene (Oslo Science City) er det allerede etableringer innenfor forskning og utdanning. Dette innovasjonsdistriktet strekker seg fra Gaustad og ned til Marienlyst.

Eksisterende nøkkelaktører er Universitetet i Oslo, Oslo universitetssykehus, Forskningsparken og flere som gir en tydelig overvekt av forskningsbaserte funksjoner i området. Målet er at flere av aktørene sammen med Oslo kommune skal inngå et finansielt samarbeid og gjøre området til et innovasjonsdistrikt.

I Hovinbyen er det eksisterende næringslivet annerledes, og dermed ser kommunen også for seg en annen type utvikling av området. I dag eksisterer det mye næring innenfor bygg, anlegg og gjenvinning. Dette har kommunen som mål å forsterke. Oslo kommune ønsker å utvikle Hovinbyen til et innovasjonsdistrikt for denne typen næring (Oslo kommune, 2018).

Det er tydelig at Oslo kommune utvikler sine innovasjonsdistrikter basert på delområdenes allerede eksisterende aktører og fortrinn.

2.3 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer

Nå rettes lyset mot det som er mest sentralt for denne oppgaven, nemlig planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer. Denne delen vil ta for seg hvordan små byer kan sørge for kunnskapsbasert næring gjennom planlegging og strategier.

2.3.1 Kunnskap, «knowledge spillover» og klynger i små regioner

Dubois et al. (2017) undersøkte hvordan lokale og regionale innovasjonsprosesser med utgangspunkt i klynger foregikk. Det som gjorde studien spesiell var at de studerte områder utenfor storbyregionene. I tillegg undersøkte studien hvordan planlegging spiller inn på ulike steg i prosessen for «smart specialization»/spesialisering, hvordan man kan dele kunnskap og hvordan man kan skape samarbeid innad i og utenfor regionen. Smart spesialisering betyr at et sted finner sin kompetanse og spesialitet. Det kan for eksempel være helse eller robotikk. En kjent påstand om smart spesialisering er at små steder ofte mangler en nødvendige «kritisk masse» (Foray, 2015). Kritisk masse betyr i denne sammenheng at det er tilstrekkelig antall mennesker og nok ressurser i et område. Dubois et al. (2017) hevder de har funnet løsninger på denne utfordringen og hvordan man skaper innovasjon, næringsutvikling og «knowledge spillover» også i mindre byer. En av nøkkelfaktorene som trekkes frem er at man trenger en diversifisert innovasjonsstrategi. Dubois et al. (2017) henviser til (Asheim & Grillitsch, 2015) og (Cooke, 2016) som hevder at man bør fokusere på en regional spesialisering med lokal diversifisering. En diversifisert innovasjonsstrategi kan bestå av aktører som har ting til felles som kunnskap, organisasjonstyper og lignende selv om bedriftene kan høre til ulike sektorer. Nordland var et av caseområdene i studien til Dubois et al. (2017). Det Nordland gjorde rett var å styrke koblingen mellom eksportsektoren som innebærer bedrifter innen produksjon, fiske og reiseliv. Dubois et al (2017) peker også på at Nordland baserte seg på sektorer hvor de hadde en «know-how», altså noe de er gode på. Et annet caseområde var Västerbottm i Sverige som hadde etablert et innovasjonsforum. Dette forumet samlet offentlige og private aktører som samarbeidet rundt lokale og regionale initiativer. En utfordring ved slike forumer

er å involvere private bedrifter. Dersom bedriftene er av en viss størrelse og har et godt marked i og utenfor regionen, er det vanskelig å få dem til å prioritere og bidra til å skape samhandling med andre aktører. En utfordring som ligger i slike samhandlingsstrategier er å skape innovasjon uten at det går på bekostning av eksisterende bedrifter (Dubois et al., 2017).

I tillegg må man fokusere på eksterne nettverk både nasjonalt og internasjonalt. Nettverket kan være både digitalt og fysisk (Dubois et al., 2017). Nordland manglet et slik nettverk og dette ble en flaskehals for deres region. Selv om de manglet enkelte kompetanseområder, kunne de bruke nettverk til å skaffe det de trengte. Et konkret grep Nordland gjorde når de skulle utvikle sin energistrategi, var å etablere et samarbeid med en kunnskapsklynge av elektro-ingeniører. Slike nettverk og koblinger kan være både innenfor og utenfor landegrensene. Å etablere nettverk med universiteter er positivt da disse ofte produserer ny kunnskap og er del av internasjonale kunnskapsnettverk (Dubois et al., 2017). Dette kan komme næringsområder til gode gjennom at de får oppdatert kunnskap. I tillegg kan nettverksaktørene internt samarbeide og produsere kunnskap tilknyttet for eksempel en spesifikk næring eller tjeneste.

2.3.2 Strategier for planlegging av næringsutvikling og innovasjon i distrikter

Distriktssenteret har forsket på kjennetegn for attraktive kommuner for næringsvirksomhet i rapporten til Kobro et al. (2012). Et sted med høy bedriftsaktivitet kjennetegnes av å selge varer eller tjenester utenfor regionen (Kobro et al., 2012). Dette kan knyttes til den akademiske litteraturen om sammenhengen mellom nettverk, planlegging og næringsutvikling i denne oppgaven (Desmarchelier & Zhang, 2018; Dubois et al., 2017; James et al., 2016; Rydin & Holman, 2004; Woolcock, 1998). Rapporten til Kobro et al. (2012) viser at distriktskommuner kan være svært attraktive for bedrifter knyttet til basisnæringene. Av landets 20 beste kommuner med basisnæring er det fem distriktskommuner (Kobro et al., 2012). Dette viser at det er store muligheter for næringsliv utenfor de store byene også. Dette er også relevant med tanke på at Ringsaker kommune har en stor basisnæring. Rapporten bruker begreper «basisnæringer» om alt fra landbruk til industri og teknologiske tjenester, men ikke om tjenesteyting som for eksempel frisør. For kommuner i periferien har Kobro et al. (2012) etablert tre indikatorer som gir et godt vurderingsgrunnlag for næringslivet i en

kommune i Norge. Den første faktoren som pekes på er hjørnestensbedrifter som kan være en motor for videre vekst da de ofte er store, har god økonomi og kan generere nye bedrifter innenfor samme bransje. Likevel er man sårbar dersom denne bedriften skulle forsvinne (Kobro et al., 2012).

Bransjespesialisering kan også være en styrke, og har en tilsynelatende sammenheng med vekst. Spesialisering er nevnt som en viktig faktor for byer i akademisk litteratur (Pancholi et al., 2019; Parkinson et al., 2015). Forskningen til Dubois et al. (2017) viser at spesialisering også er viktig for små byer, men at det bør være fokus på regional spesialisering med lokal diversifisering i næringslivet. Bransjespesialisering gjør næringslivet mindre sårbart enn hjørnestensbedrifter da man har flere bedrifter innenfor samme bransje (Kobro et al., 2012). Mange distriktskommuner har høy andel av næringen sin innen basisnæringen, og dette kan være risikofylt med tanke på at denne bransjen de siste årene har hatt en nedgang i antall arbeidsplasser. Dette er i tråd med litteraturen knyttet til moderne økonomi som er nevnt tidligere, og er relevant i forhold til Ringsakers ønske om overgang til kunnskapsbasert næring. I tillegg er dette interessant i forhold til om og eventuelt hva Ringsaker skal spesialisere seg innenfor.

Den tredje faktoren som trekkes frem av Kobro et al. (2012) er arbeidsmarkedsintegrasjon. Hvis man har høy arbeidsmarkedsintegrasjon er kommunens arbeidsmarked godt integrert med arbeidsmarkedet i kommunene rundt. Ved høy utpendling er man mindre utsatt for endringer i næringslivet i kommunen, og ved høy innpendling vil det ikke være kommunens beboere som blir berørt ved store endringer i kommunens næringsliv. Å ha et bevisst forhold til arbeidsmarkedsintegrasjonen kan være nyttig for forstå dynamikken i arbeidslivet i regionen.

I rapporten «*distriktskommunen som næringsutvikler*» (Aarsæther et al., 2020) belyses det hvordan planer og strategidokumenter har betydning for næringsutviklingen. Mange av distriktskommunene svarer at planer etter plan- og bygningsloven har en stor betydning for næringsrettet arbeid. Samfunnsdelen legger sterkest føringer, men arealdelen har også stor betydning (Aarsæther et al., 2020). Disse funnene er tråd med forskningen til (Ringholm et al., 2009), men det finnes også akademisk litteratur som er mer nøkterne rundt denne sammenhengen (Hanssen & Aarsæther, 2018). Kommunenes strategiske næringsplan legger sterke føringer for næringsarbeidet i kommunen. Halvparten av kommunene hevder de har

kommuneplaner, næringsplaner eller temaplaner som er styrende for næringsutviklingen i kommunen (Aarsæther et al., 2020).

Attraktivitetstiltak, arealplanlegging og bredbånd anses som de mest sentrale tiltakene distriktskommuner kan jobbe med for å øke sin attraktivitet (Aarsæther et al., 2020). Med attraktivitetstiltak menes tiltak som gjør kommunen til et attraktivt sted å bo i. Dette kan ses i sammenheng med (Florida, 2002; Florida, 2004) om at byene må være attraktive å bo i for å tiltrekke mennesker og næringsaktører. Attraktive bo- og næringsområder muliggjøres gjennom arealplanlegging. Internett nevnes som en viktig faktor for utviklingen i små byer gjennom å være del av den økonomiske endringen i verden, men også for å være knyttet til nasjonale og globale nettverk gjennom digitale verktøy (Nuur & Laestadius, 2010).

Eneqvist og Karvonen (2021) har kommet frem til en strategi for kommuner som ønsker innovasjon, og beskriver byer som et vekstfelt for lokale innovasjoner og nisjeutvikling med henvisning til (Wolfram & Frantzeskaki, 2016). Strategien er delt inn i fem kategorier som lokale myndigheter kan bruke for å bidra til lokal innovasjon. Disse er: visjonere (visioning), fasilitere (facilitate), støtte (support), forsterke (amplifying) og vokte/vedlikeholde (guarding). De fem kategoriene skal nå presenteres.

Visjonær planlegging handler om å kunne planlegge for en felles ønskelig fremtid, og kommuner er ofte hoveddriveren for slike visjoner. Andre interessenter kan bidra til slike visjoner, men kommunen er ofte hovedbidragsyteren (Eneqvist & Karvonen, 2021). Kommunen må så formidle denne visjonen, og deretter skape (fasilitere) engasjement og interaksjon mellom interessenter for en bestemt utvikling eller visjon. De lokale myndighetene for utvikling og koordinasjon mellom flere aktører (Eneqvist & Karvonen, 2021).

Den tredje kategorien handler om at de lokale myndighetene bør støtte de involverte. Dette handler om å assistere og sørge for at aktørene har det de trenger fra kommunen. Dette kan innebære at kommunen sørger for infrastruktur, bygninger, nettverk og lignende. Dette er noe de fleste kommuner kan bidra med, og man må ikke ha spesiell erfaring rundt ledelse av innovasjon for å sørge for utvikling. Her har myndighetene en mer tilbaketrukket men fortsatt viktig rolle. Det negative aspektet ved dette er at kommunen har mindre kontroll dersom den kun har en støttende rolle (Eneqvist & Karvonen, 2021).

Dersom kommunen har suksess med en innovasjon eller næringsutvikling er det viktig at de arbeider med å forsterke denne suksessen. Kommunen bør sørge for at en suksess medfører nødvendige endringer i metoder, reguleringer og skaper nye metodikker dersom det er nødvendig. Videre bør de kommunisere suksessen regionalt, nasjonalt og eventuelt internasjonalt. Kommunen må spre informasjonen til relevante nettverk og kan i tillegg markedsføre seg selv eller suksessen for å bygge et rennommé (Eneqvist & Karvonen, 2021).

Den siste rollen i rammeverket til Eneqvist og Karvonen (2020) er å vokte/passe på. Med dette menes at kommunen som myndighet må passe på at innovasjon og nyskaping skjer i henhold til demokrati, lover og regler. Denne rollen er det stort sett bare kommunen som kan ta på seg. Gjennom disse fem kategoriene har Eneqvist og Karvonen (2020) kommet frem til hvordan kommunen alene og sammen med andre aktører kan skape innovasjon. Dette er relevant for oppgavens case da kommunen ønsker innovasjon og kunnskapsbasert næring.

2.3.3 Fra plan til gjennomføring i distriktene

Det er ikke slik at det man planlegger for nødvendigvis gjennomføres. Bråtå et al. (2017) undersøkte flere typer planer i ulike distriktskommuner og kom frem til noen elementer som kan fremme eller bremse en plan. Dersom kommuner jobber med utgangspunkt i en overordnet plan er det viktig at det er etablert konsensus rundt planen slik at denne kan brukes som utgangspunkt i prosjekter og detaljeringsplaner (Bråtå et al., 2017; James et al., 2016). Noen kommuner sliter med langsiktige strategier som fører til ad-hoc løsninger som ikke nødvendigvis er gode (Cruickshank et al., 2014) i Bråtå et al (2017). Et annet kjennetegn for kommuner som lykkes er at de har rask responstid og evner å ta mulighetene som kommer (Bråtå et al., 2017; James et al., 2016; Kobro et al., 2012). Bråtå et al. (2017) viser videre til (Bakkeli et al., 2013) som hevder at kommuner som lykkes med næringsutvikling ofte jobber mer med nettverk og prosjekter enn planer. I tillegg er det positivt dersom kommunen har en ordfører, rådmann eller en annen person som fungerer som en samfunnsentreprenør for planen eller prosjektet (Bråtå et al., 2017).

For at en plan skal gjennomføres er det også viktig at den er god og realistisk. Et interessant aspekt ved dette er at nasjonale og internasjonale metoder, teorier og strategier ikke lar seg

overføre direkte til mindre kommuner (Cruickshank, 2016). Mindre kommuner står i en helt annen situasjon enn storbyene. Mens storbyene ofte administrerer vekst, må små kommuner skape vekst. Flere internasjonale planleggingsteorier baserer seg på å styre og temme utviklingskreftene. Mindre kommuner kan ha utfordringer i å skape vekst, og det er derfor nødvendig å beholde de mulighetene de har fremfor å styre det i en bestemt retning (Cruickshank, 2016).

Cruickshank (2016) adresserer til akademiske teorier av Edward C. Banfield, Chantal Mouffe og Bent Flyvbjerg i sin artikkel om næringsutvikling i perifere kommuner. Disse teoriene ses i lys av Bykle og Valle kommune som har hatt en svært ulik utvikling på tross likheter i geografi og demografi. Mouffe (2005) har et agonistisk perspektiv og argumenterer for bred involvering og at uenigheter i samfunnet må synliggjøres. Mouffe (2005) argumenterer for at konfrontasjoner i politiske prosesser må komme frem i lyset for at samfunnet skal kunne identifisere de ulike synene på samfunnsutviklingen. På den måten kan samfunnet forstå de ulike politiske perspektivene og kan påvirke utviklingen ved å velge side (Mouffe, 2005). I planleggingssammenheng vil dette bety at planprosessene må involvere samtlige aktører i samfunnet for å fange opp ulike perspektiver knyttet til utviklingen, og på den måten skape en demokratisk samfunnsutvikling.

Cruickshank (2016) relaterer dette til en diskusjon om ivaretagelse av kulturarv mot nybygging i Bykle og Valle kommune. Kulturarv har stor betydning på arealplanlegging, og interessene for å bevare kulturarven er ofte i strid med interessene for ny bebyggelse. Basert på Mouffe (2005), peker Cruickshank (2016) på at man må planlegge med bevissthet om at beslutninger kan føre til konflikt, og at man må tørre å ta valg som går på bekostning av interesser. Bykle kommune har i mindre grad har forsvart kulturarven og heller ønsket nytt næringsliv velkommen. Dette har gjort Bykle i stand til å utvikle seg som næringskommune gitt kommunen flere bein å stå på (Cruickshank, 2016).

Et annet eksempel Cruickshank (2016) trekker frem er Bykle kommune som har trosset konfrontasjonen og begravet striden mellom to konkurrerende småbyer i kommunen. De to byene konkurrerte om hvem som skulle satses på. For å handle i tråd med Mouffe (2005) burde Bykle kommune latt diskusjonene forløpe seg og belyst de ulike perspektivene, og kanskje funnet en løsning som passer begge byene. Bykle kommune valgte istedenfor å ta en beslutning for hvem av byene som skulle få vokse. Cruickshank (2016) hevder at Bykle

skapte utvikling ved å ta dette valget og være mindre demokratiske. Faren ved å være for demokratiske er hvis man går med på kompromisser og «hverken-eller-løsninger». I Valle har de latt uenighetene bestå, og dette har lammet utviklingen da de ikke har blitt enige om hvor utviklingen skal skje (Cruickshank, 2016).

I en slags forlengelse av dette tar Cruickshank (2016) opp tematikken om svake aktørene i en utbyggerbasert utvikling. Flere teoretikere tar opp nødvendigheten av å rasjonalisere planleggingsprosessene for å begrense makten til sterke aktører (Banfield, 1959; Flyvbjerg, 2002). Banfield (1959) mener en rasjonell plan er en plan som undersøker alle muligheter for utvikling før man tar en beslutning. Dette innebærer også utviklingsspor som kun ønskes av et fåtall. Banfield (1959) kritiserer situasjoner hvor sterke aktører har makt til å bestemme utviklingen uten tilstrekkelig undersøkelse og vurdering av andre utviklingsveier (Banfield, 1959). Flyvbjerg (2002) støtter dette perspektivet, og mener at makt ofte har større betydning enn rasjonelle beslutninger. Han kritiserer også at få aktører skal styre utviklingen alene. Aktører med makt i planlegging kan være kommunen, handelsstanden eller andre Flyvbjerg (2002). Cruickshank (2016) nevner utbyggere som eksempel på maktaktører i norsk planlegging.

Cruickshank (2016) hevder at Bykle kommune har et annet perspektiv enn Banfield og Flyvbjerg. Bykle kommune har samarbeidet med få aktører for å skape vekst. De involverte aktørene har vært investorer, næringsaktører og grunneiere. Disse har fått til et effektivt samarbeid på tross av en mindre rasjonell og demokratisk utvikling som Banfield og Flyvbjerg argumenterer for. Bykle kommune har skapt god vekst på bekostning av at makten har vært hos en liten gruppe (Cruickshank, 2016). Dette underbygger Cruickshank (2016) sitt poeng om at perifere kommuner kanskje ikke bør utvikles i tråd med internasjonale teorier og planteorier. Cruickshank (2016) sin påstand støttes også opp av James et al. (2016) som skriver om en lignende planleggingsstrategi i en liten by i New Zealand. Også der et velfungerende samarbeid med få aktører ført til positiv utvikling på bekostning av demokratisk og helhetlig planlegging.

Nettverk og nettverksbygging er et annet viktig element i planlegging og utvikling av næringsliv og innovasjon (Bell & Jayne, 2009; Desmarchelier & Zhang, 2018; Dubois et al., 2017; James et al., 2016; Rydin & Holman, 2004; Storper, 1997). Disse artiklene er beskrevet tidligere i avhandlingen. Det er derfor relevant å se koblingen mellom disse og forskning på

norsk planlegging for å se hvordan nettverk kan etableres i norske kommuner. Plathe og Hernes (2015) peker på nødvendigheten av å bygge nettverk med offentlige aktører som Innovasjon Norge og fylkeskommunen. Dette gjør at man får økte ressurser og kunnskap som kan forbedre planene. Det er også lurt å involvere og bygge nettverk med aktører som ønsker å etablere seg eller bygge ut et planområde. Disse aktørene kan være alt fra bedrifter, grunneiere og privatpersoner. Dersom disse involveres i planprosessen er det større sannsynlighet for at området blir bygget ut når planen er vedtatt. Dette er fordi aktørene igjennom prosessen får muligheten til å tilpasse planene mot sine ønsker. Et slikt nettverk kan altså bestå av en kombinasjon av enkeltpersoner, bedrifter og myndigheter.

Bråtå et al. (2017) henviser til (Rydin & Holman, 2004) som snakker om nettverk og «bracing capital». Hovedbudskapet fra Rydin og Holman (2004) er at myndigheter ofte har problemer med å engasjere privatpersoner og bedrifter til å delta i prosesser med hensikt om å skape et felles gode for samfunnet gjennom å samarbeide («bracing capital»). Dette kan på mange måter ses i sammenheng med deltakelse i planprosesser hvor innspillene ikke nødvendigvis faller bidragsyter til gode, men området som en helhet. Da er det enkelt for aktører å lene seg på andres bidrag (Rydin & Holman, 2004). Rydin og Holman (2004) mener man må bygge relasjoner mellom myndigheter, bedrifter, næringsliv og andre mulige interessenter utenfor regionen for å skape et best mulig samarbeid og bringe mest mulig kapital inn i prosjektet (Rydin & Holman, 2004). Samtidig må man ifølge Bråtå et al. (2017) involvere aktører som har både tid og interesse av å bidra. Klarer man å bygge slike nettverk i forbindelse med planprosessene, kan man skape bedre og mer gjennomførbare planer.

2.3.4 Et eksempel på planlegging for næringsutvikling og innovasjon i små byer

Hamar kommune som er nabokommunen til Ringsaker kommune har hatt et aktivt og tilsynelatende mer bevisst forhold til næringsutvikling og innovasjon. Hamar kommune har publisert flere dokumenter som henviser til strategier og mål for næringsutvikling og innovasjon. I kommuneplanens samfunnsdel for 2018-2030 har kommunen nevnt følgende punkter (med utheving fra forfatter) som viktig i denne planperioden (Hamar kommune, 2018a, s. 5):

- Å bli «*den viktigste byen i og for Innlandet*»

- Å bli «*en bærekraftig kommune, hvor det er lett å leve miljøvennlig*»
- Å skape «*en trygg og inkluderende kommune med rom for alle*»
- Å bli «*en kunnskapsby og tilby ledende utdanningstilbud samt å ha et mangfoldig næringsliv med stor innovasjonskraft*»

I tillegg ønsker kommunen å sørge for «*partnerskap med næringsliv, regionale og lokale aktører for verdiskaping, næringsutvikling og innovasjon*» (Hamar kommune, 2018b, s. 4).

Det er interessant å se nærmere på hvorfor og hvordan Hamar kommune ser for seg næringsutvikling og innovasjon i kommunen. I kommuneplanen beskriver de dagens situasjon som følgende: Utdanningsnivået er på høyde med universitetsbyene i Norge, og i det eksisterende næringslivet har kommunen miljøer innenfor offentlig forvaltning, finans, forskning, gaming, bioøkonomi, jordbruk og bioteknologi. På enkelte av disse sektorene er Hamar i verdenstoppen (Hamar kommune, 2018a).

I kommuneplanens samfunnsdel beskriver Hamar kommune hvordan de har tenkt å gjennomføre målene sine. Det skal legges til rette for et systematisk arbeid for næringsutvikling og innovasjon. Det er behov for å utvikle nye samarbeidsformer som skaper bedre samspill mellom innbyggere, private aktører, utdanningsinstitusjoner og kommunen. Kommunen skal bidra økonomisk og praktisk for å etablere klynger og virksomheter som er ønskelige. Økonomisk bistand vil også gis til gründere. For å skape en by med fokus på næringsutvikling og innovasjon skal Hamar etablere gode digitale løsninger som gjør det lettere å involvere innbyggere og nødvendige aktører i arbeidet. Disse strategiene er forenelig med det som nevnes om klynger, nettverk, medvirkning og samarbeid i kapittel 2.1, 2.2 og 2.3. Hamar fokuserer også på områdene mellom byggene i sin byutvikling, og ønsker å fokusere på nettverket av byrom og møteplasser (Hamar kommune, 2018a). Dette kan ses i sammenheng med litteratur om hybride områder i kapittel 2.1.3.

Hamar kommune peker videre på at det må gjøres grep i arealbruken for å skape den ønskede utviklingen. For å tilrettelegge for bærekraftig utvikling og innovasjon skal kommunen legge til rette for fortetting i sentrum og nær kollektivakser. I tillegg må det gjøres attraktivt for utbyggere å gjennomføre fortettingsprosjekter i sentrum. Utover dette skal kommunen også se på mulighetene for innovasjon i egen organisasjon også, og sammen skal det skapes en innovasjonskultur i byen (Hamar kommune, 2018a). Dette viser hvordan Hamar kommune ser

sammenhengen mellom næringsutvikling og arealplanlegging. Denne sammenhengen er svært sentralt for avhandlingen. Arealplanlegging og næringsutvikling kan på mange måter jobbes med sammen gjennom de strategiene som nevnes i dette kapitlet. Gjør man dette, sørger man for bedre planer, og man øker sannsynligheten for at planen gjennomføres.

3 Eksempler fra praksis: Steder med næringsutvikling og innovasjon

Dette kapittelet er ment for å gi inspirasjon og vise relevante prosjekter som kan ses i sammenheng med caseområdet. Eksempelene varierer fra mindre etableringer på bygningsnivå til hele bydeler og viser ulike måter å gå frem på i planleggingen for innovasjon og næringsutvikling. Denne delen tar ikke for seg Oslo Campusplan (Oslo kommune, 2018) da denne allerede er gjort rede for.

3.1 MESH Oslo

MESH er en etablering for co-working og en hub for innovasjon og gründervirksomhet. Mesh har flere etableringer, og et av dem ligger ved Nationaltheatret i Oslo sentrum med tilgang på et stort marked av investorer, talent og teknologi. Lokalene består av møterom, atrium, styrerom, kjøkken/bar, podcaststudio, arbeidsrom og sosiale områder. I tillegg er det scener for presentasjoner, konferanser og konserter (Mesh Community, 2022). MESH er på mange måter hybrid område i seg selv (Cho et al., 2015). I etableringen av MESH har Oslo kommune vært involvert i prosessen. Regionalt innovasjonsprogram for Oslo og Akershus støttet MESH i sin etablering i 2016 (Oslo Byråd, 2016). Dette viser nødvendigheten av samarbeid mellom myndigheter og næringsetableringer som nevnes av flere av referansene i kapittel 2.

3.2 Park Hamar

Park Hamar er et gründer- og næringshus som sørger for samhandling og utvikling på tvers av sektorer, bransjer og personer. Dette har som formål å sørge for videre innovasjon og næringsvirksomhet (Park Hamar, 2021b). Innovasjonsparken er på 6000 m² og har sin hovedtyngde innen teknologi. Park Hamar består også av Høgskolen Innlandet som representerer en akademisk aktør i samarbeidet. Etableringen er sørget for gjennom offentlig bistand fra Hamarregionens kommuner, Hamar, Stange og Løten og bruker Hamar kommunes næringsavdeling til å drifte etableringen (Park Hamar, 2021a). Park Hamar viser hvordan en slik etablering er et resultat av samhandling, økonomisk bistand fra myndigheter og et nettverk mellom næringsliv, myndigheter og utdanningsinstitusjoner slik litteraturen i kapittel 2 anbefaler.

3.3 Innlandet Science Park

Et annet innovasjonsprosjekt i Hamar by er det planlagte Innlandet Science Park som etter planen skal stå ferdig innen 2025 (Hamarregionen, 2021). Denne parken skal samle kompetansevirksomheter i et «teknosenter» i en egen bydel i sentrum av byen. Innlandet Science Park skal være et sted med både kompetanse og innovasjon. Dette skal drives frem av fem hovedpilarer som er utdanning og forskning, entreprenørskap, kapital fra profesjonelle eiere, næringsliv og offentlige aktører. Området skal få scener, restauranter, barer og møteplasser for de som jobber og bor i området (Hamarregionen, 2021). Scienceparken minner på mange måter om en innovasjonsdistrikt som er beskrevet i Campusstrategien i Oslo (Oslo kommune, 2018), og vil bli et hybrid og multifunksjonelt område (Batty et al., 2004; Cho et al., 2015; Volpi & Opromolla, 2017). Området har allerede igangsatt arealplanleggingen, og det er gjort et mulighetsstudie som går i detalj på funksjoner, innhold i bygninger, uteområder, materialvalg og mer (Bane Nor Eiendom, 2020). Dette viser at prosjektet er jobbet med strategisk som innovasjonsområde, men også arealplanmessig gjennom utforming og det romlige. Det å jobbe med design og programmering tidlig i prosessen anbefales i arbeid med multifunksjonelle og hybride områder (Cho et al., 2015). Også i dette prosjektet er det et utstrakt nettverkssamarbeid.

3.4 Peak Måløy

Måløy er et tettsted på 2,2 km² og 3293 innbyggere i 2021. Næringslivet på stedet er preget av industri og fiskeri (SNL, 2021). Måløy har naturligvis ikke har de samme forutsetningene for næringsliv som en storby. Til tross for dette har næringslivet og kommunen gått sammen og skapt selskapet Måløy Vekst som igjen står bak Peak Måløy (Måløy Vekst, u.å.-a). Peak Måløy er et multifunksjonelt bygg som består av totalt 8000 m² og skal romme kompetansebedrifter, co-workingarealer, boliger, serveringssteder og mer (se figur 1). Før byggestart har bedrifter engasjert seg gjennom intensjonsavtaler (Peak Måløy, u.å.). Intensjonsavtaler er et verktøy som ikke er omtalt i de andre prosjektene og også lite i litteraturen, men som kan være relevant i forbindelse med slike etableringer.

Figur 1 Prosjektillustrasjon av Peak Måløy. (Måløy Vekst, u.å.-b). Illustrasjonen er gjengitt med tillatelse fra daglig leder, Pål Anders Kårstad, Peak Property.

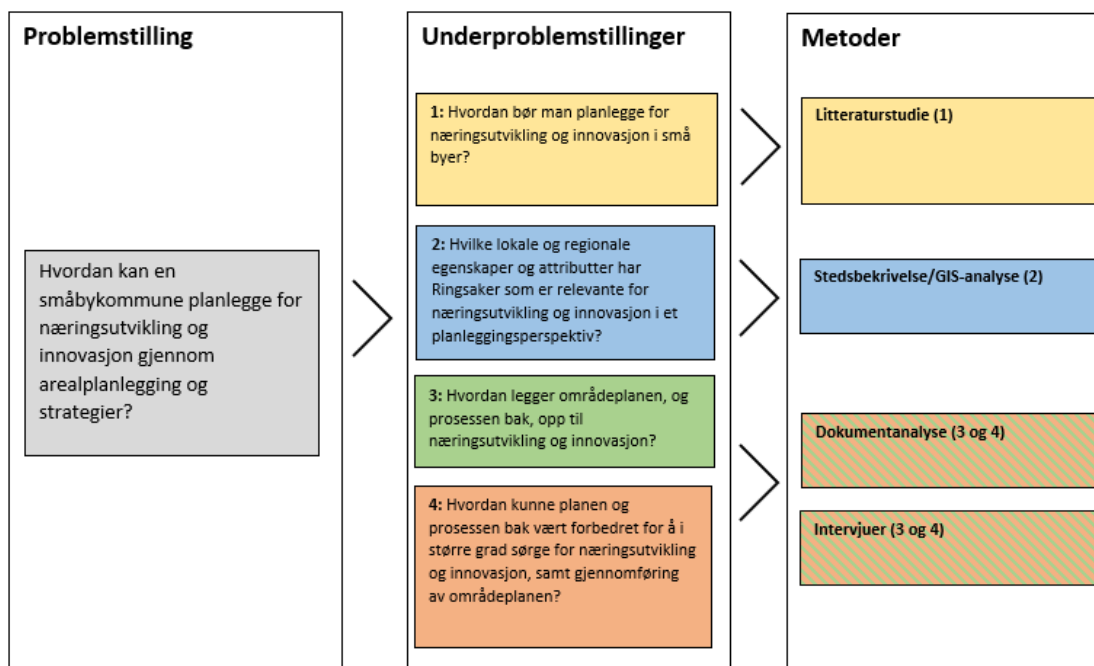
4 Metode

I dette kapittelet vil det redegjøres for avhandlingens metoder. Først presenteres forskningsdesignet, deretter hver enkelt metode som er benyttet.

4.1 Forskningsdesign

Dette forskningsprosjektet er en deskriptiv, eksplorativ og kvalitativ casestudie. Casestudiet skal ta for seg hvordan Ringsaker kommune planlegger for næringsutvikling og innovasjon i Brumunddal gjennom «Områdeplan for Brumunddal Sørvest», og hvordan dette kan gjøres bedre. Oppgaven er deskriptiv i form av å beskrive Ringsaker kommune sin praksis, og den er eksplorativ gjennom å undersøke hvordan planleggingen kan forbedres. Oppgaven følger et typisk kvalitativt design hvor man ikke har en analytisk hovedretning, men heller en undersøkende vinkling. Resultatene vil være basert på flere metoder for å skape en bred oversikt over et lite undersøkt tema (Johannessen et al., 2011). Et kvalitativt design legger vekt på ord fremfor tall (Bell et al., 2019). Forskningsdesignet beskrives i tabellen under. Her vises hvilke metoder som skal besvare de fire forskningsspørsmålene. De skraverete feltene i tabellen betyr at de svarer på de to forskningsspørsmålene som har tilsvarende farger. Litteraturstudiet skal i tillegg til å besvare forskningsspørsmål 1, også skape grunnlag for å analysere hva Ringsaker kommune har gjort i sin planlegging, og hva de kan gjøre annerledes (forskningsspørsmål 4).

Tabell 1 Forskningsdesign

4.2 Litteraturstudie

I begynnelsen av forskningsprosessen ble det gjort en litteraturgjennomgang som skapte fundamentet for oppgaven. Som nevnt tidligere viste litteraturgjennomgangen at det er skrevet lite om små byer og spesielt med tanke på planlegging for næringsutvikling og innovasjon. Etter hvert som prosessen gikk fremover, gled litteraturgjennomgangen over til å bli en litteraturstudie. En litteraturstudie er til forskjell fra en litteraturgjennomgang en metode. Litteraturstudier kjennetegnes ved at de systematisk går igjennom litteratur slik at man får mindre bias, og i større grad kan forklare fenomener (Bell et al., 2019). På grunn av den begrensede planleggingsdiskursen om koblingen mellom de ulike konseptene som er viktig for planlegging av næringsutvikling og innovasjon, har forfatteren brukt litteratur fra ulike studier, disipliner, verdensdel og størrelse på byer. Ved å se denne litteraturen i sammenheng, har det vært mulig å svare på hvordan man bør planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer. Litteraturstudiet har bestått av planfaglig litteratur, litteratur om næringsutvikling og innovasjon, internasjonale teorier og forskningsrapporter fra praksis. Ved å kombinere flere typer litteratur, kunne forfatteren peke på hva academia og praksis per dags dato mener er god planlegging for næringsutvikling og innovasjon i små byer.

For å systematisere litteraturstudiet er det brukt tabeller med søkeord. De mest relevante nøkkelordene på engelsk var: Innovation, urban planning, planning, cluster, place-making, business, small cities, attractive, space making, co-working, strategies, strategic planning, economic development, collabor (-ative, -ation), periph (-eral, -ery), nordic, creative class og network(s). Det ble også søkt etter norsk litteratur med disse som nøkkelordene:

Næringsutvikling, innovasjon, små byer, byutvikling, kommunal planlegging, arealplanlegging, planlegging, utvikling, nordisk og Norge. Biblioteksider som ble brukt var Oriano, Webfscience.com og Scopus.com. Etter litteratursøket gikk jeg videre i referansene til en del av artiklene. Dette kalles snøballmetoden (Bell et al., 2019). Det har resultert i rundt 80 referanser som er brukt i denne avhandlingen. I tillegg til rundt 40 andre tekster som ikke har vist seg å være relevante.

4.3 Casestudie

En casestudie baserer seg på å bruke et relevant objekt for å belyse en problemstilling. Objektet burde derfor være relatert til problemstillingen eller representere problemstillingen. Det finnes ulike typer casestudier, hvor noen forsøker å gi et representativt svar basert på et konkret case, mens andre forsøker å gi konkrete svar på det aktuelle caset (Bell et al., 2019). En casestudie kjennetegnes ved at man undersøker en konkret case, og forsøker å hente så mye informasjon som mulig ut av dette. En case kan være et geografisk område, et statlig program, et menneske eller en forhandling mellom to parter (Johannessen et al., 2011). Robert K. Yin er en kjent skikkelse innen casestudier, og er henvist til i både (Bell et al., 2019) og (Johannessen et al., 2011), som er to bøker jeg bygger metodekapittelet på. Problemstillingen i denne oppgaven baserer seg på Ringsaker kommune sin planlegging av innovasjon og næringsutvikling gjennom «Områdeplan for Brumunddal Sørvest». Problemstillingen retter seg mot dagens praksis, samt hvordan dagens praksis kan forbedres. Problemstillingen forsøker å belyse hvordan en konkret kommune jobber med denne tematikken, og er dermed egnet for å belyses gjennom en casestudie (Bell et al., 2019).

En utfordring i casestudier er å skaffe data som støtter opp under den teoretiske argumentasjonen som ligger til grunn i forskningen (Bell et al., 2019). Det er ikke slik at en casestudie må generere svar som kan generaliseres til andre steder i verden, men en casestudie må kunne generere teori basert på funn i forskningen (Mitchell, 1983; Yin, 1984) henvist i (Bell et al., 2019). Casestudier er derfor plassert i den induktive kategorien av studier. Man går fra en konkret case til å bygge ny teori basert på funn. Denne oppgaven vil likevel være noe deduktiv da casen vil analyseres basert på eksisterende litteratur.

Robert K. Yin har beskrevet fem punkter som er viktig i utarbeidelsen av casestudier (Yin, 2007) henvist i (Johannessen et al., 2011). For det første bør kvalitative casestudier basere problemstillingen på et problem som er generelt kjent i samfunnet, og problemstillingen bør rette seg mot hva, hvorfor eller hvordan noe skjer. Basert på problemstillingen formuleres de «teoretiske antakelsene» som man utforsker videre. Dette kan for eksempel være antakelser man har rundt casen og problemstillingen. Etter problemstillingen er definert, finner man «analyseenheten», også kalt casen. Etter undersøkelsen av casen skal man se på sammenhengen mellom data og antakelser. Yin (2007) anbefaler å benytte teoretiske antakelser, men man kan også ha kun en beskrivende case dersom man ikke har teoretiske antakelser.

Ser man dette i forhold til denne oppgaven, kan man si at det finnes en del teori rundt innovasjon og næringsutvikling, og hvordan man på best måte tilrettelegger for dette. Samtidig har litteraturstudiet vist at det er et kunnskapshull når man ser til små byer i sammenheng med arealplanlegging. Både med tanke på byutvikling generelt, men også næringsutvikling og innovasjon.

Det siste punktet til Yin (2007), er hvordan man tolker funnene. Her er nøkkelen å tolke funnene mot eksisterende teori. Derfor er man nødt til å ha et godt overblikk over eksisterende litteratur når man innhenter data. Denne oppgaven vil bruke litteratur til å analysere dataene, men det kan også være at casestudien skaper ny kunnskap i seg selv, og at man dermed må analysere og belyse problemstillingen induktivt. Dette er på grunn av at oppgaven har et mål om å skape ny kunnskap rundt tematikken. Følger man disse punktene, kan man skape ny teori, videreutvikle eksisterende teori eller forsterke gjeldende teori.

4.4 Valg av case

Denne oppgaven skal belyse problemstillingen ved å bruke Brumunddal som case. Nærmere bestemt er casen en områdeplan med navn «Områdeplan for Brumunddal Sørvest». For å analysere denne planen, er det nødvendig å se på byen og kommunen som en helhet. Brumunddal ligger i Ringsaker kommune stedet sammenfaller med kriteriene i problemstillingen og forskningsspørsmålene, som igjen er basert på litteraturstudiet og kunnskapshullet i litteraturen. Oppgaven er en enkeltcasestudie, men skal ha flere datainnsamlingsmetoder. Dette er for å få den helhetlige forståelsen man er ute etter i en casestudie. «Områdeplanen for Brumunddal Sørvest» er hovedfokus for oppgaven, men det er nødvendig å se denne planen i sammenheng med Brumunddal som by. Områdeplanen må også ses i sammenheng med Ringsaker kommune og Hamarregionen for øvrig, da næringsutvikling og innovasjon ofte må ses i et regionalt perspektiv.

Undersøkelsen av områdeplanen og prosessen bak, gir grunnlag for å si noe om hvordan Ringsaker kommune jobber med næringsutvikling og innovasjon fra et planleggingsperspektiv. Basert på områdeplanen og litteraturstudiet har et strategisk utvalg av intervjuobjekter blitt valgt for å innhente data fra flere perspektiver. Områdeplanen vil analyseres gjennom dokumentanalyse og intervjuer. Intervjuene vil sammen med litteraturen si noe om hva som kunne vært gjort annerledes. Det vil også gjøres en stedsanalyse for å redegjøre for dagens situasjon i Brumunddal.

4.4.1 Casebeskrivelse

Ringsaker ligger i Innlandet fylke og har per 3. kvartal 2021 35'027 innbyggere (Statistisk sentralbyrå, 2021b). Brumunddal er en tidligere industriby, og bærer fortsatt preg av dette selv om byen er i endring. Brumunddal ligger en drøy time nord fra Oslo med bil, og er en av flere byer i Mjøsregionen.

Mjøsregionen er navnet på regionen rundt Mjøsa, og innebefatter 10 kommuner: Øyer, Lillehammer, Ringsaker, Hamar, Løten, Elverum, Stange, Gjøvik, Vestre Toten og Østre Toten. Dette kalles også Mjøsbyen.

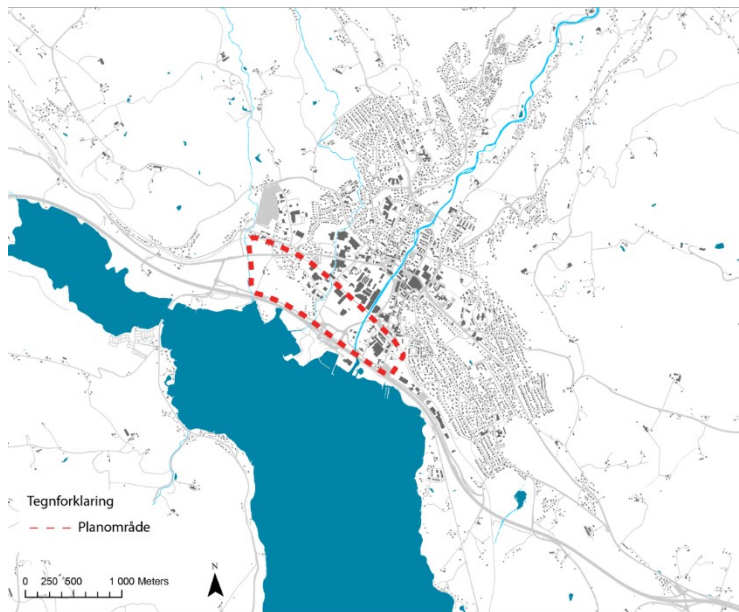
Totalt har Mjøsbyen 100'000 arbeidsplasser og fire høyskole-/universitetscampuser. Selv om det er en sterk intern interaksjon mellom arbeidsmarkedene i kommunene, er det også en økende interaksjon med Oslo og Akershus.

Et mål for regionen er å skape en mer konkurransedyktig region (Innlandet fylkeskommune, 2020).

Casen som skal undersøkes er «Områdeplan for Brumunddal Sørvest» (Ringsaker kommune, 2017a). Områdeplanen ble vedtatt i 2017, og legger til rette for kompetansearbeidsplasser og innovasjon i bymessig bebyggelse. Denne skal brukes for å belyse hvordan Ringsaker kommune har planlagt for næringsutvikling og innovasjon, og hva de kan gjøre bedre. Planområdet ligger rett ved Brumunddal stasjon, og er et naturlig sted for byutvikling. Det rettes et ekstra fokus på Granerudjordet og Globusområdet, hvor det er planlagt mest bymessig bebyggelse. Delområdene Strand og Pellerviken vil også være sentrale i oppgaven. Figur 4 og Figur 3 viser områdeavgrensning for områdeplanen og navn på delområder i planen.

Figur 2 Regional sammenheng. Egen illustrasjon. Datagrunnlag: (Kartverket, 2021).

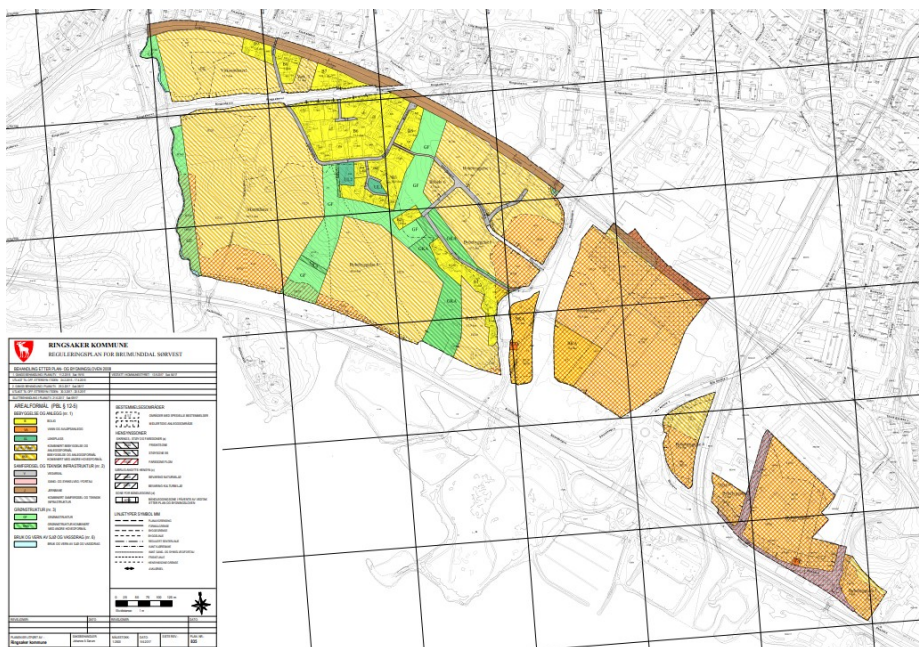

Figur 4 Planområde og fokusområde for oppgaven. Egen illustrasjon. Grunnlagskart: (Geovekst, 2022).

Figur 3 Navn på delområder i områdeplanen samt anvisning av Brumunddal sentrum og togstasjon. Egen illustrasjon. Grunnlagskart: (Google Maps, 2022).

Figur 5 og Figur 6 under, viser områdeplanen sitt plankart samt visualiseringer som viser hvordan kommunen ser for seg det fremtidige området. Selv om reguleringsplanen er delt opp i flere separate deler, og ikke dekker hele området som anvist på figurene over, har kommunen laget en strategi for hele området markert i Figur 4 som en helhet.

Figur 5 Områdeplanens reguleringsplankart. Hentet fra (Ringsaker kommune, 2017d). Gjengitt med tillatelse fra Ringsaker kommune ved Plansjef Anne Gunn Kittelsrud.

Figur 6 viser hvordan et fremtidig område kan bli. Illustrasjonen viser bymessig bebyggelse, kontorer og næring som skaper nytt byliv i Brumunddal.

Figur 6 Volumstudiet er laget i forbindelse med områdeplanen. Illustrasjonen er laget av Asplan Viak for Ringsaker kommune som planmateriale, men er ikke lenger offentlig tilgjengelig på nett og ikke datert. Tilsendt av, og gjengitt med tillatelse fra Ringsaker kommune ved plansjef, Anne Gunn Kittelsrud.

Figur 7 viser et perspektiv av områdeplanen ved Globusområdet. Illustrasjonen gir inntrykk av et bymessig område hvor byggene, byrommene og innbyggere eksisterer sammen.

Figur 7 Perspektiv av hvordan planområdet kan se ut. Illustrasjonen er laget av Asplan Viak for Ringsaker kommune som planmateriale. Illustrasjonen er ikke lenger offentlig tilgjengelig og ikke datert. Illustrasjonen er tilsendt av, og gjengitt med tillatelse fra Ringsaker kommune.

Over er det gitt en oversikt over Brumunddal som sted og planområdet som case. Casen skal undersøkes gjennom dokumentanalyse og intervjuer. I tillegg skal det gjøres enstedsanalyse/-beskrivelse basert på sekundærlitteratur og GIS-analyser. Gjennom disse metodene vil det avdekkes hvordan kommunen har planlagt for næringsutvikling og innovasjon, hvilke egenskaper stedet har, og hva de kunne gjort annerledes for å forbedre planleggingen. Metodene skal nå gjøres rede for.

4.5 Mixed methods

«Mixed methods» brukes om studier som bruker flere metoder for å undersøke ulike forskningsspørsmål (Bell et al., 2019). Denne oppgaven tar for seg to kvalitative metoder gjennom intervju og dokumentanalyse, og en kvantitativ metode gjennom GIS- og stedsanalyser. Selv om GIS- og stedsanalyse av natur er kvantitative, gir de også kvalitativ data ved at man ser egenskapene ved området man analyserer.

Ved å undersøke områdeplanen gjennom en dokumentanalyse dannes et grunnlag for å si noe om hva kommunen har gjort i sitt arbeid. Her vil jeg også se hvilke strategier som er brukt, hvordan planen argumenteres for og hvilke parter som har vært med i prosessen.

Områdeplanen er et resultatdokument. Med resultatdokumentet at det kan ligge mer bak planprosessen enn hva som kommer frem i plandokumentet. Derfor kan intervjuene med kommunen og andre relevante aktører på området, gi informasjon utover det som står i dokumentene. Intervjuene vil brukes for å undersøke hva som er gjort i planprosessen. Videre kan intervjuene gi data om hvordan planleggingen av næringsutvikling og innovasjon kan gjøres bedre. Data om hvordan planleggingen kan gjøres bedre vil ses i sammenheng med eksisterende teori.

Denne oppgaven baserer seg også på en todelt stedsanalyse av Brumunddal. Den ene delen består av sekundærlitteratur som beskriver næringslivet i Brumunddal, og den andre delen er en GIS-analyse. GIS-analysen baserer seg på kvantitative data, men gir også kvalitative resultater. GIS-analysene vil vise funksjonssammensetningen i Brumunddal og lokaliseringen av disse. Med stedsanalysen vil oppgaven ha tre datagrunnlag for å belyse oppgavens problemstilling. Stedsanalysen og intervjuer vil brukes sammen med litteraturstudiet for å kunne svare på hvilke egenskaper og attributter Brumunddal har, og hva de bør gjøre for å forbedre planleggingen av næringsutvikling og innovasjon.

4.6 Intervju

Intervjuene i denne oppgaven gjennomføres som semistrukturerte intervjuer. Intervjuer egner seg ifølge Johannessen et al. (2011) når man ønsker utfyllende og detaljerte svar. Intervjuer egner seg for å undersøke personlige oppfatninger og komplekse fenomener som kan være vanskelige å fange opp gjennom kvantitative metoder (Johannessen et al., 2011).

Intervjuene vil være semistrukturerte og basere seg på åpne spørsmål. Med semistrukturert intervju menes et intervju som tar utgangspunkt i de overordnede temaene man undersøker. Spørsmålene har en åpen formulering og gir rom for frie svar fra informanten. Det er også vanlig å standardisere intervjuene ved å stille intervjuobjektene de samme spørsmålene. Dette gjør det mulig å systematisere og sammenlikne resultatene, og analysearbeidet blir mindre omfattende (Johannessen et al., 2011). Johannessen et al. (2011) peker på at standardisering går utover fleksibiliteten i intervjuet. I semistrukturerte intervjuer bør man derfor ta sikte på å lage en intervjuguide som omhandler de nødvendige temaene for å undersøke problemstillingen. Dette gir nødvendig standardisering i tillegg til en åpen struktur som gir rom for tilpasning i intervjusituasjonen.

Intervjuene i denne avhandlingen ble tatt opp gjennom lydopptak. Det anbefales å gjøre lydopptak slik at man kan transkribere i etterkant. Dette gjør det også mulig for moderator å fokusere på hva som blir sagt, stille oppfølgingsspørsmål og fokusere på samtalen. Dette gjør at man kan få bedre data (Bell et al., 2019). Intervjuene hadde ulik lengde og ble gjennomført som både gruppeintervju og individuelle intervjuer.

4.6.1 Intervjuguide

Det ble laget en intervjuguide for å sikre at intervjuene samlet data som kunne sammenlignes. Intervjuguiden baserte seg på åpne spørsmål slik at intervjuobjektene kunne forklare sin opplevelse av tematikken og fikk rom til å snakke fritt. Dette er viktig i intervjuer (Bell et al., 2019). Intervjuene bestod i hovedsak av en fri samtale hvor moderator sørget for at alle temaene fra intervjuguiden ble belyst. Se «Vedlegg: Intervjuguide» for hele intervjuguiden.

4.6.2 Utvalg til intervju

Utvalget til intervjuene er basert på et strategisk utvalg. Et strategisk utvalg vil si at forskeren velger intervjuobjekter basert på deres evne til å svare på problemstillingen (Bell et al., 2019; Johannessen et al., 2011). Et strategisk utvalg brukes for å komme nær målgruppen man undersøker, og for å forstå hvorfor eller hvordan noe skjer (Johannessen et al., 2011). I denne oppgaven er intervjuobjektene valgt ut for å best mulig belyse problemstillingen, og det ligger flere vurderinger bak utvalget. Da oppgaven tar utgangspunkt arealplanlegging og områdeplanen for Brumunddal Sørvest, er det naturlig å ha med en representant fra Ringsaker

kommune sin planavdeling som intervjuobjekt. Planleggeren kan gjøre rede for kommunens vurderinger rundt planleggingen for næringsutvikling og innovasjon i områdeplanen, samt sine perspektiver rundt tematikken. Representanten fra planavdelingen er kalt **RP1** i denne oppgaven. Da oppgaven ligger i skjæringspunktet mellom arealplanlegging og næringsutvikling, var det også relevant i å intervjuere representanter fra Ringsaker kommune sin næringsavdeling. Her stilte kommunen med to rådgivere fra avdelingen som omtales som **RN1** og **RN2**. RP1 og RN1 ble intervjuet i et gruppeintervju og RN2 ble intervjuet alene.

Hamar kommune er en kommune med mer innovasjon og næringsutvikling enn Brumunddal, og det er derfor interessant å intervjuere en representant fra en type virksomhet som Ringsaker ønsker seg på området. Denne representanten kan si noe om hva de som aktør er opptatt av i forbindelse med slik områdeutvikling, og hva som kan forbedres i planprosessen for å engasjere og attrahere slike aktører. Dette intervjuobjektet omtales som **INN1**. Ved å intervjuere en aktør med et mer perifert forhold til planfaget, får man et nytt perspektiv, som kan være hensiktsmessig i en eksplorativ oppgave.

Litteraturstudiet og allmenn planleggingspraksis viser at utvikling sjelden skjer basert på én aktørs ønske, og man er avhengig av for eksempel eiendomsaktører og grunneiere. Dette gjør det hensiktsmessig å involvere slike aktører i utvalget for å belyse flere perspektivene rundt planleggingen. Å intervjuere en grunneier kan gi innblikk i markedssituasjonen på området i tillegg til grunneieres utfordringer og perspektiver. Det er lite sannsynlig at planene gjennomføres dersom markedet ikke er interessert i den typen næring kommunen planlegger for. Ved å intervjuere grunneiere kan man også se hvordan disse var involvert i planprosessen for områdeplanen og i utviklingen av området generelt. Det er også interessant å belyse hva grunneierne er opptatt av i planleggingen, og hvordan planleggingen kan forbedres sett fra deres perspektiv. Det er intervjuet to grunneiere på området, og disse omtales som **G1** og **G2**.

I intervjuer ønsker man et utvalg av en størrelse som gjør at man til slutt ikke får ny informasjon i intervjuene. Dette kalles «saturation» eller «metningspunkt» (Johannessen et al., 2011). Johannessen et al. (2011) skriver videre at man må ta hensyn til problemstilling og ressurser man har til rådighet. Oppgavens problemstilling krever både stedsanalyser av området og en dokumentanalyse av områdeplanen. Dette tar tid som gjør at antall intervjuer må modereres for at tiden skal strekke til. Oppgaven baserer seg på 5 intervjuer og totalt 6 intervjuobjekter. Da oppgaven tar utgangspunkt i en konkret områdeplan begrenses antall relevante aktører, og dette gjør det mulig å få gode data basert på et lite utvalg. Hensikten med utvalget var å få data fra et bredt spekter av aktører med ulike perspektiver på utviklingen

Ringsaker kommune ser for seg i sin områdeplan. Dette gjør at dataene fra intervjuene blir svært relevante med tanke på problemstillingen, selv om antall intervjuer ikke nødvendigvis er tilstrekkelig for å oppnå metningspunktet.

Gruppeintervjuet varte i rundt 1 time og 30 minutter. De individuelle intervjuene varte i rundt 45 minutter. Gruppeintervjuet med RP1 og RN1 og intervjuet med RN2 ble gjort 08.03.2022. Intervjuene med INN1 og G1 ble gjort 09.03.2022. Intervjuet med G2 ble gjort 10.03.2022.

4.6.3 Fokusintervju

RP1 og RN1 ble intervjuet i et fokusintervju. Intervjuet ble gjort med representanter fra plan- og næringsavdelingen i Ringsaker kommune sin administrasjon. Ved å gjennomføre dette som et fokusintervju ble det mulig å undersøke hvordan RP1 og RN1 sa seg enige eller uenige i ulike spørsmål. Fokusintervjuet kunne også avdekke uenigheter og misforståelser mellom representantene. Samtidig gjorde diskusjonen mellom intervjuobjektene at man kunne se nye måter å planlegge for næringsutvikling og innovasjon på i tillegg til å få en bedre forståelse av hva som er gjort i områdeplanen.

Gruppeintervjuer egner seg ifølge (Johannessen et al. 2011) når man ser etter holdninger, oppfatninger, interaksjonen mellom intervjuobjekter og ønsker et bredt spekter av synspunkter. Dette var også hensikten med gruppeintervjuet med Ringsaker kommune. Representantene fra Ringsaker kommune er ulike i den forstand at de tilhører ulike avdelinger, men like gjennom at de jobber i samme bedrift og samarbeider mye. RP1 og RN1 var også selv opptatt av å sammenligne hverandres oppfatninger. Dette skaper ifølge Johannessen et al. (2011) et godt grunnlag for å bruke gruppeintervju som metode.

Lähde og Di Marino (2018) brukte gruppeintervjuer for å undersøke hvordan ulike fagdisipliner forstod grønn infrastruktur. Ved å bruke fokusgrupper i workshopformat skapte forskerne diskusjoner på tvers av fagdisipliner og intervjuobjektene bygget på hverandres poenger. Sammen kom deltakerne frem til en dypere forståelse av tematikken ved at de fikk delt sine perspektiver, og samtidig fikk høre andres perspektiver (Lähde & Di Marino, 2019). Dette relaterer seg i stor grad til fokusgruppeintervjuet i denne avhandlingen også.

Gruppeintervjuer forutsetter deltakelse fra intervjuobjektene, men dersom man får til dette er det også lettere å få intervjuobjektene til å reflektere rundt sine oppfatninger (Johannessen et al., 2011). Moderator sørget for at diskusjonen dreide seg rundt temaene i intervjuguiden, og

at begge perspektiver ble tilstrekkelig belyst. Ved å sørge for at gruppeintervjuet forholdt seg i tråd med intervjuguiden, ble det lettere å sammenligne svarene jeg fikk fra andre intervjuer.

4.6.4 Individuelle intervju

Gjennomføringen av de individuelle intervjuene foregikk på mange måter likt som gruppeintervjuet. De individuelle intervjuene baserte seg på samme intervjuguide som gruppeintervjuene, og tok form som semistrukturerte intervjuer. Intervjuene var like mye en dialog som spørsmål og svar. Intervjuobjektene som ble intervjuet individuelt var RN2, G1, G2 og INN1. I intervjuene ble det lagt vekt på aktørenes opplevelser og perspektiver i tråd med (Johannessen et al., 2011). Det var viktig å få data om hvordan G1 og G2 har vært involvert i planprosessen, og hva som er viktig for dem når de involveres eller kommer med forslag til planlegging av området. Det var også viktig å få data knyttet til hvordan INN1 opplever planlegging og mener er viktig i områdene de etableres i. Gjennom en semistrukturert intervjuform med samme intervjuguide kunne jeg sammenligne data fra de individuelle intervjuene og gruppeintervjuet.

4.7 Dokumentanalyse av plandokumenter

Dokumentanalyse ble benyttet som metode for å forstå og stadfeste hvordan Ringsaker kommune har planlagt for næringsutvikling og innovasjon gjennom områdeplanen for Brumunddal Sørvest. Utvalget av dokumenter bestod av områdeplanens planbeskrivelse, plankart og bestemmelser. Dette begrunnes med at disse dokumentene er de mest nødvendige for å forstå hva som er planlagt, hvorfor det er planlagt og hvordan prosessen har vært. Selv om det kun gjøres en dokumentanalyse av disse dokumentene, er det også sett til andre kommunale planer og strategier for å få et helhetsinntrykk av kommunens planlegging for næringsutvikling og innovasjon. De andre dokumentene er kommuneplanens arealdel og samfunnsdel, den kommunale næringsplanen og lignende dokumenter. Dette ble gjort fordi ingen dokumenter står alene, og dokumenter må ses i sammenheng med andre dokumenter (Bell et al., 2019).

Det er viktig å lese dokumenter basert på konteksten de er skrevet i og hensikten som ligger bak (Bell et al., 2019). Videre peker Bell et al. (2019) på at mange dokumenter er skrevet med en hensikt, og er derfor ikke en direkte refleksjon av virkeligheten. Derfor kan man som

forsker bruke flere datakilder dersom man ønsker et grundigere grunnlag for sine resultater. Dette gjelder på mange måter denne oppgaven også. Dersom denne oppgaven skal gi svar på hvordan Ringsaker kommune planlegger for næringsutvikling og innovasjon, er det hensiktsmessig å kombinere dokumentanalysen med dybdeintervjuer.

Dokumentanalysen ble gjort på en kvalitativ måte. Før dokumentet ble analysert, ble det etablert kategorier og koder som fikk egne fargekoder. For å kode bør man bruke både hovedkategorier og underkategorier for å finne en hensiktsmessig inndeling av dataene (Johannessen et al., 2011). Dokumentanalysen er både induktiv og deduktiv. Den er deduktiv i form av at kategoriene og kodene er basert på hva litteraturen mener er relevant i forbindelse med næringsutvikling, innovasjon og planlegging (Bengtsson, 2016). Dokumentanalysen er også en del av en induktiv forskning i form av at resultatene fra dokumentanalysen forsøker å bygge ny teori basert på eksisterende litteratur (Bengtsson, 2016). Kategoriene ble også revidert underveis for lage kategorier som fanget dataene bedre (Bengtsson, 2016), men ikke på bekostning av relevans til litteraturen. Kodene ble skrevet ned med en kort begrunnelse for å enkelt kunne se tilbake på kriteriene for kodene (Bengtsson, 2016). På denne måten ble plandokumentene analysert, og det kunne besvares hvordan områdeplanen, og prosessen bak, legger opp til næringsutvikling og innovasjon.

Resultatene fra dokumentanalysen er fremstilt i en tabell i kapittel 5 (Empiri). Her er de viktigste utdragene fra dokumentene representert med uthevede nøkkelord for å enklere kunne lese tabellen. En slik tabell er en hensiktsmessig måte å representere data fra dokumentanalyser på (Bengtsson, 2016).

4.7.1 Valgte dokumenter for dokumentanalysen med kort begrunnelse

Områdeplanen som er analysert, er «Områdeplan for Brumunddal Sørvest». Tabellen under viser dokumentene som er analysert med en kort begrunnelse.

Tabell 2 Valg av dokumenter til dokumentanalyse

Dokument	Begrunnelse
« <i>Brumunddal sørvest – nye bydeler Pellerviken, Strand, Granerudjordet, Globus og Nederkvern Planbeskrivelse -del 1 - beskrivelse og retningslinjer</i> » (Ringsaker kommune, 2017a)	Planbeskrivelsen gir et innblikk i hva planen skal sørge for, samt begrunnelsen for hva som er gjort. Sammen med plankartet gir planbeskrivelsen et godt bilde av hensikten bak reguleringsformålene og selve reguleringen. Planbeskrivelsen gir et godt grunnlag for å si noe om hvordan områdeplanen legger til rette for <u>næringsutvikling og innovasjon</u> .
« <i>Brumunddal sørvest – nye bydeler Pellerviken, Strand, Granerudjordet, Globus, Nederkvern Planbeskrivelse -del 2- bakgrunn og konsekvensutredning</i> » (Ringsaker kommune, 2017b)	Planbeskrivelse del 2 følger samme argumentasjon som Planbeskrivelse del 1.
« <i>Reguleringsplan for Brumunddal sørvest - nye bydeler Pellerviken, Strand, Granerudjordet, Globusområdet, Nederkvern. Reguleringsbestemmelser</i> » (Ringsaker kommune, 2017c)	Bestemmelsene er analysert for å kunne se hvordan disse kan brukes for å planlegge for næringsutvikling og innovasjon. Det er skrevet lite om hvordan bestemmelser etter plan- og bygningsloven kan brukes i forbindelse med dette. Bestemmelser har stor betydning for et område da det sammen med plankartet sier hva som tillates og ikke. Ved å se hva som er gjort, og hvordan dette fungerer i praksis, kan man se hvordan bestemmelser kan og bør brukes i sammenheng med næringsutvikling og innovasjon.

Dokumentene som hører til områdeplanen er sett i sammenheng med «*Kommuneplanens arealdel 2014-2025- Planbeskrivelse*» (Ringsaker kommune, 2014a), «*Kommuneplanens samfunnsdel- Ringsaker kommune 2006-2010 (2018)*» (Ringsaker kommune, 2018), «*Planprogram for reguleringsplan med konsekvensutredning- Områderegulering Brumunddal sørvest- Globus, Granerud, Strandsagvegen, Strand og Pellerviken*» (Ringsaker kommune, 2014b) og «*Strategisk næringsplan 2012-2020*» (Ringsaker kommune, 2012). Disse dokumentene er ikke tatt med dokumentanalysen grunnet tidsbegrensningen i masteroppgaven.

4.7.2 Redegjørelse av planleggingsdokumenter og sammenhenger

Ringsaker er som kommune ansvarlig for lokal planlegging i kommunen, og innenfor mandatet til kommunen kan de lage kommunal planstrategi, kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) og reguleringsplaner (områdeplaner og/eller detaljregulering) (Regjeringen, 2021). En reguleringsplan gir det juridiske grunnlaget for hvordan kommunens arealer kan brukes og utformes. En reguleringsplan kan bestemme hvilke typer funksjoner som kan etablere seg på et område, og hvordan byggenes utforming skal være. Denne oppgaven tar for seg en områdeplan som er en overordnet reguleringsplan (Regjeringen, 2021). I en reguleringsplan følger det både planbeskrivelse, plankart og bestemmelser. Planbeskrivelsen som foreligger for Brumunddal Sydvest skal ifølge Regjeringen (2021) vise målet med planen og dens innhold. I tillegg følger bestemmelser til plankartet som utdyper arealformålene som vises i plankartet og presiserer hva som tillates og ikke (Regjeringen, 2021).

For å analysere områdeplanen, er det nødvendig å se til både plankart, planbeskrivelse og bestemmelser. Disse har blitt sett i sammenheng med kommunens overordnede planleggingsverktøy (kommuneplan og strategisk næringsplan). Disse overordnede dokumentene er ikke tatt med i oppgaven da det ble vurdert at områdeplanen i stor grad er i tråd med disse dokumentene, og at oppgavens fokus er på områdeplanen, og ikke kommunens helhetlige planleggingssystem.

4.8 Dokumentanalyse av transkriberte intervjuer

Måten man analyserer transkriberte intervjuer og dokumenter på er nødvendigvis ikke så ulikt hverandre (Johannessen et al., 2011). Dataene skal først organiseres og deretter analyseres og tolkes (Johannessen et al., 2011). Det er gjort dokumentanalyse av intervjuene, og grunnen til dette er todelt. For det første gjør det at man kan svare bedre på hvordan områdeplanen legger opp til innovasjon og næringsutvikling, og hva som er gjort i prosessen. Dette kan være vanskelig å avdekke ved å kun analysere plandokumentene. I tillegg muliggjorde det å få data om hva som kan endres i planleggingen. De kvalitative dataene som samles inn gjennom intervjuer og dokumentanalyse, må fortolkes (Johannessen et al., 2011). Koding gjør det mulig å systematisere innholdet i intervjuene. I tillegg er det hensiktsmessig å lese transkriberingen fortolkende, men det bør skilles mellom hva som er sagt i intervjuet, og hva som er egne fortolkninger (Johannessen et al., 2011). Dette er sørget for gjennom to ulike kolonner for utdrag fra intervjuet og egne tanker rundt det aktuelle utdraget i kapittel 5

(Empiri). Dokumentanalyse av transkriberte intervjuer er en god måte å analysere intervjuer (Bell et al., 2019). Kodene, kategoriene og prosessen bak dokumentanalysen er den samme som for plandokumentene. Dette gjorde det mulig å sammenligne dataene fra intervjuene og dokumentene. Resultatene fra intervjuene er representert på samme måte som plandokumentene i kapittel 5 (Empiri).

4.9 Kategorier og koder til analyse av intervjuer og dokumenter

Intervjuene og dokumentene er analysert basert på fire kategorier. Kategoriene er basert på nøkkelpunkter i litteraturstudiet. Kategoriene er delt inn i koder som også er valgt ut ifra hva litteraturen sier er viktig i forbindelse med arealplanlegging, næringsutvikling og innovasjon. På den måten kan det avdekkes hvilke strategier som brukes og bør brukes for Ringsaker som en småbykommune.

Den første kategorien er «**Strategi**» som henviser til hvilke strategier Ringsaker kommune bruker i planleggingen av næringsutvikling og innovasjon. Strategiene peker tilbake til litteraturen som gir anbefalinger angående «funksjoner og funksjonsblanding» (ST_F), «hybriditet» (ST_H), «nettverk» (ST_N), «aktører på området» (ST_A) og «attraktivitet» (ST_AT). Til slutt har forfatteren tatt med koden «arbeidsmetodikk» (ST_AB) for å avdekke om Ringsaker kommune bruker andre arbeidsmetodikker eller lignende i sitt arbeid.

Den andre kategorien er «**Samhandling**». Samhandling er et nøkkelelement i litteraturen om næringsutvikling og innovasjon. Kodene innenfor denne kategorien er «Medvirkning» (SM_M), «Nettverk i prosessen» (SM_N) og «Aktører i prosessen» (SM_A). «Nettverk og aktører» er i denne sammenheng begrenset til deres rolle i planleggingen, og ikke på et generelt plan slik som i kategorien «Strategi». Det kan være forskjell på aktører og nettverk i planprosessen, og i det mer generelle nettverket som opererer til daglig. Disse kodene er valgt for å belyse hvem som er med i medvirkningen til planer, hvilke medvirkningsstrategier som er brukt og om Ringsaker benytter seg av nettverksarbeid i planprosessene.

Den tredje kategorien er «**arealplanlegging**». Denne kategorien har til hensikt å belyse hvordan en småbykommune planlegger for næringsutvikling og innovasjon. Kodene under denne kategorien er basert på ulike elementer i arealplanlegging. Ulike planverktøy kan benyttes for å skape næringsutvikling og innovasjon, og det kan være ulike begrensninger og muligheter som ligger i arealplanlegging i forbindelse med dette. Koden «Arealplantype»

(AP_A) er valgt for å belyse om valg av arealplantype har betydning i planleggingen. Koden «Retningslinjer og bestemmelser» (AP_RB) avdekker hvordan retningslinjer og bestemmelser er brukt i planen, og hvordan dette kan brukes for å skape den utviklingen man ønsker. I litteraturkapitlet vises det at detaljeringsgraden i en plan kan ha påvirkning på resultatet, og derfor er koden «Detaljeringsgrad i planen» (AP_D) tatt med. Koden «Arealformål» (AP_AF) skal belyse hvordan valg av arealplanformål legger til rette for næringsutvikling og innovasjon. Det er knyttet stor usikkerhet til planlegging og hva man planlegger for. Dette er også et viktig element i litteraturen. Derfor skal koden «Planlegging for usikkerhet» (AP_PU) vise om, og hvordan Ringsaker kommune kan planlegge selv om det er usikkerhet knyttet til fremtiden. Koden «Arealplanlegging i relasjon til næringsutvikling og innovasjon» (AP_NI) skal belyse koblinger mellom disse to elementene.

«**Næringsutvikling og innovasjon**» er den fjerde kategorien. Denne kategorien har til hensikt å fange opp omtale av næringsutvikling og innovasjon selv om det ikke kobles direkte til arealplanlegging. Denne kategorien fanger opp omtale av muligheter og utfordringer for utvikling gjennom kategorien «muligheter og utfordringer» (NI_MU). Denne koden avdekker mulighetene og utfordringene når det kommer til næringsutvikling og innovasjon i Brumunddal. Koden «omtale av næring og innovasjon» (NI_O) fanger opp omtale av næringsutvikling og innovasjon som er av en mer generell karakter. Koden «Know-how» (NI_KH) baserer seg på omtale av kompetanse eller ferdigheter som eksisterer i kommunen i dag. «Know-how» brukes som begrep om spesifikke næringer, sektorer eller tjenester som et sted har spesielt gode kunnskaper eller forutsetninger for å videreutvikle.

Noen av kodene i kategoriene som er beskrevet over, er ikke basert på litteratur, men er nødvendige for å besvare problemstillingen. Kodene det gjelder er «Omtale av Næringsutvikling og innovasjon» (NI_O), «Muligheter og utfordringer» (NI_MU), «Næringsutvikling og innovasjon i forbindelse med arealplanlegging» (AP_NI) og «Arbeidsmetodikk» (ST_AB). Disse kodene er tatt med for å avdekke data som kan være relevant for å svare på problemstillingen uten at det er nevnt i litteraturen.

4.10 GIS- og stedsanalyser

Det er gjort en stedsanalyse for å gjøre rede for hvilke lokale og regionale egenskaper og attributter Ringsaker har som er relevante for næringsutvikling og innovasjon i et planleggingsperspektiv. Analysen er todelt. Den ene delen, som kalles «Stedsanalysen», baserer seg på sekundærlitteratur og tall, og den andre delen er en GIS-analyse gjort av oppgavens forfatter.

4.10.1 Stedsanalyser basert på sekundærlitteratur

Stedsanalysen som baserer seg på sekundærlitteratur viser viktige tall og utviklingstrender som er relevante for Ringsaker sitt næringsliv. Dette innebærer demografi, pendling, bostedsattraktivitet, næringsstrukturer, vekst og mer. Denne analysen gir en helhetlig oversikt over viktige elementer i Ringsakers næringsliv og attraktivitet. I tillegg har denne analysen et regionalt perspektiv som er viktig når man analyserer næringsutvikling og innovasjon.

4.10.2 GIS-analyser

Etter stedsanalysen som baserer seg på sekundærkilder ble det gjort GIS-analyser. GIS-analysene har hovedfokus på næringsliv, funksjonsblanding og romlige forhold. GIS-analysene er laget i programmet ArcGIS Pro. Gjennom GIS-verktøy har forfatteren analysert hvor ulike funksjoner er lokalisert, funksjonsblanding, næringsfunksjoner og mer. På denne måten kan det vises hvordan den romlige situasjonen i Brumunddal ser ut. Analysene er basert på ulike kartlag som ved bearbeidelse i programvaren viser bygningsfunksjoner, undergrupper av næring, boliger, arbeidsplassintensitet og mer. De ulike analyseenheter er representert i ulike analysekart.

4.11 Relabilitet i forskningen

Forskeren har ansvar for å sørge for oppgavens reliabilitet. Relabilitet betyr i hvilken grad oppgavens resultat ville blitt det samme dersom det ble gjort igjen (Bengtsson, 2016). For å sikre reliabiliteten er det brukt en kodeliste for å sortere dataanalysene av intervjuene og dokumentene. Kodene er i hovedsak deduktive da de er basert på litteraturstudiet. Dette styrker reliabiliteten (Bengtsson, 2016). En annen utfordring med oppgavens reliabilitet er at intervjuene gjøres med forskeren som verktøy. Det kan tenkes at en annen forsker kunne fått

andre data fra intervjuet. Derfor er det viktig å ha grundige metoder som gjør at man kan spore hvilke vurderinger som er gjort (Johannessen et al., 2011). Dette sikres i denne oppgaven gjennom kodingsprosessen, en felles intervjuguide og en god redegjørelse av caseområdet.

4.12 Forskningens generaliserbarhet

Casestudier er en mye diskutert metode med tanke på generaliserbarhet og ekstern validitet (Bell et al., 2019). Denne oppgaven undersøker hvordan en konkret kommune planlegger for innovasjon og næringsutvikling, og forsøker å gi svar på hvordan dette kan gjøres bedre. Oppgaven har en omfattende vinkling, men et smalt fokus gjennom valg av tema og at det er en enkeltcase. Det smale fokuset gjør at man må være forsiktig med å generalisere oppgavens resultater. Dette er heller ikke hovedformålet med enkeltcasestudier (Bengtsson, 2016). Enkeltcasestudier bygger kontekstbasert kunnskap, og de som mener casestudier på ingen måte er generaliserbare tar feil (Flyvbjerg, 2006) henvist i (Bell et al., 2019). Oppgaven har ikke som formål om å komme frem til et svar på hvordan alle små kommuner i hele Norge skal planlegge for næringsutvikling og innovasjon. Likevel kan det være at resultatene fra denne oppgaven, kan tilpasses andre kommuner, og slik sett være generaliserbare.

4.13 Validitet i metodene

Med validitet menes hvordan resultatene fra forskningen reflekterer det som undersøkes. En fare ved validiteten i kvalitative studier er at forskere kan trekke ulike konklusjoner fra samme datasett. En måte å unngå dette på er å være to personer som går igjennom dataene selvstendig før de sammenligner resultatene (Bengtsson, 2016). Dette har ikke vært mulig i denne oppgaven når den skrives av en person. For å styrke validiteten er det brukt flere metoder («mixed methods»). Stedsanalyser er basert på både GIS-analyse og sekundærlitteratur som muliggjør sammenligning av data. Intervjuene og dokumentanalysene gir to ulike datakilder for å kunne si noe om hva kommunen allerede gjør i planleggingen. Med oppgavens «mixed methods» har det vært mulig å avdekke misoppfatninger fra de ulike metodene, og innhente dypere og mer valid informasjon enn hva som ville vært mulig med kun en metode.

4.14 Svakheter i metodene

Når det gjelder svakheter ved caseundersøkelser og oppgavens reliabilitet, generaliserbarhet og validitet, er dette beskrevet over. Dette legges likevel til som et underkapittel for å tydeliggjøre tematikken.

4.15 Etske problemstillinger og forskningsetikk

Johannessen et al. (2011) anbefaler at alle forskere gjør en vurdering rundt forskningsopplegget og konsekvensene det har på enkeltpersoner eller en gruppe av mennesker. Denne oppgaven reiser ingen spesifikke etiske problemstillinger da forskingen ikke direkte berører mennesker (Johannessen et al., 2011). Likevel er det slik at planleggingsprosesser og reguleringsplaner kan skape uenigheter og uvennskap. Derfor er det viktig at forskeren i denne oppgaven vurderer om utsagn fra intervjuene kan medføre skade i form av uvennskap mellom intervjuobjektene. Forskeren har også passet på at ingen av intervjuobjekter vet om hvem som er intervjuet.

Selv om oppgaven ikke har store etiske problemstillinger, skal en forsker uansett følge forskningsetiske prinsipper. Informantene skal ha rett til selvbestemmelse og autonomi. Det innebærer at informantene har fått et valg om å delta, og kan trekke seg når som helst. Forskeren har også sørget for et informert samtykke fra deltakerne. Videre skal forskeren respektere privatlivet til informantene. Dette har blitt sikret ved at informantene kan velge hva de vil dele, samt at dataene oppbevares på en trygg måte. I tillegg har forskeren hele veien gjort nødvendige vurderinger for å unngå skade (Johannessen et al., 2011).

4.15.1 Meldeplikt og oppbevaring av data

Oppgaven krevde godkjennelse fra NSD, og fikk dette. Alle personvernopplysninger er behandlet i tråd med NSD sine retningslinjer (NSD, u.å.). Alle nødvendige data vil slettes ved prosjektets slutt.

5 Empiri

Oppgavens empiriske data baserer seg på tre pilarer- GIS- og stedsanalyse, intervjuer og dokumentanalyse. GIS- og stedsanalyse vil beskrive Brumunddal som område og besvare hvilke egenskaper og attributter Ringsaker har som er relevante for næringsutvikling og innovasjon. Dokumentanalysen av plandokumentene og intervjuene vil gi svar på hvordan områdeplanen og planprosessen har lagt opp til næringsutvikling og innovasjon samt hvordan dette kunne vært forbedret. Dataene fra dokumentene og intervjuene er fremstilt i tabeller basert på kategorier og koder. Etter tabellene følger en oppsummering av de mest interessante funnene i utfyllende tekst.

5.1 Stedsanalyse basert på sekundærkilder

Stedsanalysen gir grunnlag for å si noe om Ringsakers egenskaper som en kommune for næringsutvikling og innovasjon. NIBR skrev i 2019 en rapport om samfunnsutviklingen i Ringsaker som brukes som hovedkilde for stedsanalysen (Johansen et al., 2019). Denne rapporten gir et svært godt grunnlag for å analysere byen og kommunen.

5.1.1 Demografi

Ringsaker kommune har 35'027 innbyggere, og det forventes en vekst på 6% frem mot 2050. Av befolkningen er det kun 5'825 personer som har universitets- og høgskoleutdanning (kort) og kun 1476 som har lang universitets- og høgskoleutdanning. Alderssammensetningen i Ringsaker er yngre enn sammenlignbare kommuner, og har foreløpig ikke fått en eldrebølge (Johansen et al., 2019). Ringsaker fremstår som et attraktivt sted å bo. Dette vises gjennom at mange bor i Brumunddal, men pendler ut av kommunen for å jobbe (Johansen et al., 2019). Dette kan være på grunn av at byene Hamar, Lillehammer og Gjøvik er mer bymessige og har et bredere jobbtillbud. Bostedsattraktiviteten kan også forklares med Ringsakers sentrale plassering i Mjøsregionen (Johansen et al., 2019).

5.1.2 Utvikling og attraktivitet i Ringsaker

Ringsaker er en typisk distriktskommune med mye landbruk og industri, har kommunen en positiv utvikling med økende tilflytting, kompetansebasert næring, kultur og handel.

Ringsaker har også næringslivsaktører som er koblet til klyngeetableringer med nasjonale og globale nettverk (Johansen et al., 2019). Mange av disse klyngene er i dag etablert utenfor kommunen. Kommunen har god økonomi, og det bygges mange boliger. Dette tyder på at kommunen er attraktiv å bo i, og at det er en kommune i vekst (Johansen et al., 2019).

5.1.3 Næringsliv i Ringsaker

Næringslivet i Ringsaker domineres av helse- og sosialtjenester og sekundærnæringer. Den største sektoren består av varehandel, hotell og restaurant, samferdsel, finans og eiendom (Statistisk sentralbyrå, 2021b). Ringsaker har mer utpendling enn innpendling hvor 7650 pendler ut, og 4859 pendler inn for å jobbe (Statistisk sentralbyrå, 2021b). Næringslivet i Ringsaker domineres av lavere lønnede yrker, og dette gjenspeiles i inntektsstatistikken i kommunen. Dette gjelder ikke bare Ringsaker, men Innlandet fylkeskommune for øvrig (Innlandet fylkeskommune, 2021). Over 30% av næringsstrukturen i Ringsaker består av offentlig dominert tjenesteyting. Legger man til handel, har man dekket halvparten av næringsstrukturen i kommunen (Innlandet fylkeskommune, 2021). Vareproduksjon står for ca. 20% av næringsstrukturen som er høyere enn regionen for øvrig, og ca. dobbelt så høyt som for landet for øvrig (Johansen et al., 2019). En stor del av vareproduksjonen er næringsmiddelindustri, trevare og landbruk. Dette er tall fra Statistisk sentralbyrå vist i (Johansen et al., 2019).

Som nevnt er trevare og næringsmidler en vesentlig del av næringslivet i Ringsaker.

Kommunen har en andel på 48,9 % av næringsmiddelindustrien, 40,4 % av trevareindustrien og 54% av møbelindustrien i Mjøsregionen. I kategorien helse og sosial har Ringsaker 3'211 sysselsatte, og er den største enkeltsektoren i kommunen (Johansen et al., 2019).

Mjøsregionen har noen likhetstrekk og noen særegenheter mellom kommunene. Ringsaker er spesialisert innen landbruk, næringsmiddelindustri, trevareindustri, møbelindustri, bygg, anlegg og handel. Gjøvik-regionen har landbruk og trevareindustri, men har i tillegg teknologi, og plastvareindustrier samt annen industri. Hamarregionen (ikke inkludert

Ringsaker) har trevareindustri, og i tillegg kultur/opplevelse, finans/forsikring og offentlig forvaltning som sine spesialiseringer. Lillehammer har på sin side landbruk, trevareindustri, kultur, opplevelse, IKT-tjenester og offentlig forvaltning som sine spesialiseringer. Begrepet «spesialisering» er i denne sammenheng basert på relative forhold mellom kommunene. Spesialiseringene tyder på at kommunene har mange likhetstrekk samtidig som det eksisterer noen ulikheter (Johansen et al., 2019).

Næringslivet i kommunen har en tydelig trend. Fra 2008 til 2017 var det nedgang i primærnæringen, olje/gass/bergverk/industri, infrastrukturnæringer og eiendom/omsetning/drift. Sektorer med oppgang var offentlig tjenesteyting, handel, finans/forsikring, forretningsmessig tjenesteyting (IKT, telekom og forretningsmessig tjenesteyting) og kultur/opplevelse (Johansen et al., 2019).

Det eksisterer 3'040 bedrifter i Ringsaker innenfor privat sektor. Mange av disse er knyttet til landbruket, men det finnes også store industribedrifter som Nortura, Tine, Grilstad, Moelv Byggmodus, Moelv Limtre, Ikea, Askø, Gjensidige og Evry (Johansen et al., 2019).

5.1.4 Eksisterende klynger og nettverk

Johansen et al. (2019) nevner flere eksisterende klynger og nettverk i kommunen.

«Norwegian Wood Cluster» ble etablert i 2017, og samler aktører innenfor skog, industri og bygg. I tillegg er NTNU Gjøvik og NMBU involvert. Denne klyngen har som mål å utvikle et internasjonalt senter innenfor trevarebasert og bærekraftig bygging. Det er totalt 11 aktører knyttet til denne klyngen. «ARENA Heidner» er en annen klynge som består av 45 partnere lokalisert flere steder i landet. Denne klyngen baserer seg på husdyr, næringsmiddel og gjenvinning. I tillegg er klyngen koblet til verdensledende forskningsmiljøer. «Biosmia» er et innovasjonssenter i regionen. «TotAI-gruppen» er et regionalt nettverk med 46 bedrifter, og har utspring fra aluminiumsmiljøet på Raufoss. «Smak av Innlandet» er et samvirke for lokalmatprodusenter i Mjøsregionen. For andre gårder og produsenter av mat er det etablert «Nettverket midt i Mjøsa». «Mjøsgårdene» er et annet samarbeidsnettverk for gårder i regionen. «Destinasjon Sjusjøen» baserer seg på reiselivet på Sjusjøen som er kommunens fjellandsby. I forbindelse med reiselivet er Ringsaker kommune også med i «Visit Innlandet». I teknologisektoren er «IKT Ressursforum Innlandet» et nettverk med visjon om å etablere

Innlandets sterkeste klynge innen IKT (Johansen et al., 2019). Dette viser at Ringsaker har, eller er del av, flere klynger og nettverk som kan være sentrale i utviklingen næringslivet i kommunen.

5.1.5 Utdannings- og FoU-institusjoner i Ringsaker

Ringsaker har ingen høyskole eller universitet i kommunen, men Høgskolen Innlandet er lokalisert i både Hamar og Lillehammer, samt NTNU i Gjøvik. Ringsaker videregående har rundt 750 elever i 2017 og har 24 programmer. Norges Grønne fagskole er lokalisert i kommunen, og leverer programmer innenfor botanikk, park, grøntanlegg og lignende. De viktigste institusjonene i regionen er Høgskolen Innlandet, NTNU og Sintef Gjøvik (Johansen et al., 2019).

5.1.6 Mer om næringslivet i Ringsaker

Næringsstrukturen i kommunen er ganske typisk en mindre kommune. Det er særegent hvordan trevareindustrien har holdt seg, og at det er etablert en klynge for denne industrien. Næringsmiddelindustrien har hatt en nedgang på grunn av effektivisering i sektoren, men det er fortsatt den største basisnæringen i kommunen med 20 bedrifter og 1'038 sysselsatte. Teknologisektoren har hatt en vekst i kommunen (Johansen et al., 2019). Johansen et al. (2019) konkluderer med at den tjenesteytende sektoren er stor, men ikke uvanlig. De siste fem årene før rapporten til Johansen et al. (2019) ble skrevet har det vært vekst i byggevirksomhet, handel, kultur, opplevelser, samt teknologi og trevareindustri. Styrkene som trekkes frem i rapporten er variasjonen i næringslivet, bransjene og klyngene som sørger for spesialisering. I tillegg er den sentrale plasseringen i regionen noe Ringsaker har som en styrke.

Et generelt ønske i mange kommuner er en mer utpreget kunnskapsøkonomi. En tydelig trend er at de kunnskapsintensive næringene med ansatte som har høyere utdanning etablerer seg i sentrale områder (Florida, 2002). Johansen et al. (2019) hevder at næringslivet i kommuner er avhengig av utvikling innen kunnskap og kompetanse i alle sektorer for å skape bedrifter og arbeidsplasser i fremtiden. Dette tyder på at Ringsaker bør fokusere på kompetanse- og kunnskapsheving slik områdeplanen legger til rette for. Johansen et al. (2019) gir videre tre strategiske fokusområder. Det første er fokus på basis- og besøksnæringer. Det andre er å

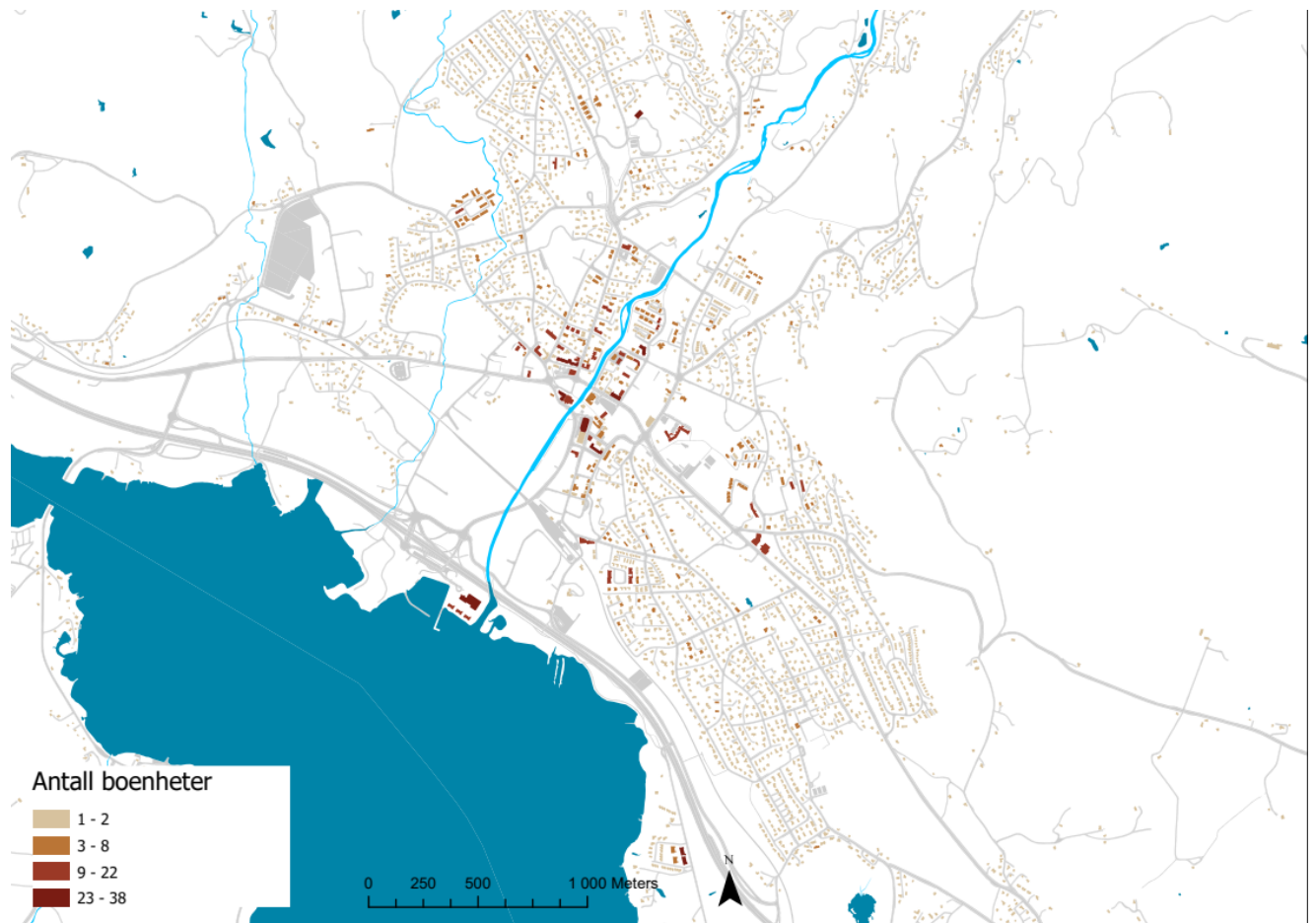
sørge for innovasjon og entreprenørskap som baserer seg på de fortrinn som finnes i kommunen. Dette bør også basere seg på klynger og nettverk. Utover dette bør Ringsaker sørge for å være en attraktiv bo-, besøks-, og næringskommune.

5.2 GIS-analyser gjort av forfatter av oppgaven

GIS-analysene er ment for å supplere og komplettere Johansen et al. (2019) og de andre sekundærkildene. Ved å gjøre en GIS-analyse er det mulig å vise den romlige dimensjonen av næringslivet i kommunen og andre temaer som er sentralt for utviklingen av dette. GIS-analysene har målestokk målt i A4, og målestokken i illustrasjonene stemmer derfor ikke. Dette er heller ikke viktig med tanke på formålet med analysen.

5.2.1 Boenheter

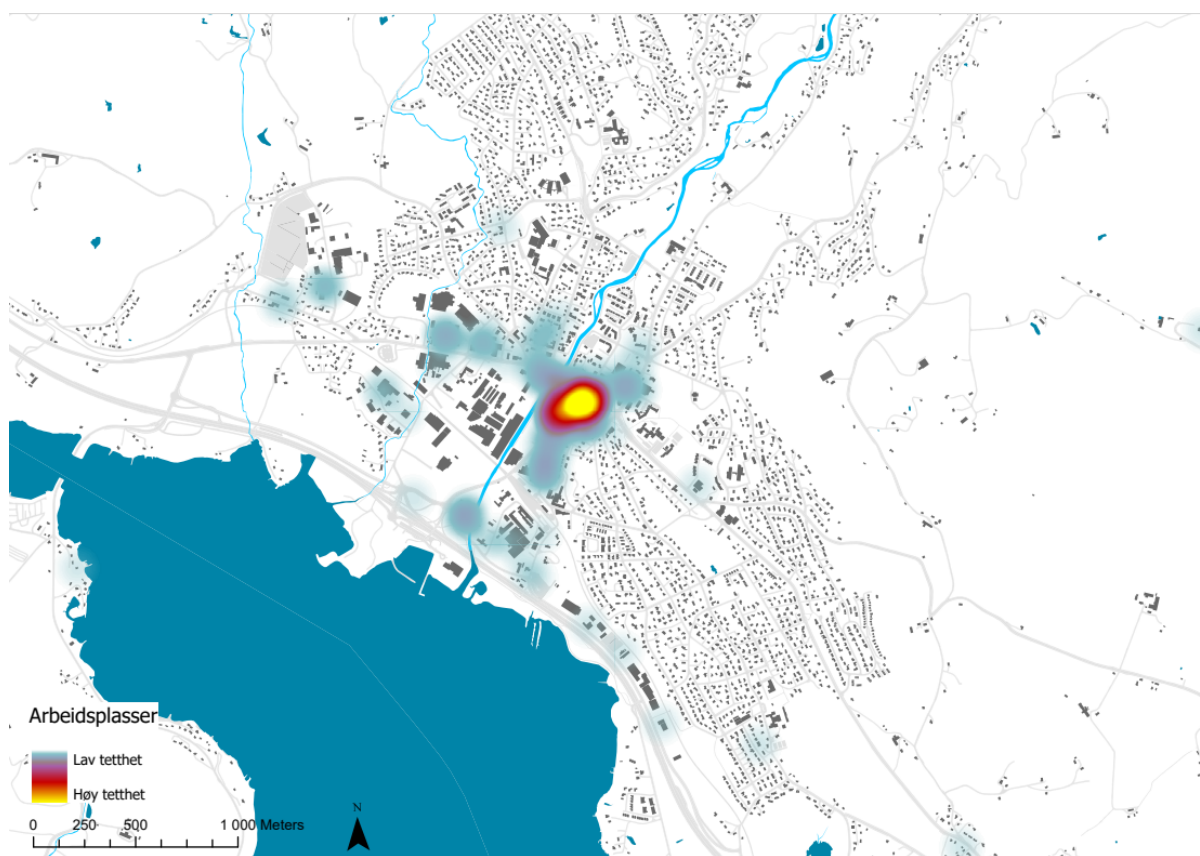
Denne GIS-analysen viser antall boenheter i Brumunddal. Som man ser i figur 8 er det svært mye eneboligbebyggelse, men høyere konsentrasjon i sentrum og nede på Mjøstårnet.

Figur 8 Boenheter. Egen illustrasjon. Grunnlag: Temakart for Eiendom laget av (Kartverket, 2022) og distribuert av Geovekst AS. Hentet gjennom LINK Arkitektur sitt serverabonnement.

5.2.2 Arbeidsplasser

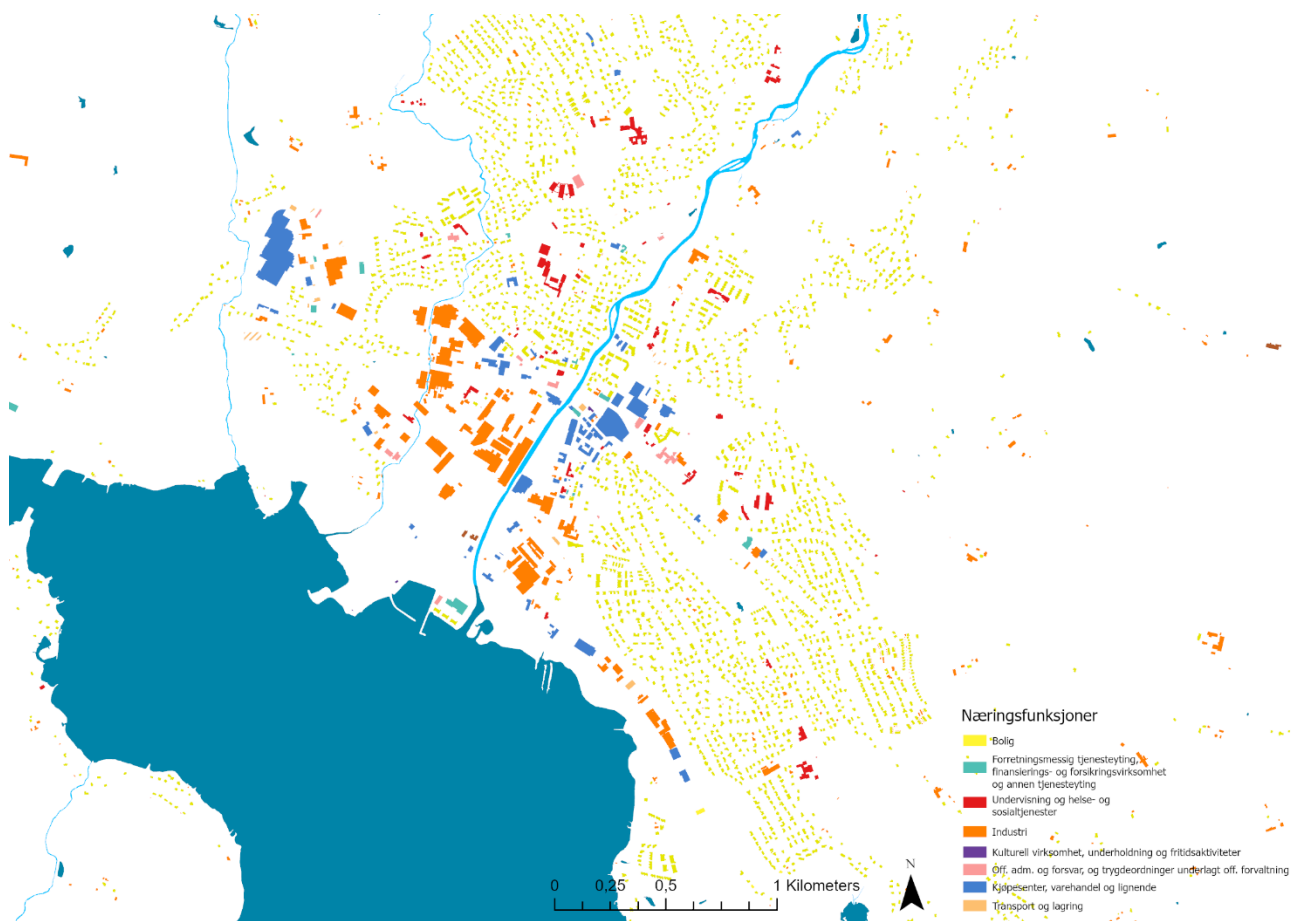
Analysen vist i figur 9 er ment for å gi en oversikt over hvor dagens arbeidsplasser er lokalisert. Analysen viser at Brumunddal har svært mye av arbeidsplassene lokalisert i sentrum med en akse mot vest og ned mot Mjøstårnet. I disse dataene er ikke arbeidsplassene i Mjøstårnet med, og det er derfor viktig å poengtere at det skulle vært en stor konsentrasjon av arbeidsplasser der. Arbeidsplass tettheten viser at en hensiktsmessig utvikling av næringslivet, er på området for områdeplanen. Dette er på grunn av den sentrale plasseringen i byen og med tanke på eksisterende næringsliv. I tillegg er det nærmeste togstasjonen som er gunstig med tanke på pendlere.

Figur 9 Arbeidsplass tetthet. Egen illustrasjon. Grunnlag: Temakart for Bedrifter laget av (IPER- Geodata AS, 2022). Hentet gjennom LINK Arkitektur sitt serverabonnement.

5.2.3 Bygningsfunksjoner, funksjonsblanding og multifunksjonalitet

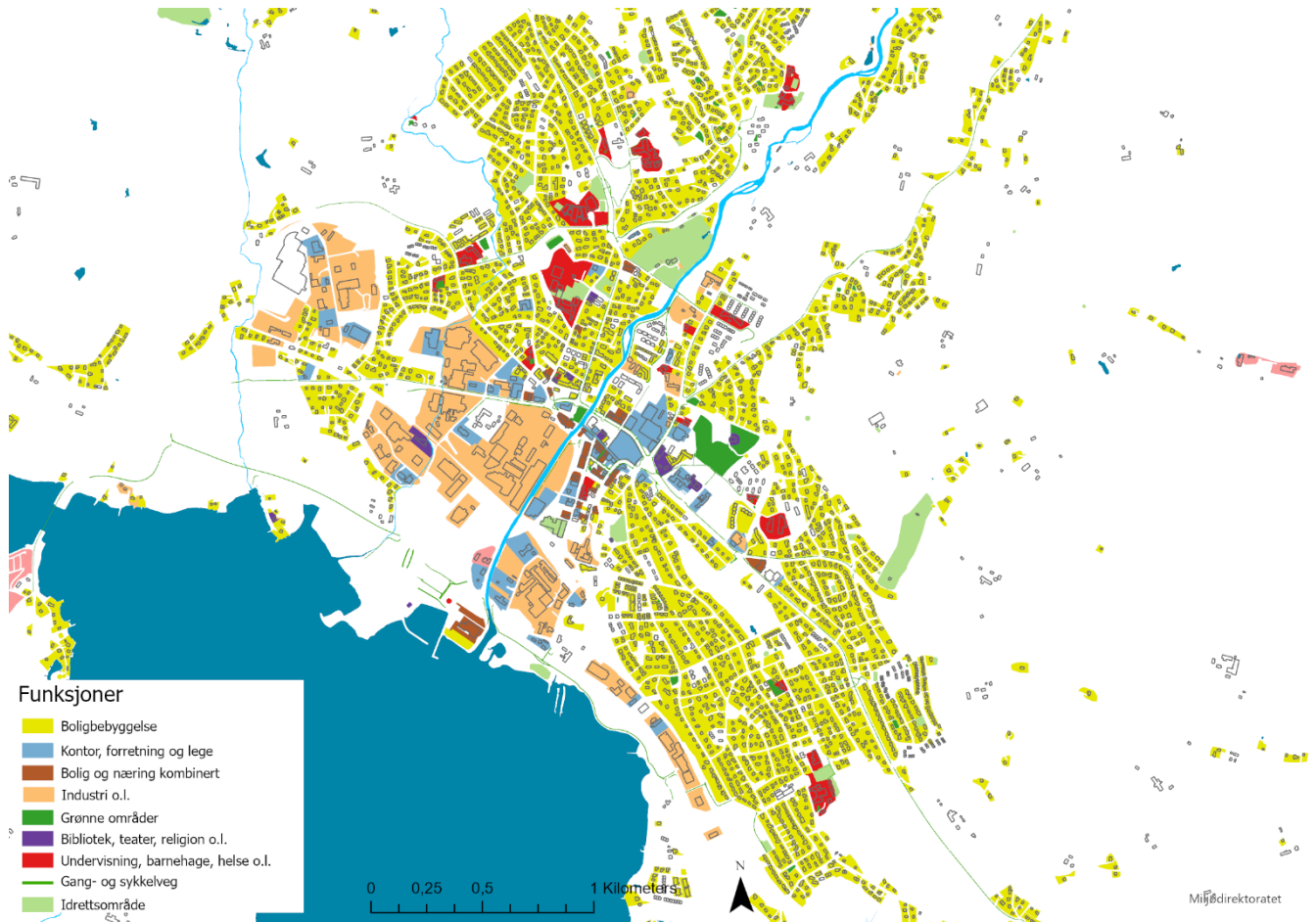
I tillegg til arbeidsplass tettheten er det også analysert hva slags type funksjoner hvert bygg har. Dette gir en oversikt over funksjonsblandingen i Brumunddal og lokaliseringen av ulike funksjoner (se figur 10). Som man ser av analysen under er det svært mye industrirelatert næring. Det er noe handel, servering, kontor og lignende i sentrum og nede på Mjøstårnet. Med andre ord ligger de mer bymessige næringsetableringene i sentrum og nede på Mjøstårnet. I analysen er det også tatt med boligbebyggelse for å gi en helhetlig funksjonsanalyse og vise sammenhenger mellom funksjonene.

Figur 10 Analyse av bygningsfunksjoner i Brumunddal. Egen illustrasjon. Grunnlag: Temakart for Eiendom laget av (Kartverket, 2022) og distribuert av Geovekst AS. Hentet gjennom LINK Arkitektur sitt serverabonnement.

Det er også gjort en analyse med fokus på arealbruk for å vise funksjonsblandingen og avdekke hvor multifunksjonelt Brumunddal er i dag. Analysen vist i figur 11 viser hvilke funksjoner som eksisterer på ulike områder. Funksjonene i analysen varierer fra næringsetableringer til gang- og sykkelvei og grønne områder. Man ser at sentrum har områder med noe funksjonsblanding (bolig/næring). Dette er i forbindelse med leiligheter på

kjøpesenter. Mjøstårnet i brun farge nede ved Mjøsa er svært multifunksjonelt og inneholder hotell, restaurant, hotell, kontorer, boliger og basseng. Det er verdt å nevne at det ikke er mange slike områder når man ser på analysen.

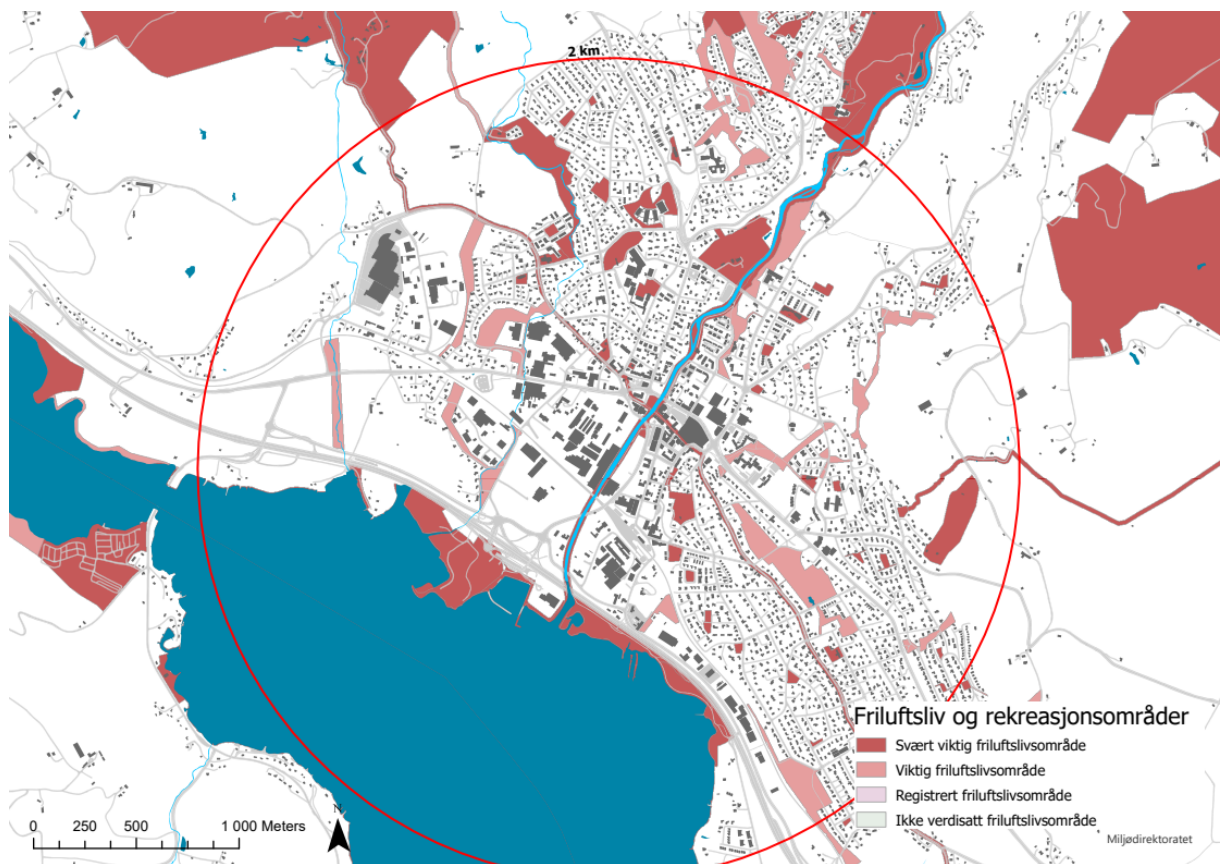

Figur 11 Funksjonsanalyse. Figuren representerer ulike funksjoner i ulike farger. Egen illustrasjon. Grunnlag: Kart for arealbruk laget av (Statistisk sentralbyrå, 2021a).

Basert på de to analysene over (Figur 10 og Figur 11) om bygningsfunksjoner og funksjonsblanding kan man si at Brumunddal har noe funksjonsblanding og en fremvekst av multifunksjonelle områder. Likevel er det i hovedsak industri som dominerer arealmessig. I sentrum er det i hovedsak handel i tillegg til noen flerfunksjonelle områder.

5.2.4 Friluftsliv og rekreasjonsområder

Et viktig element som trekkes frem i Johansen et al. (2019) er Ringsakers rekreasjonsmuligheter. Rekreasjonsmuligheter kan være med på å gjøre et sted attraktivt, og kan ses på i sammenheng med hybriditet og multifunksjonalitet. Med dette menes at Brumunddal i tillegg til å ha attraktive boligområder og arbeidsplasser, også ser dette i sammenheng med nærhet til rekreasjonsområder som kan brukes av folk på kontorer og beboere. Dette kan skape møter mellom mennesker. Analysen vist i figur 12 viser at Brumunddal har svært gode rekreasjonsmuligheter, og mange innenfor to kilometer radius fra togstasjonen. I tillegg til dette er det mange større rekreasjonsområder videre ut i periferien som man ser i utkanten av sirkelen i analysen.

Figur 12 Analysen viser hvor i Brumunddal man finner friluftsliv og rekreasjonsmuligheter. Egen illustrasjon. Grunnlag: (Miljødirektoratet, 2020) hentet via Geonorge.

5.3 Oppsummering av GIS- og stedsanalyse

Stedsanalysen viser at Brumunddal i dag er dominert av industri, men har en positiv vekst med mer multifunksjonelle områder og kunnskapsbaserte arbeidsplasser. Næringslivet er lokalisert i sentrum av byen, og tenderer til å strekke seg ned mot Mjøsa og Mjøstårnet. Næringsaksen ned mot Mjøstårnet vil bli enda tydeligere hvis områdeplanen gjennomføres. Analysene viser også at Brumunddal Sørvest er et naturlig sted å lokalisere kunnskapsbedrifter i et bymessig område. Området er sentralt i byen, passer inn i den romlige utformingen av eksisterende næringsliv og ligger nært jernbane og E6. Området ligger godt plassert for å bygge opp kunnskapsnæringen og redusere industriens dominans i byen og næringslivet. Brumunddal har ikke stor grad av multifunksjonalitet, men det er en positiv trend og det er store potensialer for slike områder på Brumunddal Sørvest. Hvis man ser på utviklingstrenden i Brumunddal, eksisterende næringsliv og de attraktivitetselementene som er beskrevet her, har Brumunddal muligheter for en vekst i den retningen områdeplanen tilsier.

GIS-analysen støtter på mange måter stedsanalysen som er basert på sekundærlitteratur. Med grunnlag i dette, kan man si at Ringsaker per i dag har lite kunnskapsarbeidsplasser og multifunksjonalitet. Befolkningen har lav utdanning og mange jobber innenfor lavtlønnede yrker. Dette er ikke positivt for å tiltrekke kunnskapsbedrifter, og dette gjenspeiles i den store helse- og industrisektoren som vises i GIS-analysene. Det trekkes frem i stedsanalysen at Brumunddal ligger attraktivt til i Mjøsregionen er det en positiv trend innenfor kunnskapsbasert næring. I tillegg er Brumunddal et attraktivt sted å bo med gode rekreasjonsmuligheter. Dette kan tyde på at Brumunddal er en attraktiv by å bo i med gode rekreasjonsmuligheter og vekst. Likevel mangler byen i dag kunnskapsarbeidsplasser og multifunksjonelle områder. Med andre ord er det en positiv trend i byen. Det at Brumunddal er et attraktivt sted, gir et godt grunnlag for næringsutvikling, og er viktig for å tiltrekke seg utdannede folk (Florida, 2002; Florida, 2004).

5.4 Dokumentanalyse av plandokumenter og intervjuer

Under følger resultatene fra dokumentanalysene av plandokumentene og intervjuene. Først presenteres kategoriene og kodene på nytt med et tall som viser hvor mange data fra hver kode som er funnet i dokumentanalysen og intervjuene.

1. Strategier

- Funksjoner og funksjonsblanding (ST_F) **20**
- Hybriditet (ST_H) **9**
- Nettverk (ST_N) **2**
- Aktører på området (ST_A) (**ingen direkte, flere indirekte**)
- Attraktivitet (ST_AT) **18**
- Arbeidsmetodikk (ST_AB) **6**

2. Samhandling

- Medvirkning (SM_M) **10**
- Nettverk i prosessen (SM_N) **10**
- Aktører i prosessen (SM_A) **5**

3. Arealplanlegging

- Arealplantype (AP_A) **1**
- Retningslinjer og bestemmelser (AP_RB) **7**
- Detaljeringsgrad i planen (AP_D) **3**
- Arealformål (AP_AF) **1**
- Planlegging for usikkerhet (AP_PU) **2**
- Arealplanlegging i relasjon med næringsutvikling og innovasjon (AP_NI) **6**

4. Næring og innovasjon

- Muligheter og utfordringer (NI_MU) **24**
- Omtale av næringsutvikling og innovasjon (NI_O) **3**
- «Know-how» (NI_KH) **8**

5.4.1 Aktører som var med i planprosessen:

Først kan det være informativt å se hvem som har bidratt gjennom medvirkningsprosessen. Dette vises i egen tabell da det var lite oversiktlig i tabellen som følger av kapittel 5.5. Denne tabellen er en fullstendig oversikt over alle aktører som har gitt sine innspill til oppstart av reguleringsplanarbeid, førstegangsbehandling og andregangsbehandling (Ringsaker kommune, 2017a).

Tabell 3 Aktører som har uttalt seg i planprosessen. Listen over aktører er hentet direkte fra (Ringsaker kommune, 2017a, ss. 33-35).

Aktører og personer som har uttalt seg i planprosessen (Ringsaker kommune, 2017a)	
<ul style="list-style-type: none">• Fylkesmannen i Hedmark• Hedmark fylkeskommune• NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat)• Jernbaneverket• Statens vegvesen• Forsvarsbygg• Takelementer AS• Tema eiendom AS• ROM eiendom AS• Eldrerådet• Hans A Haave• Eidsiva nett AS• Grunneiere Nederkvern v/Hildegard Johannesen• HIAS v/Cowi• Bjarne Stensli og sønner AS, Strandvegen 8• Consensus v/advokat Lars Østby Deglum på vegne av Globus AS, Strandvegen 10.• H. Nordahl Hagen AS, Strandvegen 10, med datterselskaper.• Advokatene Johnsrud, Skjærstad & co v/Pål Johnsrud, på vegne av RIT eiendom AS og	<ul style="list-style-type: none">• Consensus v/advokat Lars Østby Deglum på vegne av Høyen eiendom AS, Strandvegen 13• Hans A Haave, Strandvegen 27 (1/230)• Jorunn Evensen og Tommy Houmb, Strandsagvegen 29.• Moelven industrier ASA v/Erik Weisser-Svendsen.• Håvard Elstrand, grunneier Dæhli gård.• Trond Elvsvebakken, Ringsakervegen 43.• Arne Kristian Haave, Strand østre• Nye Veier AS• Eidsiva nett AS• HIAS IKS• Mc Donalds• Grunneierne på Nederkvern ved Hildegard Johannessen• Jordvernalliansen i Hedmark• Beboere i Strandsagvegen

5.4.2 Grunneiere på området

Det er også hensiktsmessig å nevne grunneiere på området. Dette vises i egen tabell da det var lite hensiktsmessig å ha med i tabellen som følger i kapittel 5.5. Planområdet består av mange eiendommer som eies av flere grunneiere. Globusområdet og Granerudjordet har flest private grunneiere, og en mer komplisert eiendomsstruktur, og er derfor de eneste områdene som presenteres her. Områdene vestover (Pellerviken og Strand) har større eiendommer, og mye av dette er i kommunalt eie (Ringsaker kommune, 2017a).

Tabell 4 Grunneiere på de to områdene med mest private grunneiere per 2017. Innholdet i tabellen er direkte kopiert fra (Ringsaker kommune, 2017b, s. 4)

Grunneiere på Granerudjordet	Grunneiere på Globusområdet
<ul style="list-style-type: none">• Trintogruppen AS• Moelven Treindustrier AS• Ringsaker kommune• H-T eiendom AS	<ul style="list-style-type: none">• Innlandutvikling AS• Stensli eiendom AS• Bjarne Stensli & sønner AS• Gobus AS• Globus næringspark Ans• Rit eiendom AS• Solstrand eiendom AS• Ringsaker kommune• Per og Pål eiendom AS• McDonalds Norge AS• Eiendom eid av privatpersoner

5.5 Resultater fra planbeskrivelse del 1

I tabellen under vises resultatene fra del 1 av planbeskrivelsen for «Områdeplan Brumunddal Sørvest» (Ringsaker kommune, 2017a). Tabellen viser de viktigste utdragene fra dokumentene i direkte sitater fra dokumentet i kolonnen «utdrag fra dokument». I kolonnen til høyre er forfatterens kommentarer om hvordan utdragene relaterer seg til oppgaven. Tabellene i kapittel 5.5 til og med 5.8 er skrevet i en annen skrifttype for å gjøre tabellene mer lesbare. Ordene som er fetet ut er ekstra sentrale med tanke på oppgaven eller koden.

Tabell 5 Resultater fra planbeskrivelse del 1

Kategori	Kode	Utdrag fra dokument	Relevans for oppgaven/ foreløpig kommentar
Strategier	ST_F	«Hovedmålet er å legge til rette for og stimulere etablering og utvikling av fremtidens næringsgrunnlag med såkalte kunnskapsarbeidsplasser . De ulike næringsområdene fyller ulike funksjoner. Områdene nærmest sentrum utvikles med bybebyggelse som støtteområder for sentrum, mens områdene lenger vest blir næring og arbeidsplasser» (Ringsaker kommune, 2017a, s. 3).	Områdeplanen viser kommunens ønske om kunnskapsarbeidsplasser. De ulike delområdene i planen skal inneha ulike funksjoner basert på deres egnethet. Næringsutviklingen ses også i stor sammenheng med sentrumsbebyggelsen.
Strategi	ST_F	(For områdene Pellerviken og Strand) « Bygningsmasse skal om mulig samles i klynger for kortest mulig gangavstander» (Ringsaker kommune, 2017a, s. 7).	Ønske om klyngeetableringer tyder på at det jobbes strategisk for å legge til rette for nettverk mellom aktører. Likevel virker det ikke som om innovasjonsaspektet med klynger er en del av argumentasjonen. Det argumenteres kun for klynger på grunn av korte avstander.
Strategi	ST_F ST_H	«Kommunens ambisjon er at Pellerviken og Strand skal bli et attraktivt område for kompetansebedrifter med kontor og administrasjonsbygg samt tjenesteyting som naturlig hører sammen med næringsvirksomhet . Det legges stor vekt på å sikre landskapskvaliteter som ledd i å skape et område som er attraktivt både for etablering og som framtidig - arbeidssted. - Ved detaljplanlegging av området skal det legges vekt på gode forbindelser til gang- og sykkelveger og turvegtraseer inn mot Brumunddal sentrum for å legge til rette for gange-, sykkel og bruk av kollektivtransport. (Ringsaker kommune, 2017a, s. 6).	Her viser kommunen ønske om en klynge av kunnskapsnæring med ulike funksjoner. Med tanke på det helhetlige fokuset mellom bygg, funksjoner, uteområder og interaksjonene mellom dette, er kommunen inne på hybriditet uten å nevne dette konkret.
Strategi	ST_F	«Området (Granerudjordet og Globusområdet) har 0-300m gangavstand til Brumunddal stasjon og er velegnet for arbeidsplassintensive nærings- og tjenesteytingsvirksomheter . Det kan også tillates handel begrenset til plasskrevende varegrupper » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 10).	Dette tyder på multifunksjonalitet gjennom ønsket om samlokalisering av både kontorer og tjenesteyting, og særlig når det ses i sammenheng med hva som ønskes på Pellerviken og Strand.
Strategi	ST_F	(For Granerudjordet og Globusområdet) « Andre plasskrevende handelskonsepter som ikke egner seg i sentrum, men som bør lokaliseres sentralt, og med god kollektivdekning kan vurderes i detaljreguleringsplan » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 10).	Dette legger til rette for multifunksjonalitet. Kontor, tjenesteyting, handel og handelskonsepter viser flere ulike funksjoner på området.
Strategi	ST_F	«For Granerudjordet og Globus anses boliger som lite aktuelt i utgangspunktet, men det kan være mulig som del av en framtidig områdeutvikling » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 14).	Funksjonen bolig ønskes ikke på området i utgangspunktet, men det vurderes. Boliger ville gjort området enda mer multifunksjonelt.
Strategier	ST_H	«Områdereguleringsplanen skal legge til rette for: - effektiv arealbruk og tomteutnyttelse - riktig lokalisering av virksomheter - forutsigbarhet for eksisterende virksomheter ved omforming av tidligere bebygde/utbygde områder - ivaretagelse av estetikk, kvalitet og funksjonelle hensyn » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 3).	Effektiv arealutnyttelse er typisk for kunnskapsbaserte innovasjon- og næringsområder. Kommunen legger også vekt på at virksomheter må plasseres med riktig lokalisering. Forutsigbarhet for eksisterende bedrifter er viktig, og dette viser hvilke aktører Ringsaker må ha med i prosessen. Å skape et

			område med god kvalitet og som er appellerende er også positivt for å tiltrekke folk.
Strategi	ST_H	« Direkte ferdselsårer for gange og sykkel mellom dette området og Brumunddal stasjon/sentrum er avgjørende for en god utvikling av Pellerviken/Strand som del av bybebyggelsen rundt Brumunddal sentrum. Ved detaljplanlegging av området skal det legges vekt på gode forbindelser til gang- og sykkelveger og turvegtraseer inn mot Brumunddal sentrum » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 7).	Gang- og sykkelvei skal skape samspill mellom funksjonene på Pellerviken, Strand og sentrum. Gode forhold for myke trafikanter er positivt for næringsutvikling som ikke genererer mye biltrafikk.
Strategi	ST_H ST_AT	«I området er det friluft- og rekreasjonsområder knyttet til naturområder og vann. Området har godt grunnlag for blå- og grønne strukturer langs Mjøsstranda, bekker og elver. Verdien av de blågrønne områdene øker hvis de suppleres med sammenhengende grønne drag eller turstier/gangveger internt i området og mot tilliggende blågrønnstrukturer. Dette gjelder verdien både for ferdsel, miljø, opplevelse og biologisk mangfold» (Ringsaker kommune, 2017a, s. 15).	Friluft- og rekreasjonsområder er positivt for et steds attraktivitet. Dette vises for eksempel i Sogndal. Rekreasjonsområder er med på å gjøre Brumunddal til et attraktivt sted å bo. Når dette ses i sammenheng med næringsbebyggelse på området er vi inne på hybriditet, men kommunen beskriver ikke denne koblingen.
Strategi	ST_AT	« Granerudjordet har store arealer som er ubebygd. Området har 300-600m gangavstand til Brumunddal stasjon » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 9).	Sentrumsnært og god kollektivdekning gjør området attraktivt for folk og bedrifter.
Strategi	ST_AT	«Kommunen ønsker på sikt en omforming av området til bybebyggelse med høyere utnyttelse » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 10).	Sentrumsbebyggelse gjør et sted mer attraktivt for kunnskapsbedrifter og ansatte. Dette handler om attraktivitet. Byfunksjoner er nødvendig for å tiltrekke den kreative klassen.
Samhandling	SM_A	«Eiendomsstrukturen tilsier at all utvikling av arealene nærmest stasjonen (Granerudjordet og Globusområdet) må ivaretas av private grunneiere, mens kommunen som grunneier har hånd om arealbruk i de vestre områdene på Strand nordre og Pellerviken. For å oppnå optimal utvikling og riktig arealbruksdifferensiering (rett virksomhet på rett sted), er Brumunddal avhengig av godt samspill mellom kommunale og private eiendomsutviklere » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 18).	Kommunen ser nødvendigheten av å få til et samspill med grunneierne på området. Dette er nødvendig for å få til ønsket om å utvikle arealene nærmest stasjonen først og få den arealbruken på området som de ønsker.
Samhandling	SM_A	« Beboere og grunneiere har vært invitert til informasjonsmøter i oppstartfasen der prinsippene for planarbeidet ble presentert. Grunneiere på Granerudjordet og Globusområdet har i tillegg vært invitert til egne møter knyttet til mulighetsstudien for Brumunddal stasjon i tillegg til at det har vært sær møter og dialog med enkeltgrunneiere for å drøfte enkeltområder » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 33).	Informasjonsmøter og andre egne møter har vært brukt for å etablere samspill mellom aktører på området og innbyggere i byen. Utover dette har kommunen i tillegg holdt en dialog med spesielt viktige aktører på området (grunneiere).
Arealplan	AP_RB	« Områdereguleringsplanen gir rammer for bebyggelse på 4-5 (6) etasjer, inntil 20 (25)m gesimshøyde » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 9).	Arealplanen kan gi retningslinjer som styrer bebyggelsen med juridisk virkning. Bebyggelsen det legges opp til er i tråd med ønsket om kontorer og bymessig bebyggelse.
Arealplan	AP_D	«Eventuelle ønsker om byggehøyder ut over reguleringsbestemmelsene forutsettes avklart gjennom detaljreguleringsplan » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 9)	Her poengterer kommunen at områdereguleringen er fleksibel og åpen for forslag.
Arealplanlegging	AP_D	Et mål for kommunen er å Legge til rette for rask etablering ved at grunnleggende planavklaringer er gjennomført » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 5).	Ved å ha grunnleggende planavklaringer kan kommunen med små justeringer sørge for utbygging hvis aktører melder interesse. Ved å ha grunnleggende planavklaringer vil denne prosessen gå fortere når tiden er inne for utvikling av området.
Arealplan	AP_D	«Det legges opp til stor grad av fleksibilitet på størrelse på virksomheter og framtidig utforming av området » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 6)	Å ha en arealplan som åpner for stor grad av fleksibilitet er positivt. Dette kan medføre at aktører ser muligheter fremfor begrensninger i området.
Arealplan	AP_AF	«Området (Pellerviken og Strand) reguleres til kombinerte formål «kombinert bebyggelse og anleggsformål for områdene » for områdene med bybebyggelse, og disse områdene kan bygges ut med næringsbebyggelse, eller med mer sentrumsorientert virksomhet jf. rammene i	Dette gjelder Pellerviken og Strand. Reguleringsformålet favner bredt og tillater også boliger på disse to områdene. Kommunen nevner flere steder at boliger kanskje ikke bør

		reguleringsbestemmelsene. Reguleringsformålet gir også mulighet for boliger» (Ringsaker kommune, 2017a, s. 7).	etableres på området, men åpner for muligheten.
Næring og innovasjon	NI_MU	« Kommunedelplanen for IC på Dovrebanen (Kommunedelplan for Sørli-Brumunddal – strekning Jessnes-Brumunddal) ble vedtatt 21.12.2016. Kommunedelplanen består av en båndleggingssone med bestemmelser og retningslinjer. Denne har ifølge pbl. begrenset varighet (4 år), men varigheten kan forlenges med eget vedtak » (Ringsaker kommune, 2017a, s. 11).	Usikkerhet rundt InterCity utbyggingen er en utfordring for planleggingen av området. Dette har ingen direkte kobling til næring og innovasjon, men det viser hvordan et område kan lammes for utvikling på grunn av manglende infrastruktur.
Næring og innovasjon	NI_O	« Synliggjøre hvilke muligheter som ligger i arealbruk og lokalisering av virksomheter som støtter opp om Brumunddal som by i tråd med nasjonale retningslinjer for areal- og transportplanlegging og kommunens mål om vekst og utvikling » (Ringsaker kommune, 2017a, s.5).	Dette er en generell omtale av innovasjon og næringsutvikling som viser at kommunen tar hensyn til hva Brumunddal trenger som by samtidig som de ser til de nasjonale retningslinjene.
Næringsutvikling og innovasjon	NI_O	« Områdereguleringsplanen skal legge til rette for ny næringsutvikling/ -etablering og vekst » (Ringsaker kommune, 2017a, s.3)	Målet for planen er å generere vekst og næringsutvikling. Dette viser relevansen av områdeplanen med tanke på oppgavens tematikk.

5.6 Resultater fra planbeskrivelse del 2

I tabellen under vises resultatene fra del 2 av planbeskrivelsen for områdeplanen Brumunddal Sørvest (Ringsaker kommune, 2017b). Tabellen viser de viktigste utdragene fra de ulike kodene i direkte sitater fra dokumentet i kolonnen «utdrag fra dokument». I kolonnen til høyre er forfatterens kommentarer om hvordan utdragene relaterer seg til oppgaven. Ordene som er fetet ut er ekstra sentrale med tanke på oppgaven eller koden.

Tabell 6 Resultater fra planbeskrivelse del 2

Kategori	Kode	Utdrag fra dokument	Relevans for oppgaven/ foreløpig kommentar
Strategi	ST_F	« Effektiv arealutnyttelse er et godt virkemiddel både til å begrense framtidig behov for nedbygging av nye arealer, for å sikre at flest mulig virksomheter kan få nytte av god beliggenhet og som ledd i langsiktig byutvikling for framtidig reduksjon av transportbehov » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 21).	En effektiv arealutnyttelse muliggjør multifunksjonalitet uten at kommunen nevner dette. Effektiv arealutnyttelse er også en viktig del av en bærekraftig byutvikling.
Strategi	ST_F ST_H	« Boliger og arbeidsplasser i områder som vil øke aktiviteten og ferdelsen i området. (Boligbygging i nedre del av sentrum er positivt i så måte. Det samme er boligbygging ved Verven og utvikling av strandområdene mm.). Økt aktivitet i Globusområdet vil også dra i denne retningen » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 22).	Aktivitet på området gjennom bruk av ulike grupper med ulike hensikter relaterer seg på mange måter til hybriditet. Næringsområdet ses ikke kun på isolert, men også hvordan det kan passe til omkringliggende sentrum og boligområder.
Strategier	ST_F	« Største forskjellen i forhold til Strand/Granerudjordet (og Globusområdet er at Pellerviken har store sammenhengene arealer og derfor kan egne seg for mer arealkrevende etableringer enn områdene nærmere sentrum. (...). Virksomheter med høy arbeidsplass- og/eller besøksintensitet kan med fordel plasseres nærmere Brumunddal » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 16).	De ulike områdene i planen kan være egnet til ulike funksjoner. Denne arealstrategien er i tråd med abc-prinsippet som kommunen nevner. Basert på planbeskrivelsen ser kommunen for seg kontor og kunnskapsbaserte arbeidsplasser i et bymessig område på Granerudjordet og Globusområdet. På Pellerviken og Strand er det også ønske om kunnskapsbasert næring, men her kan etableringene være større arealmessig.
Strategi	ST_F ST_AT	« Hedmark fylkesregionale planstrategi 2016-2020 med mål som - økt verdiskaping, tilrettelegging for kompetansearbeidsplasser og konkurransekraftig arbeids- og næringsliv,	Dette viser en forent konsensus rundt hvilken retning regionen skal gå i. Målene viser at det skal jobbes strategisk mot attraktivitet som bosted og gjennom attraktive arbeidsplasser.

		- befolkningsvekst, stedsutvikling, attraktive tettsteder og økt folkehelse» (Ringsaker kommune, 2017b, s. 11).	
Strategi	ST_H	« Optimalt samspill mellom bebygde og ubebygde deler av tomter for å begrense arealbehov » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 20).	Utsagnet om samspill mellom bebygde og ubebygde arealer har mange likhetstrekk med hybriditet. Dette er ikke noe Ringsaker går inn på direkte, men dette utsagnet viser at de indirekte ser nødvendigheten av hybriditet.
Strategi	ST_AT ST_F	«For utvikling av framtidige bybebyggelses og ervervsområder i Brumunddal er følgende mest sentralt: - Attraktive og byggeklare næringsarealer er sentralt virkemiddel for å tiltrekke seg etablering av virksomheter er viktig for å støtte opp under vekst og utvikling i Ringsaker og i Brumunddal som kommunesenter. - Næringsarealene skal legge til rette for etableringer som understøtter og ikke konkurrerer med sentrumstilbudene. - Det viktig å legge til rette både for utvikling av private og kommunale næringsarealer, da formålet med disse ofte er forskjellig. Kommunale næringsarealer er først og fremst viktige for å trekke til seg strategiske næringsetableringer» (Ringsaker kommune, 2017b, s. 11).	Det ønskes et attraktivt område. Strategiene knytter seg til funksjonsblanding, og at dette skaper et attraktivt næringsliv og tiltrekker seg virksomheter. Kommunen ønsker også strategiske næringsetableringer noe som har en tendens til å generere vekst i næringslivet.
Arealplan	AP_RB	(Nevnt som en viktig føring for planarbeidet) « SMAT: Fylkesdelplan for by- og tettstedsutvikling i Hamarregionen med retningslinjer for lokalisering av næring og handel » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 11).	Områdeplanen bygger på retningslinjer gitt i regionale planer. Målene i områdeplanen er i tråd med målene i SMAT-planen. SMAT-planen trekkes i intervjuet frem som et viktig element i etableringen av IKEA i Ringsaker.
Arealplan	AP_RB	« Abc-prinsippet er lagt til grunn i fylkesdelplan for samordnet miljø - areal - og transportplanlegging i Hamar - regionen (SMAT) » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 19).	Abc-prinsippet er også nevnt i den regionale SMAT-planen og i planbeskrivelsen.
Næring og innovasjon	NI_MU	« Ringsaker kommune har riktignok noe større innbyggertall enn Hamar, men kommunesenteret er langt mindre og har en mer lokal rolle. (...). Kunsten er å finne hensiktsmessig bruk av arealene nær Brumunddal sentrum slik at sentrum styrkes og suppleres uten å utarme sentrumskjernen » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 19).	Ringsaker har et stort innbyggertall, men et mindre sentrum enn Hamar. Det er et mindre konsentrert bosettingsmønster i Ringsaker. Ved å etablere kunnskapsbedrifter på området vil de ikke utarme sentrumskjernen, men heller komplettere næringslivet og byen generelt.
Næring og innovasjon	NI_MU	« Det er foreløpig ukjent hvilke virksomheter som vil etablere seg i området og det er også usikkert når og hvor fort områdene vil bli bygd ut/omformet. (...). Vi vet ennå ikke noe om bransjer i området » (Ringsaker kommune, 2017b, s. 28).	Det er usikkerhet rundt hvilke virksomheter og bransjer som vil etableres, og markedet er ikke helt klart for denne type næring ser det ut til. Likevel ser kommunen fremtidig muligheter for næringsutvikling og innovasjon.

5.7 Resultater fra bestemmelser

I tabellen under vises resultatene fra bestemmelsene i områdeplanen for Brumunddal Sørvest (Ringsaker kommune, 2017c). Tabellen viser de viktigste utdragene i direkte sitater fra dokumentet i kolonnen «utdrag fra dokument». I kolonnen til høyre er forfatterens kommentarer om hvordan utdragene relaterer seg til oppgaven. Ordene som er fetet ut er ekstra sentrale med tanke på oppgaven eller koden.

Tabell 7 Resultater fra bestemmelsene

Kategori	Kode	Utdrag fra dokument	Relevans for oppgaven/ foreløpig kommentar
Strategi	ST_F	« Områdereguleringen skal gi rammer for byutvikling på områder sørvest for Brumunddal sentrum i samsvar med intensjonene i kommuneplanens arealdel 2014-2025. Ved utbygging av nye områder og omforming av tidligere næringsområder, skal det legges vekt på høy grad av utnyttning, urban utforming og gode gang- og sykkelforbindelser, spesielt til sentrum/stasjonen. Gode tverrforbindelser i grønne korridorer mellom eksisterende byområder/boligområder og strandområdene langs Mjøsa skal prioriteres » (Ringsaker kommune, 2017c, s. 2).	Planens hensikt viser hvordan bestemmelsene viser retning for området og viser til arealplanen. Bestemmelsene gir det juridiske grunnlaget i en plan, og her vektlegges høy utnyttelse, urbant preg, myke trafikanter, kollektiv transport, grønne kvaliteter og sammenheng mellom ulike områder i byen. Dette viser hva slags type funksjoner som ønskes på området og at Brumunddal og områdeplanen har et mål om å være multifunksjonell og et samspill mellom bebyggelse og andre elementer i området.
Strategi	ST_F	« I Pellerviken (Virksomheter 1-2) kan det tillates næringsvirksomheter som kontor og annen næringsvirksomhet (inkl. messehall, konferansesenter, forskningssenter mm) med tilhørende funksjoner. Innenfor tjenesteyting kan følgende tillates; administrasjon, større regionale tjenesteytingsvirksomheter for undervisning, institusjoner eller lignende. Det kan også tillates tjenesteytingsvirksomheter som har sammenheng med annen virksomhet i området, så som bevertning, barnehage og andre servicetilbud for næringsvirksomhet/ansatte, samt annen arbeidsplassintensiv virksomhet. Det tillates ikke bygninger eller anlegg for industri, lager, transport- og spedisjonsvirksomhet o.l. eller annen arealkrevende virksomhet. Antallet mindre tjenesteytingsvirksomheter skal begrenses innenfor planområdet fordi publikumsrettet virksomhet bør lokaliseres nærmere sentrum » (Ringsaker kommune, 2017c, s. 8).	Bestemmelsene setter tydelige retningslinjer for hva slags virksomheter som skal eksistere på området. Det legges til rette for multifunksjonalitet, og ikke virksomheter som industri og lager. Her viser kommunen stor åpenhet for en rik funksjonsblanding, uten å legge inn for store krav. Måten kommunen går frem ved å i større grad forby ulike funksjoner fremfor å gå i detalj på hva de ønsker, er positivt. Det er lite fokus på samspillet mellom disse aktørene i planarbeidet. En del av funksjonene som nevnes kan se ut til å høre sammen.
Strategi	ST_F	« Globusområdet, Granerudjordet og Strand (Bybebyggelse 1-8) kan det tillates alle typer virksomhet som er egnet i sentrumsnære områder, som forretnings-, nærings-, kontor- og tjenesteytingsvirksomheter. Det tillates ikke etablering/utbygging for nye arealkrevende virksomheter innen industri, lager og transport o.l. Områdene skal utbygges/fortettes og forutsettes omformet/utviklet til områder med bymessig bebyggelse. Eksisterende industri- og lagervirksomhet, vegserviceanlegg (etablert før områdereguleringen ble vedtatt) kan opprettholdes og videreutvikles. Forretning/handel med plasskrevende varegrupper kan tillates i Bybebyggelse 1-8. Lokalisering av arealkrevende handelskonsepter som ikke egner seg i sentrum, men som bør lokaliseres i områder med god kollektivtransport, kan vurderes gjennom detaljreguleringsplan jfr kapittel 3. Varehandel bør lokaliseres innenfor gangavstand fra Brumunddal stasjon » (Ringsaker kommune, 2017c, s. 8).	Bestemmelsene sier hva slags funksjoner som er ønskelig på området. Det legges til rette for multifunksjonalitet, og ikke virksomheter som industri og lager. Også her ser man at kommunen i hovedsak forbyr funksjoner de ikke ønsker fremfor å komme med detaljerte ønsker om hvilke funksjoner de ser for seg på området.

Strategi	ST_H	«I regulert grønnstruktur på Pellerviken kan det tillates oppført paviljonger, serveringssteder etc. forutsatt at det er forenlig med offentlig ferdsel og friluftsinnteresser i området. Innenfor bestemmelsesområde #5 (se kapittel 6) skal plassering, størrelse og utforming av evt paviljonger etc. vurderes i forhold til hensynet til utsikten. Slike anlegg kan etableres i tilknytning til næringseiendom og benyttes til møter og representasjon for næringslivet etc. Utendørsanlegg skal være tilgjengelige for allmennheten når de ikke er i bruk til annet formål» (Ringsaker kommune, 2017c, s. 11).	Ved å skape gode grønnstrukturer i tillegg til paviljonger og serveringssteder som er ment for både næringsaktørene og offentligheten, er man i selve kjernen av hybriditet. Her skal både næringsaktører og innbyggere kunne oppholde seg, og området vil være i ulik bruk til forskjellige tider av døgnet.
Strategi	ST_AT	« Estetikk og byggeskikk. §29-2 i plan og bygningsloven stiller krav til visuelle kvaliteter og sier at ethvert tiltak skal prosjekteres og utføres slik at det etter kommunens skjønn innehar gode visuelle kvaliteter både i seg selv og i forhold til dets funksjon og dets bygde og naturlige omgivelser og plassering. Kommunens retningslinjer for estetikk og byggeskikk, vedtatt av kommunestyret i Ringsaker 23.5.2007 skal legges til grunn ved behandling av søknad om tiltak» (Ringsaker kommune, 2017c, s. 3).	Kommunen ønsker et estetisk fint område noe som gjør området attraktivt å etablere seg i og oppholde seg i.
Strategi	ST_AT	« Utforming og orientering av bebyggelse slik at det dannes lukkede/skjermede gårdsrom. (...) At alle boenheter skal ha tilgang til private, felles eller offentlige utearealer hvor støygrensene i tabell 3 tilfredsstilles» (Ringsaker kommune, 2017c, s. 4).	Dette sørger for at området opparbeides på tilfredsstillende måte. Kommunen ønsker i utgangspunktet ikke boliger, men stiller krav til kvalitet hvis det skulle bli.
Strategi	ST_AT ST_H	« Ved utbygging/omforming av områdene skal det legges spesielt vekt på urbane kvaliteter og bymessig utvikling. Dette forutsettes ivare tatt gjennom hensiktsmessig organisering og utforming av bebyggelsen kombinert med følgende: - Et rutenett av gateløp/åpne traseer (kvartalsstruktur). - Alle, eller i hvert fall en vesentlig andel av disse gatene/åpne traseene skal være offentlig tilgjengelig/åpne for allmennheten. Eventuell stenging forutsettes avklart i detaljreguleringsplan» (Ringsaker kommune, 2017c, s. 10).	Det skal etterstrebes et område med urbane kvaliteter. Ved å kreve bebyggelse i kvartalsstruktur og offentlig tilgjengelige arealer/traseer i forbindelse med næringsbebyggelsen, er man indirekte inne på hybriditet. Selv om området i stor grad vil bestå av private aktører, legger kommunen vekt på at gatene og traseene skal komme befolkningen til gode. Slik skapes det et samspill mellom byggenes private og offentlige arealer.
Strategi	ST_AT	« Illustrasjon/ prinsippsskisse for hovedferdselsårer i Pellerviken, Strand, Granerudjordet, Globusområdet og Nederkvern. Prinsippskissen viser viktige gang-, sykkel-, og kjøreforbindelser som skal ivaretas ved detaljering innenfor områdereguleringsplanens rammer » (Ringsaker kommune, 2017c, s. 16).	En prinsippsskisse er med på å sikre at området utformes på den måten kommunen ønsker. Prinsippskissen er gjort juridisk bindende, og er på den måten med på å sikre attraktivitet. Kunne kommunen jobbet mer med slike designløsninger?
Strategi	ST_AT	« Bestemmelser til pbl §11-9 nr 3 – Tilknytningsplikt til fjernvarme. (Bestemmelse 1.6 nr 1 og vedlegg 3 til kommuneplanens arealdel 2014-2025» (Ringsaker kommune, 2017c, s. 17)	Å ha bærekraftige energiløsninger ses på som attraktivt for mange leietakere, og er en måte å gjøre området attraktivt på.
Arealplanlegging	AP_RB	« Krav om situasjonsplan. Sammen med søknad om tillatelse etter PBL § 20-1 skal det legges frem en situasjonsplan over utbyggingsområdet som minimum skal vise: - Tomtegrenser - Bebyggelsens plassering og dimensjoner - Ferdselsårer og areal for gående og kjørende (...) - Parkering - Ny vegetasjon og mer. Krav om illustrasjoner: For tomter med byggelinje mot E6 og hovedveger skal det i tillegg legges fram illustrasjoner som viser samspill med / tilpasning til fasadeutforming langs veg. Illustrasjonene skal vise sammenhengende bygningsrekke/fasaderekke inkl nærliggende eksisterende bygninger på øvrige tomter langs E6, evt ubebygde omgivelser/vegetasjon etc.» (Ringsaker kommune, 2017c, s. 5).	Bestemmelsene legger vekt på dokumentering og illustrasjoner av tenkt bebyggelse. Dette antas å ha sammenheng med målsettingen om å skape et attraktivt område.

5.8 Resultater fra intervjuer

I tabellen under vises resultatene fra intervjuene. Utdragene er benevnt med betegnelsen for de ulike intervjuobjektene for å vise hvem som har uttalt hva. Utdragene er plassert under de ulike kategoriene. Kolonnen til høyre er forfatterens kommentar til utdragets relevans for oppgaven. Tekst som står i parentes i forbindelse med utdragene er forfatterens kommentarer for å vise sammenhengen det ble sagt i dersom dette er utydelig.

Tabell 8 Resultater fra intervjuer

Kategori	Kode	Utdrag fra intervju	Relevans for oppgaven/ foreløpig kommentar
Strategi	ST_F	« Kompetansebaserte arbeidsplasser innebærer å gjennomgå og utvikle diversifisere typer arbeidsplasser. » (RN2)	Kommunen ser for seg å utvikle området med ulike aktører og slik skape funksjonsblanding på området. Dette åpner for multifunksjonalitet og et diversifisert næringsområde.
Strategier	ST_F	«Ut ifra en areal- og transporttankegang med sirkler rundt stasjonen, og kollektivknutepunkt og gangavstand, så var det åpenbart at det var Globusområdet og Granerudområdet som helt åpenbart ikke burde få industriutbygging, men som burde brukes til noe mer arbeidsplassintensivt. Og dette passet med kommunens ambisjon om å prøve å få nye næringer og øke mer kompetansearbeidsplasser og overgang fra industri til annen type næring (kunnskapsbasert).» (RP1)	Områdets lokalisering i forbindelse med stasjonen tilsier en mer arbeidsplass effektiv næring fremfor industri som det er i dag. Kommunen nevner også at de ønsker en overgang fra industri til mer kompetansearbeidsplasser.
Strategier	ST_F	«Det er klart at Hamar er jo den nærmeste kan du si både samarbeidspart og konkurrent. » (RP1)	Kommunen vurderer funksjoner ut ifra hva regionen allerede har, og hva den kan få til. Kommunen har et regionalt perspektiv og ser etter mulige sammenhenger i næringsstrukturen. Blant annet ser de til Hamar.
Strategier	ST_F	«Det er ikke sikkert at det nødvendigvis må være rent klyngebaseret , og at innenfor samme bygg så er det samme typer næringer, eller bedrifter innenfor samme bransje. Kanskje er helt motsatt at man bør koble på kryss og tvers , men jeg tror det er lettere å fylle et bygg slik enn å måtte planlegge klynger som skal bygge sammen.» (RN1)	Området skal være flerfunksjonelt, og kommunen tror at man med fordel kan plassere ulike sektorer i samme bygg og skape innovasjon på tvers av fag og sektorer. Dette er i tråd med hva Jacobs (1961) sier om funksjonsblanding. RN1 nevner også utfordringen med å finne aktører som kan fylle byggene.
Strategier	ST_F	«Det er jo slike virksomheter (som Bilema) de heller burde ha kjempet for å knytte mot sine bysentra i kommunen for å utvikle både besøk og aktivitet på områdene. Så jeg mener at kommunen der har en mulighet hvis de legger til rette for å detaljregulere Granerudjordet med detaljhandel.» (G1)	G1 ønsker plasskrevende handel på området selv om dette ikke er i tråd med planens tanker om kompetansearbeidsplasser.
Strategi	ST_F	«Jeg tror da en vesentlig del av det jeg tenker er utfordringen for all innovasjon da, er hvilke innovasjonskrefter har vi? Og hvilke er det vi må tiltrekke oss eller utvikle? » (INN1)	INN1 mener Ringsaker kommune bør tenke på hva slags innovasjonskrefter de har, og hva de ønsker seg.
Strategi	ST_F	«Jeg tenker når en skal bygge ut såpass store områder så ville jeg vært veldig tydelig på hva slags profil det området skal ha. Kanskje særlig i forhold til bærekraft og sirkulærøkonomi. Og når du skal lage et såpass stort område, så ville jeg jo være ganske bevisst på for eksempel energikilder og sirkulær økonomi.» (INN1)	Ringsaker bør ifølge INN1 fokusere på profilen området skal ha. Dette kan ha påvirkning på attraktiviteten mot potensielle aktører på området.

Strategi	ST_H	«Helst burde man tenke tospann. At en bør utvikle uterommene og byrommene i samspill med utvikling av bygget. Og da er det kanskje lettere å få hull på byllen og få i gang noe, fordi da vil ting begynne og så rulle.» (G2)	G2 snakker her om hvordan uteområdene og byggene henger sammen og er viktig for områdets helhet. Det kan være vanskelig å ta seg råd til å utvikle gode uteområder tidlig i prosjektet. Men det ønskelige er å skape gode uterom og bygg samtidig.
Strategi	ST_N	«Og det og ingen hemmelighet at det å jobbe med næringsutvikling i Brumunddal er veldig morsomt, og det er fordi at du har en framoverlent kommuneadministrasjon som vil få til ting sammen med oss som driver med eiendomsutvikling.» (G2)	Ringsaker kommune har en holdning til næringsaktører som både G1, G2 og INN1 skryter av. Dette er et strategisk valg kommunen har tatt for å motivere private aktører til å investere i kommunen. Det kan sies å fungere veldig bra basert på at samtlige intervjuobjekter nevner dette.
Strategi	ST_N	« At man (kommune og grunneier) har en dialog og kjenner hverandre er viktig. Altså gjennom å kjenne hverandre så får vi tillit til hverandre, og det kan skape samarbeid for å utvikle området.» (G2)	G2 trekker frem at kontinuerlig dialog med kommunen er nødvendig og positivt for utviklingen og kan skape gode samarbeid.
Strategi	ST_AT	«Men det er klart at en attraktiv by som skal vokse både med nye innbyggere og nye bedrifter, må også utvikle attraktiviteten som by. Med det tenker jeg på sånn som Mjøsparken, kafeer, og hyggelige møteplasser, grøntareal, aktivitetsmuligheter og så videre. Så attraktiviteten må jo selvfølgelig henge sammen med og støtte opp under denne overordnede visjonen om hva slags by man ønsker å være. Og der synes jeg Brumunddal og gjort noe veldig bra med å tydeliggjøre og vise vei gjennom de investeringene de har gjort. Særlig i Mjøsfronten og Mjøsparken.» (RN2) RN1 snakker i om « bosettingsattraktivitet og byutvikling som en helhet og at dette er viktig i forbindelse med vekst og utvikling. »	For å være en attraktiv næringskommune må kommunen kunne tilby attraktive bo- og rekreasjonsområder. Investeringen i og rundt Mjøsparken er et slikt strategisk grep. At kafeer, møteplasser, grøntareal og mer nevnes, går indirekte på det å skape hybride områder, men det går ikke frem av intervjuene at de direkte jobber med hybriditet.
Strategier	ST_AT	« For å være attraktiv for bedrifter så må du også ha en arbeidsstokk som er attraktiv. Så man jobber jo med de to tingene som hånd i hanske da. Det å ha et godt og variert botilbud og tilrettelegging for tilflytting er en side av det å tilrettelegge for næringsutvikling.» (RP1)	Kommunen legger vekt på at attraktivitet er viktig å for næringsutviklingen, og at attraktivitet og næringsutvikling henger sammen.
Strategier	ST_AT	«Vi bruker jo mye Telemarkforskning og Vareides teori om attraktivitet. Ved å tenke at bosetting, besøk og bedrift henger veldig tett sammen. Men de aller fleste er vel enig i at det er en kombinasjon av bostedskvaliteter og arbeidsplasser er viktig for vekst. Men så trenger du det attraksjonsmomentet i tillegg da. Og det er det vi har Mjøsparken. Vi har vært veldig tydelig på at ved å utvikle et sånt friområde med høy kvalitet, så tror vi at det har noe å si også for næringsutviklingsinteressen i området. » (RN1)	Å jobbe med attraktivitet på tvers av boligutvikling, byutvikling og næringsutvikling er viktig mener kommunen. Mjøsparken har vært et viktig strategisk grep med tanke på dette. Mjøsparken ligger rett sør for hovedveien som skiller planområdet fra Mjøsøya og ligger dermed et par hundre meter unna et mulig næringsområde på Brumunddal Sørvest.
Strategier	ST_AT	« Og det vil på en måte være en attraktivitet i seg selv for å legge til rette for nettopp den type arbeidsplasser (kompetansesarbeidsplasser). Kommunen har tenkt helhetlig på infrastrukturen, og det har lagt til rette for den type virksomhet som planlegges for.» (G1)	Selv om G1 legger vekt på at man må jobbe for å skape attraktive bosteder og byrom, mener hen også at kompetansesarbeidsplasser i seg selv skaper attraktivitet i en by.
Strategier	ST_AT	« Attraktive boområder vil være viktig for (å utvikle) arbeidsplasser og spesielt kunnskapsbaserte arbeidsplasser. Der treffer vi målgruppen i arbeidsmarkedet som er mer utdannet. Det er folk som og har litt krav til bopel og fasiliteter. Så at Brumunddal fortsatt må utvikle seg i en bymessig retning og ytterligere urbanisere seg er helt nødvendig. For jeg tror de tilbudene og de folkene som kommunen ønsker å trekke til seg har krav utover bare en jobb. Og ja, så er det	G1 mener Ringsaker må jobbe strategisk med å skape attraktive boområder, og en by med tilfredsstillende aktiviteter og kvaliteter. G1 er klar over at den kreative klassen ofte er mer bevisst på kvalitetene i stedet man bor i. Både med tanke på aktiviteter og kultur. G2 nevner også det samme. G2 tror man må jobbe med attraktiviteten for å ha mulighet til å tiltrekke

		<i>selvfølgelig slik at området her har mye naturmessig (rekreasjon) som de får på kjøpet. Men selv om du har dette tror jeg likevel at du må du må være urbanisert, og at det må være bymessig utvikling.»</i> (G1) Dette nevnes også av G2	seg de beste hodene innenfor sektorene og bedriftene på området.
Strategi	ST_AT	« Man må gjøre seg attraktiv for å få folk til å flytte dit. Og det er grunnen til at Brumunddal har brukt ganske mange millioner på å utvikle den der parken sin.» (G2)	Mjøsparken trekkes frem av G2 som et viktig strategisk grep for å skape attraktivitet. G1 og INN1 nevner også dette som et viktig element for Ringsaker sin attraktivitet.
Strategier	ST_AT	« For mange er Brumunddal attraktivt allerede. Men så må man tydeliggjøre hva man skal være ekstra god på. » (næringslivsmessig) (INN1)	Brumunddal har allerede kvaliteter som gjør det attraktivt for mange.
Strategi	ST_AB	« Jeg tenker at man må ha en visjon, en retning og en ambisjon for byen. » (RN2)	RN2 mener dette er viktig for å skape en helhetlig utvikling og at man holder seg til visjonen over tid.
Strategier	ST_AB	« Vi må ha is i magen og ikke hoppe på det første og beste.» (RN1)	Å ta seg tid for å få den utviklingen man ønsker er viktig. Dersom man slipper til «feil» aktører kan det være vanskelig å skape den utviklingen som ønskes. Ringsaker ønsker seg kunnskapsbasert næring som ikke har latt seg etablere foreløpig, men ved å holde kursen, kan det skje i fremtiden.
Strategier	ST_AB	« Det er jo litt derfor vi bestilte skissene i sin tid også. Det er kombinasjonen av reguleringsplanen og disse illustrasjonene som viser retningen og mulighetene som kan være et slags innsalg og vekke interesse og motivasjon. » (RN1)	Kommunen har bestilt skisser fra konsulenter som skal viser hva slags bebyggelse de ønsker på området. Dette er i tråd med hva INN1 sier om å vise detaljerte illustrasjoner om hva området vil bli. Men INN1 ønsker enda mer detaljerte bilder enn hva Ringsaker har laget.
Strategier	ST_AB	« Så kan du gi noe tilskudd fra næringsfond eller stimuleringsmidler på ulike måter (for å skape vekst). Innovasjon Norge for eksempel. Du kan jo stimulere på mange ulike måter for å få fagmiljøer til å samle seg. » (RN1)	Kommunen har også finansielle strategier for å generere næringsutvikling og innovasjon, men disse er ikke med involvert i områdeplanen og planprosessen.
Strategier	ST_AB	« Litt som vi sa innledningsvis, så ser jeg på områdeplanen som litt mer visjonær enn hva som på kort sikt er mulig å realisere. » (G1)	G1 mener planen er visjonær, og legger til rette for funksjoner som kanskje ikke etablerer seg der de nærmeste årene. Det er ingen pessimisme i utsagnet, kun en tidsmessig betraktning.
Strategier	ST_AB	« Hva har man allerede i dag da (av næringsliv)? Hva er ledig (i regionen)? Og faktisk visualisere mulighetene og begrensningene er viktig. » (INN1)	Funksjonene Ringsaker bør sikte på bør være «ledige» i form av at posisjonen ikke er tatt i regionen enda. INN1 er inne på noe de andre ikke nevner. INN1 mener man bør visualisere de potensialene man ser i området. Ringsaker illustrert området gjennom noen volumstudier og perspektiver, men INN1 ønsker enda mer detaljerte illustrasjoner.
Samhandling	SM_M	« Hvis kommunen klarer å lage planer som gjør at eiendomsutviklere skjønner hvor det blir potensiale om en stund, er det svært positivt. » (RP1)	Dette er en type indirekte og stille kommunikasjon mellom kommunen og utbyggere. Da kommunen ikke alltid vet hva utbyggerne ønsker, kan kommunen lage planer som viser utbyggerne hva slags utbygging som er ønskelig og hvor.
Samhandling	SM_M	« I medvirkningsprosessen var det jo regionale myndigheter, grunneiere og naboer i området som var med. Så var vi jo ute for å spre informasjon til hele offentligheten, men det var ingen som tok kontakt å sa de har lyst til å etablere seg der (på områdeplanen). » (RP1)	Kommunen får ikke alltid den responsen de ønsker i medvirkningsprosessen. I denne planen har kommunen brukt en ganske vanlig medvirkningsprosess.
Samhandling	SM_M	« Ja, vi har jo blitt involvert som regelverket tilsier. Samtidig synes jeg at det har vært en ok dialog med kommunen så langt, og egentlig i prosessen ellers. Vi har hatt en del møter med dem. Vi har pratet litt løst og fast	G1 ble involvert både slik regelverket sier, men også utover dette. G1 ser stor verdi av uformelle samtaler med kommunen, og mener dette er med på å bygge

		om utvikling nede der. Jeg synes det har vært god dialog på det. » (G1)	en god dialog mellom partene, og er viktig for utviklingen av området.
Samhandling	SM_M	«Jeg tror at når du har områder som består av opptil flere grunneiere og interessenter, så kunne kommunen i stedet for å bare sende ut høringsutkast, kanskje invitere til dialogmøter før høringsutkastet ligger der. For jeg tror mange aktører har gode innspill som kommunen kunne tatt med seg i forslaget. Kanskje skulle man satt seg ned i workshoper der man ser på dette i fellesskap. Alle har stort sett felles interesser i sånne områder.» (G1)	G1 ønsker å involveres før planforslaget legges frem. Dette ønsker G1 at skjer i samarbeid med andre interessenter på området. Workshop nevnes som et aktuelt verktøy for dette. G1 reflekterte også rundt at enkelte aktører kan nøle med å vise hvilke ideer de har i frykt for konkurranse. G1 mener dette vanskeliggjør ønsket om å bygge et åpent nettverk og samarbeid. G1 mener at de aktørene som faktisk er interessert i en workshop, kunne blitt med på det.
Samhandling	SM_M	«Jeg tenker at kommunen kan ha sine visjoner og sine ideer, men de får ikke realisert det som er planlagt uten å få med seg grunneieren. Det er grunneier som sitter på nøkkelen i forhold til hvordan du skal begynne å utvikle et område.» (G1)	G1 peker på at samarbeid mellom kommunen og grunneiere er helt sentralt for å få den utviklingen som er planlagt.
Samhandling	SM_M	« Vi har ikke vært så direkte involvert i medvirkningsprosessen (tror G2). Vi har jobbet en del med planen nå i ettertid etter at den ble vedtatt.» (G2)	G2 har ikke vært mye involvert i prosessen ifølge G2 selv. Og dette begrunnes med at de har det travelt og ikke prioritert medvirkning.
Samhandling	SM_M	«Medvirkning er veldig positivt. Men så må man samtidig være litt realistisk i forhold til kapasitet og tiden det tar. Flere (grunneiere, utviklere og lignende) har mange tomter i flere byer og kommuner. Så det er lett å ønske mye involvering, men samtidig så må man på en måte klare å håndtere det på en god måte. Det være andre grunneiere i dette området som har mindre volum av eiendommer og som har evnen til å delta mer og kanskje prioritere medvirkning mer da.» (G2)	Medvirkning er positivt, men det kan bli tidkrevende for aktører med mange prosjekter. G2 er likevel positiv til at de aktørene som faktisk har tid bør involveres.
Samhandling	SM_M	«Etter Korona så hadde det vært fullt mulig å gjøre det (medvirkning) ganske effektivt i form av sånne møter som du og jeg har nå (digitale). At man kunne hatt noen effektive teamsmøter og gått igjennom (ideer) og fått innspill fra ulike grunneiere og gårdseiere hadde vært en god løsning.» (G2)	Effektive medvirkningsmøter på digitale plattformer ville gjort det er effektivt å gjennomføre medvirkning i tidlig prosess. Her ser G2 for seg møter hvor de kan svare på hva de mener om ulike løsninger i en plan og komme med forslag.
Samhandling	SM_M	« Jeg tror man kan drive (medvirkning) mer innovativt. VR har vært brukt for å visualisere eksempel. Jeg føler det fortsatt er mye potensiale der. Man glemmer at det er forholdsvis mange som ikke er så gode på kart og tekst generelt. » (INN1)	INN1 mener tradisjonell medvirkning kan bli mer innovativt. Mange er dårlige på plankart og tekst, og kan engasjeres i større grad av visuelle virkemidler.
Samhandling	SM_M	«Kommunen ønsker jo å skape mer arbeidsplasser og kompetansearbeidsplasser , og så er spørsmålet: Er det det folket ville sagt? Er det det industrien eller de bedriftene ville ha sagt? » (INN1)	INN1 legger vekt på at man også må undersøke innbyggernes og eksisterende bedrifter sine ønsker for utviklingen.
Samhandling	SM_N	«For å få til det (samarbeid) så må jo vi ha lytteposter for å finne aktuelle næringer, bedrifter og lignende. Tett dialog med relevante investorer og andre som kan være med å tydeliggjøre hva som er fremtidens næring er viktig.» (RN2)	Dialog mellom næringslivet og kommunen er nødvendig. Dette nevnes også som viktig i teorien. Kommunen har også lytteposter hvor de kan fange opp nye aktører som er aktuelle for et område som Brumunddal Sørvest. Men holder det å ha dialog eller kunne man ha etablert samarbeid i mer definerte rammer?
Samhandling	SM_N	« Det kommunen kan gjøre er å stimulere til og se etter muligheter for samspill med private aktører og for så vidt andre offentlige aktører. Dette er på en måte vår rolle	Selv om arealplanlegging som nevnt ikke kan bygge bygg, kan kommunen stimulere for utvikling og samarbeide med andre aktører for å sørge for

		<p>hele tiden. Vi har ofte omtalt det som skreddersøm. Man finner aldri en løsning som passer for alle, men man må hele tiden møte den aktuelle aktøren på det aktuelle området med de virkemidler som kan fungere der.» (RN1)</p>	<p>gjennomføring av planen. Dette kan på være broen mellom arealplanlegging og gjennomføring hvor man bruker et nettverk av aktører og virkemidler som passer til den aktuelle situasjonen.</p>
Samhandling	SM_N	<p>N1: «Noen større utbyggere har nok et større arsenal å bygge på for å tilskynde utbygging. Typisk det som Buchardt (eiendomsutvikler) har fått til med Mjøstårnet. Det er nettopp slike etableringer vi ønsker. Men han har helt andre muskler og helt andre metoder å jobbe på.» P1: «og nettverk» N1: «til å kunne klare å få til.» (RP1 og RN1)</p>	<p>Store utbyggere har et nettverk som kommunene ikke har. Buchardt hadde et nettverk som gjorde det lett for han å fylle opp Mjøstårnet med ønskede aktører. RP1 og RN1 mener disse nettverkene er vanskelig å etablere som kommune, men er veldig ønskelig å få til.</p>
Samhandling	SM_N	<p>«Vi er veldig opptatt av å ha tett dialog med grunneierne som er i området, og vi har mye dialog med dem om helt åpne tanker om fremtidige arealer, og helt ned i konkrete prosjekter. En ting er at det er tett dialog mellom grunneiere og planleggere, men det er også tett dialog mellom disse og rådmannen om fremtidige muligheter og potensialer som ligger i ulike deler av kommunen. Og jeg tror det har vært en styrke at den øverste administrative leder sammen med ordfører er så tett på ballen. Det skaper en helt annen relasjon til kommunen.</p> <p>Også stiller kommunen med et ganske bredt lag med ulike fagretninger med plan, teknisk drift, juristene våre og de som jobber på næringsavdelinga. Vi forsøker å spille sammen og ha gode relasjoner. Jeg tror dette over tid kan være med å bygge de nettverkene som du sikter til.</p> <p>Men det er likevel slik at vi har ikke det samme nettverket som en del av de som driver i bransjen har.» (refererer til Buckhardt)</p> <p>(RN1)</p>	<p>Korte forbindelser mellom utbyggere og sentrale personer i den kommunale administrasjonen er nødvendig mener Ringsaker. Dette er også nevnt i litteraturen. Ringsaker kommune er også opptatt av å møte private aktører med et tverrfaglig team. Over tid kan dette bygge de nødvendige nettverkene for utvikling mener RN1.</p>
Samhandling	SM_N	<p>«Og så er det jo også er det jo det at utbyggere er jo konkurrenter seg imellom, og vil ikke dele med mulige konkurrenter.» (vanskeliggjør nettverksbygging). (RP1)</p>	<p>Nettverksbygging og samhandling kan være vanskelig da flere utviklere er konkurrenter og ikke ønsker å dele for mye av sine hemmeligheter. G1 viser at ikke alle grunneiere er slik, og at hen som grunneier ønsker å dele ideer og tanker med andre.</p>
Samhandling	SM_N	<p>«Når vi ser på de skissene er det kanskje helt andre aktører (som må) inn på banen enn de som er på området i dag. Men hvordan skal du få dem inn på banen? Skal man ut og rett og slett møte utviklere, utbyggere, bedrifter og bedriftsledere andre steder i landet for å gjøre dem oppmerksom på at det finnes muligheter i Brumunddal som de kanskje ikke har sett? Dette er en annen utfordring til det du tenker på med nettverk og utbyggere.» (RN1)</p>	<p>Kommunen opplever det som vanskelig å bygge nettverk når de må finne nye aktører som de ikke vet hvem er eller hvordan de skal involveres.</p> <p>Kommunen vurderer å dra ut til potensielle aktører for å promotere området. Dette er et aktivt grep og en ny metode for kommunen når det kommer til å bygge nettverk som ikke eksisterer i dag.</p>
Samhandling	SM_N	<p>«Vi var jo med å initiere noe som heter Digital Innlandet. Det har blitt et nettverk som faktisk fungerer rundt Mjøsområdene som et samlingsområde og en sparringspartner for IKT-næringen.» (RN1)</p>	<p>Digital Innlandet har blitt et nettverk som fungerer. Dette viser at det er muligheter for nettverksetableringer på tvers av byene.</p>
Samhandling	SM_N	<p>«En av motivasjonene for å utvikle området i Ringsaker kommune i dag, er kommunens offensive holdning og positive tankesett til hvordan man skal utvikle en by og et tettsted. Og der har de egentlig vært forbilledlig i hvordan de løser det. De er en medspiller, ikke motspiller som kommune.» (G1)</p>	<p>Kommunens offensive holdning og imøtekomende kultur nevnes også av G2 og INN1 som sier at dette skaper motivasjon for å utvikle området.</p>
Samhandling	SM_N	<p>«Vi har veldig tett dialog med Ringsaker kommune, og mye direkte til kommunedirektøren og plansjef. Og så har</p>	<p>Nære bånd mellom grunneier og administrasjonen anses som viktig for å skape næringsutvikling.</p>

		vi veldig tett dialog med nærings sjefen i kommunen. Denne rollen er kjempesentral fordi det så at vi lav terskel for å slå på tråden til hen og å snakke om potensielle leietakere som snuser på tomter. » (G2)	
Samhandling	SM_N	« Vi har jo jevnlig møter med kommunen. Senest den uka her var det møte med kommunen, og da snakket vi om å finne løsninger sammen. Da må vi jo utfordre hverandre litt, ikke sant.» (G2)	G2 og kommunen har jevnlig møter for å diskutere relevante saker. Begge parter fremstår som fleksible og åpne for diskusjoner og utfordrer hverandre på en god måte.
Samhandling	SM_A	«Så må man få med seg alle i relevante aktører på å ville utvikle seg innenfor den retningen. Også de private grunneierne som driver tomteutvikling og eksisterende næringsliv må med på den samme reisen i forhold til hva slags by vi skal utvikle.» (RN1)	Man må skape en felles forståelse av hva området skal bli, og for å få til dette, må kommunen samhandle med grunneiere og andre relevante aktører.
Samhandling	SM_A	« Vi (planavdeling og næringsavdeling) jobber veldig tett med utvikling og næringsutvikling. Det henger så tett sammen og til grunn for alt så ligger arealplanlegging. Det å ha avklart arealer både i arealdelen (kommuneplan) og på reguleringsplannivå- det er helt grunnleggende. (...). Og vi jobber en god del på tvers av fagmiljøene. » (RN1) «Næringsarbeidet i Ringsaker er veldig tett integrert i ledelsen i kommunen og i linjene internt i organisasjon.» (RP1)	At planavdelingen og næringsavdelingen sitter sammen i kommunen skaper en bro mellom arealplan og næringsutvikling. Dette gjør at kommunen kan lettere dele erfaringer og komme med innspill til hverandre. Arealplan nevnes som grunnleggende for næringsutvikling. At ledelsen i kommunen også er koblet tett til utviklingen er positivt.
Samhandling	SM_A	«Du har jo selvfølgelig kommunen, og så har du oss (grunneiere) da. Så må du ikke glemme fylkesnivåene som også er viktig. Statsforvalteren, Statens vegvesen osv. Fylkesnivå, kommunalt og statlig nivå- at de blir involvert for å få oversikt på hva skjer i forhold til alt som må tas hensyn til.» (G2)	G2 trekker frem nødvendigheten av å ha med regionale og statlige aktører i prosessene også.
Arealplanlegging	AP_A	« SMAT-planen la til rette for samspill med regionen og regionale myndigheter. Kommunen hadde rigget seg til (gjennom SMAT-planen) og grovarbeidet var egentlig gjort gjennom SMAT-planen og gjennom kommunens tilrettelegging.» (RP1)	Regionale planer har vært viktig for næringsutviklingen i Ringsaker. Dette sikret at IKEA kunne etablere seg i kommunen på kort tid med kun små justeringer i planen. SMAT-planen skapte en veldig effektiv prosess og muliggjorde en viktig næringsetablering i Ringsaker.
Arealplanlegging	AP_RB	«Så det vi har gjort er å legge til rette for bebyggelse i 4-6 etasjer. Vi prøver å få til kompakt by, høy arealeffektivitet, hovedfokus på næring, kontor, tjenesteyting, plasskrevende næring og boliger hvis man klarer å håndtere den tosidige støvsituasjonen fra E6 og jernbanen.» (RP1)	Bestemmelser i arealplanen kan styre bebyggelsen i stor grad, og dette kan igjen være styrende for hvilke funksjoner utbyggerne kan ha i byggene sine. Bestemmelser viser seg å være viktig for å sikre en ønsket utvikling.
Arealplanlegging	AP_RB	«Så har vi satt minimumskrav til tomteutnyttelse , og det er jo med på å avskjære bygging av et lite hus med masse parkeringsplass rundt.» (RP1)	Minimumskrav til tomteutnyttelse er et annet verktøy i plan- og bygningsloven som kan benyttes for å sikre at bebyggelsen formes slik den var tenkt. Bestemmelsene brukes for å forby uønsket utvikling på området.
Arealplanlegging	AP_RB	«Hvis det er veldig mye rekkefølgebestemmelser som legger begrensninger på våre kalkyler for et prosjekt i Brumunddal, så kan det kanskje være at det er tunga på vektskåla til at vi heller velger et annet sted å bygge. » (G2)	Rekkefølgebestemmelser og krav som gir store utgifter eller andre uheldige økonomiske konsekvenser, kan være ødeleggende for interessen hos grunneiere.
Arealplanlegging	AP_D	«Som det er gjort her, synes jeg, er en god løsning. Å områderegulere gir et mulighetsrom og skaper en handlingsmulighet. » (RN1)	En områdeplan omtales som et fint mellomsteg fra kommuneplan til detaljreguleringsplan med tanke på detaljeringsgrad. Dette er viktig i forhold til usikkerhet rundt tidspunkt for gjennomføring og hva som skal etableres på området.

Arealplanlegging	AP_D	«Den (områdeplanen) legger jo føringer for, og åpner for etablering , og er kanskje ikke så rigid som man opplever lenger sør.» (G2)	G2 mener områdeplanen er utformet på en god måte i forhold til fleksibilitet. G1 nevner også at planen gir en tydelig retning uten at den er for detaljert.
Arealplanlegging	AP_D	«Det er veldig mange som faller av på sånne plankart. Så det er lurt å tenke litt nytt i forhold til de visuelle grepene. Der tror jeg er gode visualiseringer er viktig .» (INN1)	INN1 mener visualiseringer bør legges mer vekt på i planene. Dette vil skape mer interesse.
Arealplanlegging	AP_PU	«Men så trenger du en offensiv mulighetsorientert tilnærming der du hele tiden ser potensiale for å kunne endre planen raskt da . Man ikke være låst til planen.» (RN1)	For å planlegge uten å vite nøyaktig hvordan området vil bli, er Ringsaker opptatt av viktigheten av å være åpen for endringer. Planen skal bare sette en retning. Så kan man endre dette i ettertid dersom det er nødvendig for å oppfylle planens hensikt.
Arealplanlegging	AP_PU	«Når det gjelder sånne planer det er jo størst mulig grad av fleksibilitet (som vi er opptatt av). Også ønsker samtidig kommunen å ramme ting mest mulig inn for å stake ut en kurs/ én retning på et område, og det er jo forståelig. Så må man av og til utfordre kommunen litt .» (G2)	G2 er opptatt av at slike områdeplaner bør ha mye fleksibilitet. Samtidig forstår G2 nødvendigheten av å sette en felles retning for hele området, men at man som grunneier kan utfordre litt.
Arealplanlegging	AP_NI	« Arealplanlegging er en utrolig viktig del av næringsutvikling . Man må forstå næringslivets dynamikk og suksessfaktorer , og ta høyde for det som ett av grunnlagene for arealplanleggingen.» (RN2)	Arealplanlegging trekkes frem som en viktig del av næringsutvikling og innovasjon. Også forståelsen av næringslivet er et viktig element å forstå og ta med inn i planleggingen.
Arealplanlegging	AP_NI	« Etter områdeplanen ble vedtatt har tomter blitt kjøpt opp av en utvikler som jobber strategisk og som er med på utviklingsprosjekter når tiden er moden . Dette er et oppkjøp med helt sikkert tanke om utbygging.» (RP1)	Selv om det ikke er bygget på tomtene, er det allerede gjort strategiske oppkjøp på grunn av områdeplanen. Dette viser at planen fungerer med tanke på å skape utvikling i Brumunddal.
Arealplanlegging	AP_NI	«For å skape utvikling kan smidigheter i planprosessen være løsningen (for å skape utvikling). Eller så kan det være endringer i rekkefølgekrav eller lignende som skal til.» (RP1)	Arealplanlegging gir muligheter for å tilpasse prosessene på måter som gjør det mer attraktivt for utbyggere å iverksette utvikling. Ringsaker er opptatt av å være smidige i planprosessen der det lar seg gjøre, og mener det kan være avgjørende for utviklingen.
Arealplanlegging	AP_NI	«Det er en del av Ringsakers policy å ha et best mulig planverk . Det er også slik at planer trenger justeringer senere . Men det er viktig at kommunen har et godt grunnlag og utgangspunkt gjennom arealplanene slik at man er rask på labben og smidige når det gjelder å få gjennomført de planprosessene som trengs for å komme videre.» (RP1)	Ved å ha et godt planverk kan man lettere skape utvikling. Når man har et godt grunnlag kan man enkelt tilpasse, og gjøre de nødvendige endringene for å få gjennomføring i planene ved et senere tidspunkt. Dette er noe kommunen mener de har suksess med.
Arealplanlegging	AP_NI	« Gjennom arealplanlegging kan vi legge til rette for blandet bebyggelse og høy utnyttelse og sikre arealer for ulike formål nærme kollektivknutepunkt og sånne ting. Men den næringsutviklingsbiten kan jeg ikke skjønne at arealplanlegging egentlig er egnet for det i det hele tatt .» (RP1)	For selve gjennomføringen av planen, er ikke arealplanlegging egnet. Dette er noe av svakheten i forbindelse med arealplanlegging og næringsutvikling. Plan og gjennomføring er i realiteten to separate løp. Kunne man funnet en måte å skape en bedre bro mellom disse to løpene?
Arealplanlegging	AP_NI	« Suksessfaktoren er at vi har hatt et stabilt politisk styre , og en kurs som har stått seg gjennom tre kommunestyreperioder.» (RP1)	Store endringer krever et politisk styre som gjennom en lang periode trekker i samme retning. Arealplanlegging har lange tidshorisonter som gjør det vanskelig å gjennomføre planer hvis politikken bytter kurs ofte.
Næring og innovasjon	NI_MU	«Vi er på måte en inne i en positiv utvikling med også andre type næringer (enn det som tidligere har vært i Brumunddal). Det vi kaller for kompetansebaserte arbeidsplasser vokser fram . Det er også ambisjonen til kommunen at Brumunddal skal utvikle seg i den retningen.» (RN2)	Ringsaker ser muligheter for utvikling av kompetansearbeidsplasser uten å være konkrete rundt hva slags type kompetansebaserte arbeidsplasser. Det er allerede en positiv utvikling innen denne sektoren.
Næring og innovasjon	NI_MU	« Så er det jo en «x-faktor» i helse da . Både fordi helse er allerede en viktig sektor, men ikke minst hvis vi får	En stor mulighet ligger i Mjøssykehuset. Dette nevnes av samtlige intervjuobjekter som en mulighet

		<p>sykehuset. Om blir det sykehuset i Moelv eller Brumunddal, så vil det uansett påvirke oss og Brumunddal i stor grad.» (RN2)</p> <p>«Sykehuset nevnes også av RP1, RN1, G1, G2 og INN1 som en stor mulighet for vekst i næringslivet. Det nevnes at sykehuset gir mulighet for etableringer som er koblet til et sykehus. Det nevnes også at Granerudjordet og Globusområdet kan være et aktuelt sted å etablere klynger med helserelaterte aktører.»</p>	for å utvikle kunnskapsbasert næring knyttet til dette. RP1 og RN1 nevner at det er mulig å etablere klyngevirksomhet i forbindelse med sykehuset på planområdet. Dette kan være med på å gi Brumunddal en spisskompetanse innenfor enkelte deler av helsesektoren.
Næring og innovasjon	NI_MU	<p>«Som et eksempel kunne Vestre vært lokalisert ganske tett inn til bykjernen, og ville fungert som et element inne i en moderne attraktiv by.» (RN2)</p>	Bedrifter og fabrikker som Vestre i Kongsvinger er type etableringer Ringsaker kunne sett for seg. Vestre har laget et svært moderne og bærekraftig bygg.
Næring og innovasjon	NI_MU	<p>«Det må også ses inn i glasskula og ses på næringer som i dag ikke eksisterer. Enten om det er en ny teknologi eller annet som krever nye arbeidsplasser. Som for eksempel batterifabrikker og så videre.» (RN2)</p> <p>«Det er svært viktig at man hele tiden ser så langt frem at man klarer å tilrettelegge for behov som egentlig ikke er der i dag.» (RN1)</p>	Ringsaker er opptatt av å se på muligheter som man ikke vet om per nå. Dette er i tråd med detaljeringnivået i områdeplanen hvor det er mer fokus på hva man ikke vil ha, fremfor å si nøyaktig hva området skal bli. Dette viser at Ringsaker er fremtidsrettet, og klare for å ta nye veier i sin utvikling av kompetansearbeidsplasser.
Næring og innovasjon	NI_MU	<p>«Dette med co-working har vi stor tro på (på planområdet) fordi at det er en framvekst av mindre virksomheter og enkeltmannsforetak som kan ha glede av å være en del av fellesskap. Eller å være på hytta (på Sjusjøen i Ringsaker) men også ha tilgang til et miljø arbeidshverdagen.» (RN2)</p>	Kommunen har stor tro på co-working både i forbindelse med små bedrifter, men også i forbindelse med hyttebefolkningen. Co-workingkontorer kan passe godt inn på et område som Globusområdet eller Granerudjordet.
Næring og innovasjon	NI_MU	<p>«Og så tror vi veldig på det å bygge og fasilitere for klyngeutvikling. (...) Og det å tilrettelegge for at aktører kan være samlokalisert med noen felles fasiliteter, felles kantine, møterom, inneområder og så videre, kan være en mulighet. Vi eller utviklere må designe et litt sånn helhetlig kvartal eller område, og det tror vi vil være med å tiltrekke en del virksomheter.» (RN2)</p>	Klyngeutvikling er noe kommunen ønsker å fasilitere for. Her trekkes igjen sykehuset og helse opp som et mulig utviklingsspor. Kommunen er opptatt av at klyngeetableringer med felles lokaler er attraktivt for mange virksomheter. En kvartalsmessig bebyggelse gir et bymessig preg som er positivt for attraktiviteten i området.
Næring og innovasjon	NI_MU	<p>«Når det kommer, vi får håpe når det kommer jernbanestasjon, så vil jo mye av de områdene rundt denne automatisk bli transformert. Da vil det være mange interessenter som vil melde seg. Det er veldig rart å begynne å gjøre grep der nå. Mye er heller ikke mulig å gjøre på grunn av båndlegging av jernbanetraseen.»</p> <p>«Når stasjonsområdet er det som kommer sist, så blir det vanskelig. Det er noe med rekkefølgen her som blir veldig vanskelig.» (RN1)</p>	En ny jernbanestasjon i forbindelse med Intercity er noe kommunen tror kan være forløsende på to måter. For det første blir arealene avklart. For det andre vil hyppigere avganger og kortere tidsavstand til Oslo og Gardemoen gjøre Brumunddal mer attraktivt for næringsliv og innovasjon.
Næring og innovasjon	NI_MU	<p>«Det at det ikke har skjedd noe på Globusområdet, kan man enkelt si var fordi Buchardt drev på en mer attraktiv tomt ut mot Mjøsa (Mjøstårnet). Så jeg vil si at det som er gjort med Mjøstårnet og arealene rundt er forløperen for de prinsippene vi ser for oss kan komme der (områdeplanen).» (RP1)</p> <p>«Buchardt har lyktes med å fylle opp sitt hus med akkurat den type bedrifter som vi ønsker oss da.» (RN1)</p> <p>«Mjøstårnet og Buchardt har fått mye oppmerksomhet, så det å spille videre på høyhus i tre med Mjøstårnet som front er viktig, tenker jeg.»</p>	Markedet har ikke vært stort nok til å utvikle begge områdene samtidig. Samtidig muliggjør Mjøstårnet videre utvikling, og setter en retning for hva som er mulig for Brumunddal. Mjøstårnet viser at det er mulig. Mjøstårnet nevnes også av G2 og INN1 som et eksempel på hva som er mulig i Brumunddal og at Mjøstårnet vil gjøre det mer attraktivt å etablere næring i området.

		(INN1)	
Næring og innovasjon	NI_MU	«Vi må prøve å legge til rette for en utvikling i riktig retning, men det er ikke noe press på sånne typer arealer per nå. Det nevnes også at kommunen må ha: «is i magen.»» (RP1)	Markedet etterspør ikke per i dag slike næringsområder som områdeplanen legger opp til i Brumunddal. Kommunen holder området urørt frem til passende aktører melder seg, og har «is i magen».
Næring og innovasjon	NI_MU	«Se på befolkningsveksten som var i Hamar i 2021 som var en vanvittig økning fra året før. Det er første gang Hamar, som jeg har sett, ligger på så høyt over landsnittet i vekst som nå. Det er et helt tydelig taktskifte, og det taktskiftet ser jo vi i søndre del av kommunen hvor vi ser at det selges nå betydelig flere boliger. Og det er den ene faktoren. Den andre faktoren er sykehuset. » (RN1)	Det er en positiv befolkningsvekst i området. Dette legger til rette for økt næringsliv da dette henger sammen. Et mulig Mjøsøykehus gir også muligheter for økt befolkningsvekst og nye næringslivsmuligheter.
Næring og innovasjon	NI_MU	«Det er like naturlig at IKT-næring skal kunne samles her (i områdeplanen) som hvor som helst ellers i landet. » (RN1)	IKT er en sektor Ringsaker mener kan etablere seg i områdeplanen.
Næring og innovasjon	NI_MU	«Men det er vanskelig å få sånn kompetansemiljø (innen trevare) inn i nytt bygg, og det er vel heller ikke noe innenfor landbruksnæringen som tilsier at det skulle bli et sånn kompetansemiljø i et nytt bygg på området. Så våre næringsforutsetninger tilsier ikke nødvendigvis noe kompetansearbeidsplasser. » (RN1)	I forbindelse med snakk om trevare som en «know-how» som kommunen kan bygge videre på, mener de at dette er vanskelig. Ifølge RN1 legger ikke eksisterende næringsliv føringer for kompetansemiljøer som kan lokaliseres på området for områdeplanen.
Næring og innovasjon	NI_MU	« Jeg har aldri tenkt at det er noe utfordring med tanke på utdanning og kompetanse i Ringsaker. Det er heller ikke sånn at bare er de som bor og vokser opp i Ringsaker per nå som er fremtidig arbeidsstokk. Ved å ha interessante arbeidsplasser tiltrekker man seg også nye tilflyttere.» (RP1)	Kommunen opplever ikke utfordringer rundt innbyggernes utdanningsnivå, og ser store muligheter for kompetansearbeidsplasser. Som nevnt tidligere i oppgaven har Brumunddal et lavere utdanningsnivå enn større byer, og det kan gjøre det vanskelig å etablere kunnskapsbaserte arbeidsplasser.
Næring og innovasjon	NI_MU	«Det kan jo hende at erfaringene med fjernarbeid gjør at bedrifter kan vekte andre ting når de velger hvor de har hovedbasen sin. » (RP1) «At egentlig kan kontoret være hvor som helst. Kanskje det er sånn for flere bransjer etter hvert? At man ikke er så stedbunden eller så avhengig av hvor man er lokalisert fordi at du kan ha arbeidsstokk som er spredt rundt. Så det kan gi en mulighet da (for at noen velger å etablere kontoret sitt på Brumunddal Sørvest). » (RN1)	Covid-19 kan ha påvirket tankegangen rundt kontor- og hjemmearbeid. Dette kan igjen påvirke hvor kontorene velger å ha sin hovedbase. Brumunddal har en sentral plassering i Innlandet og kan bli sted for slike etableringer. Dette peker også G2 på.
Næring og innovasjon	NI_MU	« Områdeplanens lokaliseringen i Innlandet er jo veldig viktig. Det er sentralt plassert langs E6 og etter hvert ny jernbane. Og den nye 4-feltsveien har mye å si for utviklingen. Det som skjer i Hamar har veldig mye å si for utviklingen av Brumunddal. Avstanden til Gardemoen og Oslo har blitt kortere de siste årene etter den nye E6 var klar. Så alt henger jo sammen her.» (G2)	G2 peker på områdets geografiske plassering som en styrke for utvikling av kunnskapsnæring. Både med tanke på Mjøsbyene, men også med tanke på nærhet til Oslo. Den geografiske lokaliseringen nevnes også av G1 som en fordel
Næring og innovasjon	NI_MU	«Den flyten av folk og arbeidskraft mellom Mjøsbyene vil skli mye lettere fremover, og da vil det være naturlig for kanskje flere å samlomalisere seg, og da er Globusområdet og Granerudjordet et aktuelt sted for flere. » (G2)	G2 tror at kompetansen vil flyte mer og mer mellom Mjøsbyene, og peker på at bedrifter kan velge å samlomalisere seg på Brumunddal Sørvest.
Næring og innovasjon	NI_MU	«Og så må du tilby bærekraftig fremtidsrettede bygg som svarer ut BREEM-sertifisering og lignende merker. Man må være framtidsrettet i forhold til nettopp dette. Så her er lokasjon mer enn god nok, og så er det opp til sånne som oss (grunneiere) å utvikle spennende nok og konkurransedyktige prosjekt som kan konkurrere på pris- og å levere den kvaliteten som er forventet. »	Utviklere må stille med lokaler som tilfredsstillende leietakernes krav. Dette kan være miljøprofil, utseende og mer. Dette peker også INN1 på at er viktig for å tiltrekke seg ønskede aktører.

		(G2)	
Næring og innovasjon	NI_MU	« Jeg tenker ikke at det er en spesiell næring eller retning Brumunddal må gå for. Jeg tenker flere muligheter. Sånn som Mattilsynet har vært der lenge, og de fikk jo nye lokaler i forbindelse med Mjøstårnet. Det er flere andre større aktører som har flyttet dit, og som blir der fordi at det er en form for klynge rundt der som skjer i forbindelse med Mjøstårnet. » (G2)	G2 mener utviklingen av Brumunddal har mange muligheter. Det at det ikke er noen spesifikk næring man ser som ønskelig på området er ikke nødvendigvis negativt, og G2 mener at man kan ta ting med tiden. Man vet ikke hva som dukker opp i fremtiden, og derfor må man ha dørene åpne.
Næring og innovasjon	NI_MU	«Det er jo vanskelig å få til innovasjon på internasjonalt nivå i dag, samtidig som de fleste bedrifter på en eller annen måte må konkurrere på internasjonalt nivå. » (INN1)	INN1 mener at innovasjon og næringsutvikling på området må jobbe internasjonalt.
Næring og innovasjon	NI_MU NI_KH	« Men jeg står også for bærekraft og smartere måte å jobbe på. Der tenker jeg at Innlandet må posisjonere seg på en eller annen måte. Man har muligheter i matindustrien med Nortura og Tine, energi, og energieffektivisering. Byggsektoren burde også vært jobbet mye mer med.» (INN1)	INN1 snakker også her om mulige utviklingsspor Brumunddal har basert på byens eksisterende kunnskaper.
Næring og innovasjon	NI_O	«Det er viktig å få opp det vi kaller «innovasjonsmuskelen». Ja, og jeg tenker at innovasjonsinkubatorer har mulighet til å øke den muskelen. Det er også viktig at man klarer å ta en posisjon som er egnet for stedet, og som er litt ledig. » (INN1)	Det er ikke slik at alle bedrifter er innovatører, og Brumunddal må få opp innovasjonsmuskelen og finne en sektor som er ledig i regionen. Det å finne en nisjesektor å bli god på er en kjent strategi fra litteraturen. Innovasjon kan også skapes ved å etablere noe lignende Park Hamar som er en type innovasjonsinkubator med fokus på VR.
Næring og innovasjon	NI_KH	«Brumunddal er et klassisk industrisamfunn som vil fortsatt være en viktig industriby.» (RN2) «Ringsakers næringsliv er i stor grad basert på primærnæringene. Vi er jo fortsatt Norges største landbrukskommune , og veldig mye av industrien vi har er landbruksbasert industri og det lever i sitt beste velgående. » (RN1)	Industri er en type «know-how» som finnes i Ringsaker.
Næring og innovasjon	NI_KH	«Ringsaker er på en måte litt smal og litt skeiv i forhold til den type næringer da. » (kompetansenæring) (RN2)	Ringsaker har per dags dato lite kompetansenæring. Selv om det senere i intervjuet nevnes noen kompetansebedrifter og en voksende trend innenfor slik næring.
Næring og innovasjon	NI_KH	«I stor grad så bør videre utvikling i næringslivet bygge på skuldrene til eksisterende næringsliv. Kommunen er gode på skog, trevirke, landbruk og reiseliv. Så finnes det jo muligheter for innovasjon, spin-off, næringsutvikling, teknologi, miljø og leverandører knyttet til de bransjene. De næringsveiene vil være et bra fortrinn. » (RN2)	Her viser RN2 til kunnskap og eksisterende næring kommunen har som har gode muligheter for videre utvikling innenfor den kunnskapsbaserte sektoren.
Næring og innovasjon	NI_KH	«Så er det du har jo en klynge som heter Norwegian Wood Cluster med Moelven (en trevarebedrift) i spissen.» (RN1)	Treindustrien er en annen industri som kommunen har kompetanse i. Her har de også en klyngeetablering som er sammensatt av næringsliv og forskning og utdanningsinstitusjoner.
Næring og innovasjon	NI_KH NI_MU	«Hvis du ser for deg byggsektoren som en mulighet så vil både byggevere, VVS og elektro ha en fordel av å ligge på samlet på et attraktivt område. Der kan du selvfølgelig dra med kunnskapsbaserte næringer innenfor prosjektering og arkitekter. Det er mange ting som er knyttet mot byggsektoren, og på den måten kunne passet inn i kunnskapsbaserte klynger. » (G1)	G1 peker på byggsektoren som en mulig sektor kommunen kan satse på, og mener Brumunddal Sørvest kan være attraktivt for å tiltrekke seg etableringer innen dette.
Næring og innovasjon	NI_KH	«Men man har jo opprinnelig en del innen tre og treindustri i Brumunddal. Når det er snakk om det (muligheter for utvikling) tror jeg på byggsektoren hvis du snakker om potensialer. Det er jo veldig store potensialer i sirkulærøkonomi knyttet til sektoren.» (INN1)	INN1 peker også på treindustri og byggsektoren som mulige veier å utvikle kunnskapsnæring basert på den eksisterende kunnskapen Ringsaker har.

6 Oppsummering av funn fra dokumentanalyse og intervjuer

Denne delen har til hensikt å trekke frem de mest interessante funnene som er vist i kapittel 5. Dette kapitlet har til hensikt å se på resultatene fra de ulike metodene på en mer helhetlig måte, og se sammenhenger mellom funnene. Diskusjonen av funnene kommer i kapittel 7.

6.1 Funksjoner det planlegges for på området

Ringsaker kommune ønsker å etablere kunnskapsarbeidsplasser og innovasjon. Områdeplanen åpner for kontorvirksomhet, administrasjon, handel, institusjoner, bevertning, barnehage, forskningssenter, plassintensiv næring, messehall, tjenesteyting og andre næringer og aktører som passer inn med dette (Ringsaker kommune, 2017a; Ringsaker kommune, 2017c). Dette legger til rette for stor grad av multifunksjonalitet og variert bruk. Planbeskrivelsen nevner også at Pellerviken og Strand er egnet for arealkrevende etableringer (Ringsaker kommune, 2017b). Plandokumentene legger også vekt på funksjoner som rekreasjon og blågrønne strukturer. I tillegg ønsker kommunen en attraktiv by og attraktive bosteder. Dette gir grunnlag for å si at kommunen fokuserer på en multifunksjonalitet på området og i Brumunddal generelt.

I intervjuet nevner RN2 at kommunen ønsker både spesialisering og diversifisering av typer arbeidsplasser. Samtlige intervjuobjekter mener kunnskapsbaserte arbeidsplasser er det man bør satse på. RN1 poengterer et ønske om klyngeetableringer, men mener det kan være positivt med mange næringer og bransjer i samme bygg. INN1 mener Ringsaker bør ta en konkret retning, mens G2 er litt mer åpen for å se hvordan utviklingen går frem.

Intervjuobjektene fra kommunen nevner mange ulike funksjoner de ser for seg på området, men fremstår som ganske åpne og lite spesifikke hva gjelder dette. Selv om det kommer frem i både plandokumentene og intervjuene at området vil bli multifunksjonelt, er det jobbet lite med programmering, design og sammenheng mellom funksjonene.

6.2 Kommunens arbeid med hybriditet

Hybriditet er nevnt i plandokumentene, men i noe indirekte form. I bestemmelsene tillates det etablering av paviljonger, serveringssteder og møteplasser som skal brukes av både innbyggere og bedrifter (Ringsaker kommune, 2017c), og det legges vekt på gode forhold for myke trafikanter i og utenfor området (Ringsaker kommune, 2017a). Plandokumentene nevner også at bebyggelsen og utearealene skal interagere med hverandre, men dette er ikke med begrunnelse i hybriditet. Kommunen har også lagt lite vekt på samspillet mellom innendørs og utendørsaktiviteter som i kapittel 2.1.2 kalles «spatial hybrids».

I planbeskrivelsen og intervjuene vises det stor tro på at ny togstasjon og InterCity vil få stor betydning, men det er lite data som viser hvordan dette skal bidra til hybriditet, og om togstasjonen kan bli et tyngdepunkt i området. Derimot er paviljongene og serveringsstedene som tillates gjennom bestemmelsene et interessant element i planen. Dette har til hensikt å betjene både næringsaktører og innbyggere, og er med på å skape et hybrid område gjennom variert bruk. Generelt i planen legges det opp til variert bruk og sosiale møter på planområdet, men dette er lite diskutert i både planbeskrivelse og intervjuer om hvordan og hvorfor. Videre nevnes ingenting om mulige løsninger knyttet til eierkontakter og offentlig-private samarbeid. Det er også lite data knyttet til planlegging av åpne rom (ref. Superkilen i København), og hvordan dette kan bidra til hybriditet. Data fra intervjuet viser at RN1, G1 og G2 ser for seg et bymessig område med mange funksjoner, møteplasser, rekreasjon og blågrønne strukturer. Dette kan indirekte kobles til hybriditet, og skaper grunnlag for å si at hybriditet ønskes samtidig som det er lite omtalt.

Områdeplanens fleksibilitet er viktig for å tilrettelegge for hybriditet, og det vil tas opp under funnene knyttet til arealplan også. I plandokumentene er det lagt stor vekt på fleksibilitet. Ringsaker kommune nevner fleksibilitet i både planbeskrivelse, bestemmelser og intervjuer. Det er lite data knyttet til hvordan kommunen har jobbet med design og programmering, og det tyder på at det er jobbet lite med. Det er laget illustrasjoner og volumstudier for området, men disse er få, og er laget for lenge siden. INN1 mener detaljerte og inspirerende illustrasjoner er viktig for å skape interesse for området.

6.3 Nettverksbygging for et fremtidig Brumunddal Sørvest

Nettverk er viktig i områder for næringsutvikling og innovasjon. I plandokumentene er det mer fokus på tradisjonell arealplanlegging, og det nevnes det svært lite om nettverk. Dataene fra intervjuene viser derimot mer om hva som er gjort i nettverksarbeidet. Intervjuresultatene peker på en type nettverk som er veldig viktig, og det er nettverket mellom kommunen og grunneiere. G1 og G2 hevder de jevnlig har møter og uformelle samtaler om muligheter for utvikling. Grunneiere tar gjerne kontakt med kommunen dersom en næringsaktør i deres nettverk kontakter dem og lurer på om grunneierne skaffe dem lokaler. Kommunen er med andre ord koblet til et nettverk, men kommunen er avhengig av at initiativet kommer fra aktører som henvender seg til grunneiere som igjen henvender seg til kommunen. Dette kan være grunnen til at RP1 og RN1 sier de ikke har store nettverksmuligheter. G1 og G2 sier det er inspirerende å drive utvikling i Ringsaker på grunn av kommunens fremoverlente holdning, og at dette er med på å skape tillit og samarbeid. En svakhet i nettverket til Ringsaker er at det i stor grad består av utbyggere og grunneiere, og at det mangler variasjon i nettverket. En interessant bemerkning fra RN1 er at kommunen vurderer å reise ut av kommunen å ta direkte kontakt med potensielle aktører for Brumunddal Sørvest. Å gjøre noe slikt ville vært en ny måte for Ringsaker å drive nettverksbygging på sett fra et planleggingsperspektiv. Dette ville skapt direkte koblinger mellom kommunen og aktører på tvers av regioner. Det er jobbet lite med nettverk med tanke på aktører på et fremtidig område, men det RN1 nevner om å reise ut av kommunen for å knytte kontakt med aktører, kan være et grep som kan skape nettverk og etableringer på området.

6.4 Nettverk i planprosessen

Planbeskrivelsen viser hvilke aktører som har bidratt i prosessen. I intervjuet med RN1 og RP1 kom det frem at disse innspillene var av generell karakter. Kommunen opplever det som vanskelig å bygge nettverk og skape samhandling i planprosessene. Dette kan ses i sammenheng med at både G1 og G2 nevner at de var tilbakeholdne i medvirkningsprosessen i områdeplanen. Dette mener RP1 og RN1 kan begrunnes med at grunneiere og utbyggere ofte er konkurrenter, og derfor ikke ønsker å dele sine nettverk eller planer åpent for andre. På grunn av dette får ikke kommunen tilgang til nettverket grunneierne har ut mot potensielle aktører. Likevel nevner kommunen og utbyggere at de har jevnlig dialog, og at dette er positivt for utviklingen. Det ser ut til at det eksisterende nettverket jobbes med på daglig

basis, men i mindre grad i selve planprosessen. Nettverket ser også ut til å bestå av relativt få aktører.

6.5 Aktører som er ønsket på Brumunddal Sørvest

I plandokumentene nevnes det lite om aktører, og det er heller fokusert på funksjoner. I intervjuene kommer det frem hva slags aktører Ringsaker ønsker på området. Kommunen nevner helseaktører som en mulighet i forbindelse med et mulig Mjøssykehus. Dette nevner samtlige intervjuobjekter. Flere av intervjuobjektene nevner byggsektoren som kan etableres sammen med konstruksjonsbedrifter, arkitekter og lignende. Ringsaker kommune nevner at de vurderer å kontakte aktører utenfor regionen for å vise hva Brumunddal kan tilby, men dette ble ikke gjort under planleggingen av området. I intervjuene kommer det frem at hovedaktørene i planleggingen og næringsutviklingsarbeidet generelt er planavdelingen, næringsavdelingen, kommuneledelsen, grunneiere og eventuelt aktører som engasjerer seg gjennom grunneiere. I intervjuene kommer det frem at disse aktørene involveres i både planlegging, men også på daglig basis gjennom dialog. Grunneiere har særlig stor betydning for kommunen, og kommunen er bevisste på viktigheten av grunneiere i utviklingen. RN1 og RP1 sier kommunen har fått lite deltakelse fra innbyggere. Resultatene viser at det er få aktører som er involvert i prosessen. Andre aktører som nevnes i intervjuet med RN1 og RN2 er Innovasjon Norge og andre støttefond/-ordninger som kan være nøkkelaktører, men disse har ikke vært involvert foreløpig.

6.6 Attraktivitet og den kreative klasse

Basert på plandokumentene skal området opparbeides med bymessig utforming, kvartalsbebyggelse, høy utnyttelse, gode byrom, rekreasjon, gode sykkelveier og kompetansesarbeidsplasser. Dette viser at områdeplanen setter en tydelig retning mot et byområde med høy attraktivitet. Ringsaker ser viktigheten av å jobbe med å ha en attraktiv by å flytte til, men også viktigheten av å ha attraktive arbeidsplasser da de ser at dette henger sammen og krever investeringer på begge områder. I planbeskrivelsen attraktivitet i forbindelse med områdets sentrale plassering i byen og regionen, mulighet for en variert næringsstruktur, estetisk god utforming og bærekraftighet. Det legges også vekt på byens rekreasjonsmuligheter som et viktig element ved byens attraktivitet

Den kreative klassen nevnes i intervjuene av både G1 og G2, og at en mer utdannet befolkning ofte har flere krav til sin bolig og området rundt. Derfor sier G1 og G2 at Brumunddal og planområdet må bygges på en attraktiv måte og at kommunen må ha attraktive boligområder, arbeidsplasser, fritidsaktiviteter og rekreasjonsmuligheter. RN1 nevner at utviklingen av Mjøsparken og Mjøstårnet er gjort med mål om økt attraktivitet. Kommunen og de andre intervjuobjektene nevner alle at attraktivitet med tanke på næringsutvikling og bostedsattraktivitet må jobbes med i sammenheng. G1 nevner at etablering av kompetansenæring er en måte å skape attraktivitet gjennom attraktive arbeidsplasser.

6.7 Medvirkning i planprosessen for Brumunddal Sørvest

Kommunen har i tråd med plan og bygningsloven lagt til rette for medvirkning i planprosessen. Her har alle aktører med interesse for området rett til å delta. Kommunen mottok lite respons fra befolkningen i den lovpålagte medvirkningsprosessen, og uttalelsene i planbeskrivelsen var av en generell karakter. Det fremgår av plandokumentene at kommunen mener nettverk og samarbeid rundt slike planer er viktig, men det er lite data i plandokumentene som viser at dette er gjort.

Det fremgår av intervjuene at grunneiere er de aktørene som involveres i størst grad, men at de har mest påvirkningskraft gjennom individuell dialog på daglig basis enn i selve planprosessen. Kommunen opplever at grunneiere og utviklere holder kortene tett til brystet i medvirkningsprosesser for å ikke dele for mye til potensielle konkurrenter. Dette bekreftes av G1 og G2. Dette er en utfordring for å sikre god medvirkning. Her er det likevel nyanser da G1 er åpen for å delta i workshoper med andre aktører og kommunen. G1 ønsker en slik workshop før et planforslag er utarbeidet, og mener en slik arbeidsprosess kunne ført til gode ideer som kommunen kunne tatt med i planforslaget. G2 mener medvirkning kan ta mye tid, men er åpen for å delta på kortere digitale møter for å ytre sine innspill. Utover de mer direkte formene for medvirkning har Ringsaker «lytteposter» som gjør at de kan følge med på relevante trender i næringslivet kontinuerlig. Dette ligger riktignok utenfor medvirkningsprosessen, men kan skape fundament for å vite hvem kommunen bør kontakte i medvirkningsprosessene.

6.8 Aktører som deltok i medvirkningsprosessen med Brumunddal Sørvest

Kommunen nevner i intervjuene at de ikke har fått involvert befolkningen selv om de har invitert til medvirkning. INN1 tror befolkning og potensielle aktører kunne blitt mer interesserte ved mer visuell kommunikasjon av planforslaget. INN1 tror mange mister interesse og ikke helt forstår plankart og plandokumenter. Innspillene fra de mange aktørene som er nevnt i plandokumentene, har vært av en generell karakter som nevnt over.

G1 og G2 deltok ikke mye i medvirkningsprosessen, og dette skyldes at de selv ikke har ønsket å delta. Det fremgår av plandokumenter og intervjuer at planprosessen slik den har vært, ikke har hatt et bredt mangfold av aktører i medvirkningsprosessen.

6.9 Valg av arealplantype

Ringsaker kommune har valgt å lage en områdeplan. Det nevnes ikke i plandokumentene hvorfor de har valgt denne planformen. Det kommer frem i intervjuet at RN1 mener områdeplan er en egnet plantype med tanke på hvor detaljerte ideer de har for området. Kommunen vet ikke helt hva området vil bli, men gjennom områdeplanen er det satt en retning som viser hva slags type aktører og funksjoner området vil ha. En områdeplan gir ifølge RN1 fleksibilitet som er viktig med tanke på usikkerheten rundt detaljene i planområdet. Videre hevder kommunen at ytterligere detaljer kan presiseres i detaljreguleringsplaner for delområdene.

6.10 Retningslinjer og bestemmelser for næringsutvikling og innovasjon

Gjennom bestemmelsene i områdeplanen tillates en byggehøyde på 4-6 etasjer, og det settes krav til minste utnyttelsesgrad for å eliminere plasskrevende aktører på området som RP1 sier. Planbeskrivelsen viser at områdeplanen setter en retning, men åpner for fleksibilitet (Ringsaker kommune, 2017a). I bestemmelsene nevnes funksjoner som ikke tillates, mens det er mer fleksibelt rundt hva slags funksjoner som skal tillates i planområdet.

G2 nevner i intervjuet at fleksibilitet er viktig for dem når de skal utvikle et område, og at de er bevisste på å utfordre kommunen på for eksempel utnyttelsesgrad. Kommunen er åpne for å

diskutere og bli utfordret rundt detaljer i planen ifølge RP1 og RN1. G2 påpekte også at kostbare rekkefølgebestemmelser kan medføre at de som utviklere ikke ønsker å investere. Et interessant aspekt RN1 og RP1 tok opp i intervjuet er at en regional plan (SMAT-planen) var viktig for å sørge for næringsetableringer, og peker på Ikea som var et resultat av en regional plan. Dette viser at retningslinjer og bestemmelser kan være av stor betydning for næringsutvikling.

6.11 Detaljeringsnivå i planen

Ringsaker sitt mål er å ha en plan som gir muligheter for vekst ved å ha grunnleggende planavklaringer klare (Ringsaker kommune, 2017a). Detaljeringsnivået i planen åpner for fleksibilitet rundt hvilke type virksomheter som kan etablere seg og størrelsen på disse. I tillegg er utformingen av området utsatt til senere detaljregulering (Ringsaker kommune, 2017a).

RN1 legger i intervjuet vekt på at områdeplanen skaper muligheter fremfor begrensninger, og at eventuelle detaljer kan avklares i detaljreguleringsplanen for området. Ringsaker kommune presiserer også i intervjuet viktigheten av å ha grunnleggende planavklaringene klare, og at de har dette gjennom områdeplanen. RN1 legger også vekt på at hovedhensikten er å skape en handlingsmulighet uten for mange begrensninger. G2 nevner også at det er positivt med mindre detaljfokuserte arealplaner fordi de får større handlingsrom og kan tilpasse bebyggelsen eller selge tomter til en rekke aktører.

Et viktig innspill med tanke på detaljeringsgrad er INN1 som mener aktører og befolkningen ville latt seg engasjere mer dersom planen var bedre visualisert. INN1 mener kommunen burde visualisere bebyggelsen, og vise perspektiver for hvordan området vil se ut. Dette kan også gjøres via VR-teknologi og lignende. Resultatene viser at det finnes ulike perspektiver på detaljeringsgraden i slike planer. Dette vil tas opp igjen i diskusjonen.

6.12 Valg av arealformål

Områdeplanen bruker det kombinerte formålet «kombinert bebyggelse og anleggsformål» for områdene med planlagt bybebyggelse (Ringsaker kommune, 2017a). RP1 nevner i intervjuet at dette åpner for mange funksjoner. Utover at arealformålet gir rom for fleksibilitet, legges lite vekt på bruk av intervjuobjektene. Da det er lite data knyttet til dette holdes denne delen

kort, og det vurderes dithen at arealformål ikke er den viktigste faktoren i forbindelse med næringsutvikling, men at et fleksibelt arealformål bør benyttes. Et slikt arealformål gir rom for en rekke funksjoner, aktører og utforminger.

6.13 Arealplanlegging og en usikker fremtid

Ringsaker forsøker å skape en overgang til et kunnskapsbasert næringsliv, som er i tråd med den moderne økonomien, men det er stor usikkerhet rundt hvilke aktører som ønsker å etablere seg. Det er ikke mye data fra plandokumentene eller intervjuene som går konkret på dette. Likevel kan planlegging for usikkerhet ses på i lys av andre data. I planbeskrivelsen kommer det frem at det er stor usikker knyttet til interessen for de funksjonene de legger opp til og tidspunkt for utbygging av området (Ringsaker kommune, 2017b). Det er få detaljerte retningslinjer og bestemmelser for hva området skal bli. Et sentralt element ved bestemmelsene er at kommunen er konkrete rundt hvilke funksjoner de ikke ønsker seg på området.

I intervjuene nevner RN1 at man ikke må være redd for endringer i planen, og at en plan er et fundament og ikke noe absolutt. Ringsaker kommune er opptatt av at planer skal være fleksible da man ikke vet hva fremtiden vil bringe. G2 er også opptatt av fleksibilitet i planene når de skal velge områder å utvikle. Dette er fordi de opplever usikkerhet knyttet til hvem som vil bli leietakere eller kjøpere, og at ulike aktører ønsker ulike tomter eller bebyggelse. I intervjuene kommer det frem at det er gode nettverk mellom kommunen og utbyggere, og at den kontinuerlige dialogen er positivt med tanke på å planlegge for usikkerhet. I både plandokumentene og intervjuene er det lite konkrete ideer rundt hvilke aktører som kunne vært aktuelle for å gjennomføre planene Ringsaker har, og det viser at strategiene som brukes er tilpasset denne usikkerheten.

6.14 Arealplanlegging i sammenheng med næringsutvikling og innovasjon

Plandokumentene legger opp til kunnskapsbasert næring, klyngeutvikling og innovasjon. Bestemmelsene ekskluderer plasskrevende næring. Dette er allerede nevnt under andre kategorier, men det er også relevant å nevne her fordi det viser at arealplanlegging har stor betydning for hva slags næring og innovasjon som kan etableres på området.

RN1 sier at arealplanlegging er helt nødvendig og er særst viktig for næringsutvikling og innovasjon. RN1 og RP1 er enige i at arealplanlegging legger fundamentet for utvikling, og at man uten dette er ute av stand til å ta imot utviklingsmuligheter. Ringsaker har en policy om å ha et best mulig planverk slik at de kan være raske når aktører melder interesse. Som nevnt tidligere er Ringsaker opptatt av at planer kan endres og tilpasses aktører som ønsker å etablere seg, og at dette legger opp til mer effektiv næringsutvikling. Videre nevner RP1 og RN1 at det er særst viktig å forstå næringslivets dynamikk for å lage gode arealplaner. Denne broen mellom arealplanlegging og næringslivet vil diskuteres senere i oppgaven. I tillegg nevner RN1 og RP1 nødvendigheten av å ha et politisk styre med konsensus rundt utviklingen i kommunen. Dette er fordi arealplanlegging og gjennomføring av planer tar tid.

I intervjuet med RN1 og RP1 kom det frem at arealplanlegging kan styre utviklingen gjennom hvor ulike funksjoner skal lokaliseres, høyder, tetthet og andre arealplanmessige elementer. RN1 og RP1 peker på at smidigheter i planprosessen og rekkefølgebestemmelser er elementer de kan tilpasse for å sørge for at noen ønsker å utvikle området. Likevel kan man ikke gjennom arealplaner fylle byggene, og RP1 sier at arealplanlegging ikke har egnede verktøy for selve utviklingen.

6.15 Muligheter og utfordringer for næringsutvikling og innovasjon

I plandokumentene skriver Ringsaker kommune at de er usikre rundt interessen for det planlegges for og om det finnes aktører som ønsker å etablere seg på området (Ringsaker kommune, 2017b). RP1 sier i intervjuet at det ikke er press på områdene per i dag, men at de tror området vil bygges ut med tiden. I planbeskrivelsen skriver kommunen at Intercity er en stor mulighet for Brumunddal, men det er stor usikkerhet knyttet til når denne vil bygges. Dette gjør jernbanesituasjonen til en utfordring (Ringsaker kommune, 2017a). En annen utfordring for Brumunddal er nabobyen Hamar som har større sentrum og mer næringsliv. I intervjuene sier kommunen at de opplever Hamar som en konkurrent, men også som en samarbeidsaktør da de deler næringsregion. RN1 nevner at Hamar i 2021 hadde stor befolkningsvekst, og at dette også skaper vekst i Ringsaker i form av økt bosetting og muligheter for næringsliv. I stedsanalysen er det pekt på at Ringsaker har et relativt lavt utdanningsnivå. Til tross for dette, opplever ikke RP1 og RN1 at dette er en utfordring for næringslivet og utviklingen av kompetansearbeidsplasser.

Dataene viser at næringsutviklingen i Brumunddal har store muligheter. Kommunen opplever allerede en positiv utvikling innen kompetansearbeidsplasser, ifølge RN2. RN2 og RN1 sier kommunen må se inn i «glasskula» for å se etter muligheter for kompetansearbeidsplasser som kanskje ikke er åpenbare per dags dato. Samtlige intervjuobjekter nevner Mjøssykehuset som en stor mulighet for næringsutvikling i kommunen. Et slikt sykehus vil skape grobunn for en kompetansebasert næring på planområdet som knytter seg til helse. Andre muligheter som nevnes er IKT (informasjon- og kommunikasjonsteknologi), treindustri, byggsektoren, co-working, matsektoren og annen næring som kan knyttes til disse sektorene. RN2 og G2 peker på at området også kan bli et sted for bedrifter som befinner seg i flere av Mjøsbyene, og som ønsker å samlokalisere virksomheter. RN2 ser store muligheter for å etablere klyngeutvikling i bymessig kvartalsbebyggelse på området. Hvis man ser til Mjøstårnet, ser man at slik næringsutvikling er mulig. At det allerede eksisterer kompetansenæring, kan generere videre næringsutvikling på planområdet.

Stedsanalysen viser at Ringsaker per i dag er en industriby, med mange og store industriområder. Det er også en fremvekst av kompetansebasert næringsutvikling gjennom arbeidsplassene på Mjøstårnet, og GIS-analysen viser at kompetansebasert næring på Brumunddal Sørvest vil komplettere næringsstrukturen og funksjonsblandingen i byen ved å utvikle denne næringen. Ringsaker har et definert sentrum og mange av byens arbeidsplasser er sentralt plassert. I tillegg har byen flere «know-how's» som kan utvikles til kompetansebasert næring. Stedsanalysen viser også at det regionale næringslivet er diversifisert, og at Ringsaker har mulighet til å spesialisere seg innenfor en nisje. Enkelte sektorer og bedrifter i regionen er allerede koblet til nettverk og klynger som kommunen kan videreutvikle. Dette viser at Ringsaker og Brumunddal har store muligheter for utvikling av næringsutvikling og innovasjon. Kommunen må derfor jobbe videre med å skape interesse for område og finne aktører som kan videreutvikle næringslivet på en ønsket måte.

6.16 Omtale av næringsutvikling og innovasjon

I dataene som er samlet inn er det lite omtale om næringsutvikling og innovasjon som ikke kan knyttes til de andre kodene innenfor denne kategorien. Denne koden ble laget for å fange opp data om innovasjon som ikke kunne kobles direkte til planlegging. I planbeskrivelsen skriver Ringsaker kommune at de ønsker næringsutvikling og vekst, og at planen legger opp til en utvikling av Brumunddal som baserer seg på kunnskap og innovasjon (Ringsaker

kommune, 2017a). En interessant bemerkning fra INN1 var at Ringsaker må få opp innovasjonsmuskelen, og at de må ta en posisjon innen næringsutvikling og innovasjon. Dette har Ringsaker ikke gjort foreløpig. G2 og kommunen var mer moderert rundt det å bestemme seg for en spesifikk type næring, og ser mange mulige veier for utvikling.

6.17 «Know-how» i Brumunddal og Ringsaker

Ringsaker kommune har flere «know-how's». Dette omtales ikke i plandokumentene, men i stor grad i intervjuene og stedsanalysen. Ringsaker har ifølge stedsanalysen en stor industrinæring som kan videreutvikles gjennom kompetansebasert utvikling. Videre beskrives trevareindustrien som en sektor Brumunddal har god kompetanse innenfor. Stedsanalysen nevner også eksisterende klynger med spisskunnskap, og dette er noe kommunen kan bygge videre på. I de senere årene har Ringsaker hatt vekst innenfor byggevirksomhet, handel, kultur, reiseliv, teknologi og trevareindustri. Denne veksten kan gi kommunen bein å stå på i videre utvikling av næringslivet.

RN2 sier at næringslivet bør utvikle seg på skuldrene til eksisterende næringsliv. Videre nevner RN2 at Brumunddal er et klassisk industrisamfunn, og at industri fortsatt vil være viktig for kommunen. RN2 fortsetter med at Ringsaker sitt næringsliv har lite kompetansenæring, men at det er en positiv utvikling innenfor dette. Dette er i tråd med stedsanalysen også. I intervjuene nevnes følgende virksomheter og sektorer som kan defineres som en «know-how»: treindustri, landbruk, matsektoren med Tine og Nortura, reiseliv, byggevare, håndverksfag. Disse sektorene kan være relevante å se til ved eventuell utvikling av området for områdeplanen, og sammenfaller også i stor grad med anbefalingene i stedsanalysen. Ringsaker kommune viser også at de legger vekt på å utvikle næringslivet basert på sektorer kommunen allerede er gode innenfor.

6.18 Næringsutvikling og innovasjon i små byer

Det som beskrives i dette underkapitlet er ikke basert på noen av kodene i resultattabellen, men trekker frem noen av de mest sentrale resultatene i lys av Brumunddal som en liten by. Ringsaker som en liten by har en annen måte å jobbe med næringsutvikling og innovasjon på enn store byer. Både RN1, RP1, G1 og G2 er bevisste på at områdeplanen er fremtidsrettet, og kanskje ikke mulig å gjennomføre per dags dato på grunn av lite press på

kompetansearbeidsplasser i området. Likevel vil ikke kommunen at muligheten for å etablere et bymessig område og med kunnskapsnæring gå fra dem.

For å håndtere usikkerheten rundt hva som kommer i fremtiden, og samtidig planlegge for næringsutvikling, er RN1 og RN2 bevisste på at planen må ha fleksibilitet. I tillegg er kommunen opptatt av å ha «is i magen» i sitt arbeid. Fleksibiliteten er også tydelig i plandokumentene (Ringsaker kommune, 2017a; Ringsaker kommune, 2017b; Ringsaker kommune, 2017c). G2 er opptatt av fleksibilitet i områdene de utvikler/selger tomter på for å kunne tilpasse bebyggelsen en rekke ulike aktører. Ringsaker kommune er i intervjuet opptatt av å ha en visjon for byen. Hva denne visjonen er kommer ikke frem i intervjuet eller i plandokumentene. Dette tyder på at områdeplanen setter en retning, men ikke har en tydelig visjon.

Lavt utdanningsnivå er et typisk problem for små byer, og stedsanalysen viser at det også er tilfelle for Ringsaker. Til tross for dette opplever ikke RN1 og RP1 utfordringer med det lave utdanningsnivået i befolkningen med tanke på utvikling av kunnskapsbasert næring. Med tanke på nettverket i næringsutviklingsarbeidet er det i hovedsak kommunen og grunneiere som holder dialogen rundt i utviklingen av området. Dette viser seg å være effektivt selv om kommunen opplever lite deltakelse i selve planprosessen. Kommunen er en stor pådriver, og er aktive i møter med grunneiere og andre næringsaktører. Dette hevder både G1 og G2 motiverer dem til å utvikle tomter i Brumunddal. Det fremstår som at Ringsaker kommune gjør mye riktig for å ta imot næringslivet.

7 Diskusjon

Oppgavens problemstilling er: *Hvordan kan en småbykommune planlegge for næring og innovasjon gjennom planlegging og strategier?* For å svare på dette skal resultatene diskuteres i lys av litteraturen. Underkapitlene i dette kapitlet diskuterer de viktigste resultatene knyttet til hvert av forskningsspørsmålene. Resultatene diskuteres med fokus på hvordan resultatene støtter eller motsier hverandre. I tillegg vil diskusjonen beskrive hvordan resultatene støtter eller motsier litteraturen, og om resultatene kan være med å videreutvikle litteraturen rundt tematikken. I avsnittene i denne delen er nøkkelordene uthevet. Nøkkelordene er enten basert på viktige funn eller begreper fra litteraturen.

7.1 Næringsutvikling og innovasjon i små byer

Denne delen retter seg i hovedsak til forskningsspørsmål 1: «*Hvordan bør man planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer?*» og diskuterer og oppsummerer hva litteraturen peker på som viktig i planlegging av næringsutvikling og innovasjon. I denne delen vil det ikke forklares hva de ulike strategiene og begrepene betyr da dette fremgår av kapittel 2.

Et sentralt element å ta opp i forbindelse med planlegging av kompetansebasert næring og bymessig utvikling er den kreative klasse. **Den kreative klasse** består av høyt utdannede mennesker som gjerne jobber innenfor teknologi, konsulentbransjen, journalistikk, finans, kunst og lignende (Florida, 2004). Disse menneskene mener en attraktiv by har et rikt byliv, inkluderende samfunn og gir mulighet for at de skal få bruke kunnskapen sin (Florida, 2004). Dette finnes i størst grad i de store byene, og gjør at mange utdannede mennesker flytter til dit (Florida, 2002; Florida, 2004). Derfor er det interessant å se at byer som Sogndal har en betydelig vekst i befolkningen med unge og utdannede mennesker. I Sogndal har innbyggerne natur, attraktive arbeidsplasser og skiligheter. Dette veier for enkelte tyngre enn storbylivet (Røiri, 2021). Dette viser at det er mulig å skape attraktive byer og tettsteder utenfor storbyene også.

Områdeplanen legger til rette for høy besøksintensivitet og et mangfold av funksjoner, og slike områder knytter seg til det som i litteraturen omtales som **hybride** områder. Hybriditet handler om at slike områder må ha funksjoner som skaper synergier og interaksjoner, og handler om både sosiale, fysiske og digitale interaksjoner (Cho et al., 2015; Leclercq & Pojani, 2020). Aktørene bør være nøye planlagt, og det er ikke tilstrekkelig med dagens

«mixed-use»-tankegang. I dagens arealplanlegging er det ofte private aktører som iverksetter reguleringsplanprosesser, og de offentlige byrommene må derfor tilrettelegges for gjennom disse planene. Dette kan for eksempel være etablering av et torg i forbindelse med et kvartal som bygges (Cho et al., 2015). Hybride områder kan dra nytte av en mer komplisert eierstruktur, og mer flytende overganger mellom offentlige og private rom som utfordrer eksisterende normer rundt eierskap og styring over arealene. Dette kan gjøres gjennom mer offentlig-privat samarbeid (Cho et al., 2015; Leclercq & Pojani, 2020). Dette er noe Ringsaker kan se til i sin planlegging for å sikre gode byrom og samspill mellom byens funksjoner. Et annet viktig element i hybride områder er at planleggingen av slike områder bør inneholde stor grad av fleksibilitet (Leclercq & Pojani, 2020).

Multifunksjonalitet er ofte sett i sammenheng med hybriditet, og er på mange måter en underkategori av hybriditet. Multifunksjonalitet handler om at flere aktiviteter eksisterer på et samme sted, og at det er ulike aktiviteter på ulike tider av døgnet (Batty et al., 2004). Volpi og Opromolla (2017) mener planlegging av multifunksjonelle områder må basere seg på en interaksjon mellom innbyggere, aktører, og myndigheter, og at områdene må være godt programmert for å skape interaksjoner mellom funksjonene på området. For å skape multifunksjonalitet presenterer Volpi og Opromolla (2017) et rammeverk som kort oppsummert består i å skape engasjement, se muligheter, undersøke, programmere og designe. Også i forbindelse med multifunksjonalitet er samarbeid mellom innbyggere, private og offentlige aktører sentralt for å planlegge gode områder. Dette sørger for at det skapes interaksjoner på området og tilrettelegger for spontane møter (Volpi & Opromolla, 2017).

Ifølge litteraturen er **klyngeutvikling** en effektiv strategi for å skape næringsutvikling og innovasjon. Klyngeetableringer sørger for interaksjoner mellom aktører, og har en tendens til å generere nye bedrifter, nisjevirkosomhet og kreativitet (Audretsch & Feldman, 2004; Desmarchelier & Zhang, 2018; Nuur & Laestadius, 2010; Porter, 1998). Økonomisk vekst skapes ifølge Rocha et al. (2020) gjennom romlige, sosiale og kulturelle interaksjoner, og nettopp dette muliggjøres gjennom klyngeutvikling. Klynger kan også etableres i små byer hvor klyngene har fordel av at aktørene møtes oftere ved tilfeldig interaksjoner. En forutsetning er at klyngen etableres med en klar tanke om hva den skal tilby og hvorfor. Videre er det viktig at klyngen har gode nettverk, og det er en fordel hvis klyngen bygger på eksisterende kunnskap i regionen (Nuur & Laestadius, 2010).

Et verktøy som bør brukes i forbindelse med næringsutvikling og innovasjon er **nettverk**. Aarsæther og Nyseth (2007) mener nettverk er en nøkkelfaktor for innovasjon på små steder i

tillegg til geografisk nærhet. Nettverk kan være både digitale og fysiske (Dubois et al., 2017). Videre er gode relasjoner mellom kommunen, private og befolkningen viktig, og kommunen bør være en medspiller for næringslivet. Likevel er det viktigste for å utvikle næringsliv, sosial kapital og horisontale nettverk (Aarsæther & Nyseth, 2007). Det er også viktig å ha nettverk utenfor regionen (Nuur & Laestadius, 2010). Eneqvist og Karvonen (2021) hevder kommunen kan bistå i utviklingen med å bygge nettverk mellom aktører, og kommunen bør markedsføre seg selv for å bygge renommé. En kommune bør koble seg til offentlige aktører som Innovasjon Norge og Fylkeskommunen (Plathe & Hernes, 2015). I tillegg er forbindelser mellom kunnskapsbedrifter og universiteter positivt (Dubois et al., 2017). Slike nettverk kan også etableres på et område som Brumunddal Sørvest. En utfordring ved nettverksbygging er at enkelte private aktører ikke prioriterer å være med i arbeidet med dette (Dubois et al., 2017). I små byer må ikke nettverket være spesielt stort. Cruickshank (2016) peker i sin artikkel på at små steder kan ha stor suksess med et lite nettverk, og gjerne med kommunen og utbygger som hovedaktører.

Et interessant aspekt å se til når man snakker om nettverk er hvilke **aktører** som skal involveres i planleggingen. I Oslo kommune sin Campusstrategi er det mange aktører involvert. Bedrifter, forskningsmiljøer, universiteter, fagskoler, eksisterende klynger, sykehus, Oslo kommune og flere er engasjert i strategiarbeidet (Oslo kommune, 2018). Interaksjon mellom innbyggere, private aktører, institusjoner, universiteter og lignende skaper gode multifunksjonelle områder (Volpi & Opromolla, 2017). I tillegg skaper det både horisontale og vertikale nettverk (Aarsæther & Nyseth, 2007). Andre relevante aktører og viktigheten av samhandling kommer også frem i avsnittet om nettverk.

Denne oppgaven tar for seg utvikling i **små byer** og **distriktsutvikling**. I artikkelen til Aarsæther og Nyseth (2007) nevnes geografisk nærhet og sosial kapital som nøkkelfaktorer når det gjelder innovasjon. Utvikling i små steder beror på nettverk, og en utfordring er ofte mangel på folk og lav utdanning i befolkningen. Likevel er det viktig å utvikle små byer for å skape mest mulig vekst i landet (Parkinson et al., 2015). I Norge er det flere distriktskommuner med god vekst Kobro et al. (2012), og dette viser at det er muligheter for utvikling i små byer også.

Næringsutvikling og innovasjon i små kommuner er en annen situasjon enn storbyer. Aarsæther et al. (2020) har i sine undersøkelser avdekket at norske kommuner ser stor verdi av kommunale planer og strategier for utvikling av næringslivet, og at kommuner bør jobbe med attraktivitet og arealplanlegging for å generere vekst i næringslivet. Eneqvist og

Karvonen (2021) har i sin forskning kommet frem fem metoder kommunen kan bruke for å utvikle sitt næringsliv (visjonere, fasilitere, støtte, forsterke, passe på/vedlikeholde). Mange av strategiene til Eneqvist og Karvonen (2021) kan i stor grad sikres gjennom arealplanlegging da en arealplan ofte har en visjon, og i er i seg selv en måte å fasilitere for en bestemt på, utvikling innenfor planområdet. Nuur og Laestadius (2010) peker i tillegg på at etableringer i periferien må være bevisste på sitt formål og posisjon, og at de må etablere nettverk utover kommunegrensene. En liten kommune bør også satse på en diversifisert innovasjonsstrategi i regionen med lokale spesialiseringer (Dubois et al., 2017). Til tross for alle strategiene som finnes for å stimulere til næringsvirksomhet, peker Nuur og Laestadius (2010) på at perifere steder ikke bør overestimere hvor mye som kan gjøres på kort tid da utvikling på små steder ofte tar mer tid enn man tror.

Et annet element ved det å planlegge for næringsutvikling og innovasjon er at **planlegging for fremtiden innebærer stor usikkerhet**. For å ta hånd om usikkerheten i planleggingen mener Rauws (2017) at planleggingen også bør forholde seg til faktorer utenfor arealplanfaget. Man må forstå at byene utvikler seg basert på demografi og næringsliv, og dette må planlegging ta høyde for (Rauws, 2017). I arealplanleggingen må man forstå kompleksiteten i det man planlegger for. En måte å angripe dette på er å sette en retning for et område/sted/by uten for mange detaljer. Planen for området bør være fleksibel og adaptiv. Videre bør man forsøke å forstå hvem man planlegger for, og hvem som bør involveres i prosessen (Rauws, 2017). Mange av strategiene som nevnes i dette delkapitlet er med på å skape forståelse for hvem og hva man planlegger for, og kan dermed brukes for å gripe tak i kompleksiteten Rauws (2017) peker på. Dette gjelder for eksempel strategier om nettverk og samarbeid.

Dersom en kommune utvikler seg basert på en overordnet plan må det være konsensus rundt denne for å sikre raske beslutninger ved forslag til mer detaljerte planer eller konkrete prosjekter (Bråtå et al., 2017; Cruickshank, 2016). I tillegg bør kommunen sørge for å ha noen som har et ekstra ansvar og forhold til planen (Bråtå et al., 2017; Plathe & Hernes, 2015). For planlegging i små kommuner kan man se til Cruickshank (2016) sine betraktninger med kjente teoretikere som Flyvbjerg og Banfield. Her kritiserer Cruickshank (2016) nasjonale og internasjonale planteorier og -strategier for å ikke la seg oversette til mindre byer. Cruickshank (2016) mener at mindre nettverk og mer makt til få aktører kan være effektivt for små steder.

7.2 Planlegging og planprosessen i områdeplanen

Denne delen diskuterer i hovedsak hva Ringsaker kommune allerede gjør riktig i sin planlegging med referanser til oppgavens litteraturstudie. Dette delkapitlet relaterer seg i hovedsak til forskningsspørsmål 3: «*Hvordan legger områdeplanen, og prosessen bak, opp til næringsutvikling og innovasjon?*».

Kommuneplanen **setter en klar retning** ved ønske om næringsutvikling og vekst på området med fokus på tett bymessig bebyggelse, kunnskapsbedrifter og funksjonsblanding (multifunksjonalitet) (Ringsaker kommune, 2017a; Ringsaker kommune, 2017b). RN2 sier i at kommunen ønsker å etablere kompetansearbeidsplasser og et diversifisert næringsliv. Dette er i tråd med hva Dubois et al. (2017) sier om en diversifisert innovasjonsstrategi.

Både RN1, RN2, G1 og G2 støtter opp under **klyngeetableringer**, og mener dette er hensiktsmessig på området. Tankene bak klyngeetableringer kommer tydeligere frem i intervjuene enn av plandokumentene. I planbeskrivelsen er det skrevet at klyngeetableringer er ønskelig, men dette argumenteres i hovedsak med bakgrunn i korte gåavstander.

Klyngeetableringer kan skape mye mer enn kun korte gåavstander. I intervjuet snakket RN1 om at området med fordel kan etableres med flere funksjoner i samme bygg for å skape koblinger på tvers av aktører. Dette mener RN1 kan skape nettverk og interaksjon mellom aktører som er positivt for videre vekst. Basert på dette følger Ringsaker kommune klyngeteorier som argumenterer for funksjonsblanding slik som Jacobs (1969).

Et annet viktig element i denne oppgaven er **attraktivitet**. Attraktivitet nevnes mye i planbeskrivelsen. Ringsaker kommune nevner Mjøsa, Mjøsparken, byens rekreasjonsmuligheter, gang- og sykkelveier og fremtidige muligheter for kunnskapsarbeidsplasser som viktig for utvikling av attraktiviteten i byen (Ringsaker kommune, 2017a; Ringsaker kommune, 2017b; Ringsaker kommune, 2017c). Samtlige intervjuobjekter nevner at Mjøsparken er en sentral del av hva som gjør Brumunddal attraktivt i dag. I tillegg vil Mjøsparken være viktig som rekreasjonsområde og helheten i byen i forbindelse med områdeplanen. GIS-analysene underbygger også at området ved Mjøsa er et viktig rekreasjonsområde.

Både planbeskrivelsen (Ringsaker kommune, 2017a) og intervjuene med RN1 og RP1 viser at kommunen ønsker et bymessig og multifunksjonelt område med attraktive kompetansearbeidsplasser. Slike arbeidsplasser er også en av faktorene som er med på å skape et attraktivt område (Florida, 2002; Florida, 2004; Røiri, 2021). Slike arbeidsplasser er gjerne

kunnskapsbaserte, og dette er noe Brumunddal har lite av per dags dato. En viktig drøfting å ta opp i denne sammenheng, er om endringene kommunen legger opp til er nok til å gjøre Brumunddal attraktivt i forhold til Oslo som nærmeste storby og Hamar som nærmeste by. Sogndal har vist at det er mulig å tiltrekke seg den kreative klasse, og kanskje viser dette at det kan være mulig for Brumunddal også. Både G1, G2, RN1, RP1 og RN2 mener Brumunddal må jobbe med attraktive bosteder, arbeidsplasser (kompetansearbeidsplasser) og en attraktiv stedsutvikling. Dette er forenlig med Florida sin teori om attraktivitet foruten om storbyelementet.

Et element som ofte er en del av attraktive byer er **hybriditet**, og i dataene fra denne oppgaven omtales dette lite og ofte i en indirekte form. I planbeskrivelsen står det at kommunen ønsker at elementene på området spiller sammen, både bygninger og områdene rundt (Ringsaker kommune, 2017b). I tillegg skal det tillates paviljonger og serveringssteder som skal brukes av både bedrifter på området og befolkningen ellers (Ringsaker kommune, 2017c). Paviljonger og serveringssteder legger opp til fleksibel bruk av området av ulike grupper, og dette er jo noe av det (Cho et al., 2015) og (Leclercq & Pojani, 2020) nevner som viktig for hybride områder. Det finnes også en mer generell bestemmelse om at gatene og traseer skal være åpne for allmennheten (Ringsaker kommune, 2017c). Dette betyr at selv om området skal etableres med private bedrifter, skal området fremstå som allment tilgjengelig og bidra til byutviklingen i Brumunddal. Blanding av det private og offentlige byrom er en typisk utvikling i moderne byutvikling og hybride områder (Cho et al., 2015). I utviklingen av hybride områder er det viktig med fleksible planer (Leclercq & Pojani, 2020), og dette legger Ringsaker kommune til rette for gjennom sitt planarbeid. Dette er et bevisst valg ifølge RN1 og RP1.

Som nevnt tidligere kan **multifunksjonalitet** ses på som en underkategori av hybriditet. I planbeskrivelsen nevnes en rekke funksjoner som kommunen ser for seg på området. Det kommunen beskriver er i tråd med litteraturen om multifunksjonalitet (Batty et al., 2004; Cho et al., 2015). Likevel kunne kommunen med fordel jobbet mer detaljert rundt interaksjonene som skal skapes og utformingen av området. Dette tas opp igjen i kapittel 7.4.

Et annet viktig element i planarbeidet er **medvirkning**. Kommunen har sørget for medvirkning ved å henvende seg til innbyggere, grunneiere og andre i tråd med plan- og bygningsloven §5-2. Et funn fra intervjuene er at både G1 og G2 hevder de har vært lite involvert i planen, og at dette også skyldes dem selv gjennom manglende engasjement. Enkelte grunneiere har ikke hatt tid eller ønsker om å dele sine ideer med alle. Dette er ifølge

Dubois et al. (2017) et kjent fenomen innen medvirkning. Basert på intervjuene virker det som medvirkning fra grunneiere er lettere gjennom personlige møter på daglig basis. Det er uenighet mellom grunneierne hvor én av dem ønsker felles workshop før planforslaget lages, mens den andre heller ønsker raske digitale medvirkningsmøter. Det er fullt mulig for en kommune å bruke begge disse metodene for medvirkning.

For å skape god medvirkning, og gode planer for næringsutvikling og innovasjon, er **nettverk** viktig (Aldrich & Ruef, 2006; Rocha et al., 2020; Rydin & Holman, 2004). Ringsaker fokuserer særlig på forholdet med private grunneiere i sitt nettverk. Dette mener Cruickshank (2016) og James et al. (2016) kan være effektivt i små byer fremfor å involvere for mange aktører. RN1, RP1, RN2, G1 og G2 sier alle at de har en god dialog i utviklingsarbeidet i Brumunddal på daglig basis. En utfordring er å etablere og videreutvikle nettverk i planprosessen da grunneiere ikke vil dele for mye av sine nettverk. Det fremstår med dette som at nettverksarbeid og involvering er lettere å jobbe med på en daglig basis utenfor planprosessen. Ringsaker kommune sitt forhold og engasjement overfor grunneiere gjør at de oppleves som en enestående kommune å drive utvikling i, sier G1 og G2. Dette er på grunn av den fremoverlente tilnærmingen og enkle forbindelser i nettverket mellom grunneiere og kommunen. I tillegg trekkes kommunens interne nettverk frem av RP1 og RN1 som viktig for utvikling i kommunen. Kommunen har en planavdeling og næringsavdeling som sitter sammen og har korte forbindelser til ledelsen. Dette mener RP1 og RN1 er viktig for effektiv næringsutvikling. Dette støttes også av Cruickshank (2016) og (James et al., 2016).

Hvis vi nå går tilbake til områdeplanen, er et viktig element ved denne at den legger til rette for **fleksibilitet** med tanke på aktører, funksjoner, utforming og størrelser på etableringer i området (Ringsaker kommune, 2017a). Dette gjøres på grunn av usikkerheten knyttet til når utviklingen vil skje og hvem som vil etablere seg (Ringsaker kommune, 2017b). Et virkemiddel kommunen bruker i forbindelse med usikkerhet er å forby uønskede virksomheter fremfor å gå i detalj rundt hva som er ønskelig (Ringsaker kommune, 2017c). Dette er strategisk lurt i situasjoner med stor usikkerhet (Rauws, 2017). Kommunen har også satt et minimumskrav til utnyttelse i bestemmelsene, for å forhindre plasskrevende virksomheter (Ringsaker kommune, 2017c). Flexibilitet i planen er også positivt med tanke på hybriditet og multifunksjonalitet (Leclercq & Pojani, 2020; Volpi & Opromolla, 2017) selv om kommunens strategier ikke begrunnes med dette. Ringsaker kommune gjør mye riktig ved å ha en fleksibel plan. Den ivaretar usikkerhet og legger til rette for hybriditet og multifunksjonalitet.

I forbindelse med planlegging og usikkerhet er detaljeringsnivået et viktig element. Rauws (2017) hevder man bør unngå detaljer dersom prosjektet er knyttet til stor usikkerhet. Dette stemmer i stor grad overens med områdeplanen og kommunens strategier. I intervjuet med INN1 kom et interessant innspill angående dette. INN1 som mener at detaljerte tegner av områdene er viktig for næringslivet og innovasjon fordi bedrifter og innbyggere lar seg engasjere av å se hvordan området kan bli. Å jobbe med design og utforming anbefales også av (Leclercq & Pojani, 2020; Volpi & Opromolla, 2017) for å skape hybride og multifunksjonelle områder, som er det Ringsaker forsøker å etablere. Dette kan bety at selv om planen bør være fleksibel, bør man også lage detaljerte tegninger og illustrasjoner. Basert på litteraturen gjør Ringsaker noe riktig ved å ha fleksible planer, men kunne med fordel jobbet mer med design og utforming.

RP1 og RN1 understreker at arealplanene er et utgangspunkt, og at man må åpne for endringer og være smidige i planprosessene for å sørge for næringsetableringer. Smidighet og åpenhet for endringer skaper en adaptiv plan i tråd med (Rauws, 2017). Å bruke områdeplan som verktøy «gir et mulighetsrom og skaper en handlingsmulighet» (RN1). Dette viser at områdeplan som planvalg kan være en gunstig måte å planlegge for næringsutvikling på. Et annet element ved arealplanlegging, er arealformål. Verken i litteraturen eller resultatene fra denne oppgaven, er arealformål omtalt som viktig i forbindelse med næringsutvikling og innovasjon. Det vurderes derfor å ikke å være sentralt når det kommer til næringsutvikling og innovasjon utover at arealformålet bør være fleksibelt (for eksempel sentrumsformål eller kombinert bebyggelse). Noe som derimot er viktig er at kommuner som jobber ut ifra en overordnet plan, slik som Ringsaker, må ha etablert en administrativ konsensus rundt denne, for å forhindre forsinkende omkamper ved forslag til utbygging (Bråtå et al., 2017). Ringsaker kommune har som policy å ha nødvendige arealplanavklaringer ifølge RP1, og på den måten er de forberedt på utviklingen som kommer. Dette kan ses i sammenheng med planleggingen i Invercargill hvor transformasjonen i byen var avhengig av et stabilt politisk styre (James et al., 2016).

Som man forstår av denne diskusjonen, henger arealplan og næringsutvikling sammen. RN2 sa at «**Arealplanlegging** er en utrolig viktig del av **næringsutviklingen**, men man må forstå næringslivets dynamikk og suksessfaktorer og ta høyde for dette som ett av grunnlagene for arealutviklingen». G2 uttalte seg også noe lignende dette. Dette sammenfaller med litteraturen i denne oppgaven, som argumenterer for at planlegging av næringsutvikling og innovasjon, bør bestå av mye mer enn bare arealplanlegging. Kapittel 7.2 har vist hva Ringsaker

kommune gjør riktig med tanke på nettverk, medvirkning, planlegging for usikkerhet, hybriditet, multifunksjonalitet, klyngevirksomhet og mer. Flere av disse elementene er utenfor det man vanligvis forbinder med arealplanlegging.

7.3 Lokale og regionale egenskaper og attributter i Ringsaker som er relevante for næringsutvikling og innovasjon i et planleggingsperspektiv

Dette delkapitlet relaterer seg i hovedsak til forskningsspørsmål 3: «*Hvilke lokale og regionale egenskaper og attributter har Ringsaker som er relevante for næringsutvikling og innovasjon i et planleggingsperspektiv?*». Ringsaker kommune har en relativt lavt utdannet befolkning, og et næringsliv som består av mye offentlig tjenesteyting og vareproduksjon (Johansen et al., 2019). I små byer har man utfordringer som: mindre investeringsvilje (Parkinson et al. 2015), lav utdanning, industribasert næringsliv (Nuur & Laestadius, 2010) og mangel på mennesker (Dubois et al., 2017). I tillegg er Ringsaker en liten kommune, og har naturligvis manglende storbyliv som er attraktivt for mange utdannede personer (Florida, 2004).

Steds- og GIS-analysene som er gjort i denne oppgaven viser at mange typiske småbyutfordringer også befinner seg i Brumunddal. Analysene og intervjuene viser samtidig at det er en positiv trend i byen, og det er flere eksempler på multifunksjonelle bygg/områder med kompetansebasert næring. Disse stedene befinner seg i sentrumsområdet og i Mjøstårnet. Mjøstårnet viser på mange måter at Ringsaker har de nødvendige forutsetningene for kunnskapsnæring og bymessig næringsbebyggelse. Det er ikke mange slike områder, og Brumunddal kan med fordel utvikle seg videre i fortsettelsen av den positive trenden. Per i dag er det en klar overvekt av industri i næringslivet. Brumunddal har gode rekreasjonsmuligheter sentralt i byen som er attraktivt for mange. I tillegg kan byen tilby skoler, rekreasjon, idrettsplasser og attraktive boliger. I forhold til områdeplanen er det interessant å se at Brumunddal har en stor andel av sine arbeidsplasser i sentrum, og et næringsområde på Globusområdet og Granerudjordet, vil forsterke denne sentraliteten i Brumunddal. Dette vil skape en helhetlig næringsakse ned til Mjøstårnet. Ved å skape en slik akse med kunnskapsbasert næring, kan Brumunddal øke attraktiviteten sin ved å få flere funksjoner i sentrum og flere attraktive arbeidsplasser.

Småbyutfordringene er tilsynelatende ikke et hinder for vekst i Ringsaker, og kommunen har vekst i både tilflytting og i kunnskapsbaserte næringer (Johansen et al., 2019). Dette pekes også på av RN2. Kommunen evner å skape vekst selv om det ikke er en storby. God bostedsattraktivitet pekes på av Johansen et al. (2019), RN1 og RP1, G1, G2 og INN1. Det regionale næringslivet omtales av (Johansen et al., 2019) som diversifisert ved at Mjøsbyene har ulike spesialiseringer. Dette er i tråd med hva Dubois et al. (2017) og Kobro et al. (2012) mener om regional og lokal spesialisering. Diversifisering og spesialisering nevnes som viktig av (Asheim & Grillitsch, 2015; Audretsch & Feldman, 2004) også. Det kommer ikke frem i analysene, intervjuene eller dokumentene hva som skal bli Brumunddal sin spesialisering, eller hvilken retning kunnskapsnæringen bør ta. Ringsaker kommune har bedrifter som er koblet til klynger innen treindustri, næringsmiddel, aluminium, lokalmat, reiseliv og IKT (Johansen et al., 2019). Dette viser et potensial klyngeetableringer i regionen, og er et argument for at klyngeetableringer kan være mulig på Brumunddal Sørvest. Med grunnlag i intervjuene og stedsanalysen følgende sektorer frem som «know-how's» som Ringsaker kan bygge videre på: trevareindustri, matindustri, reiseliv, bygg og industrivirksomheter. Disse sektorene kan være det Ringsaker bør satse på i sin næringsutvikling. Utviklingen av kompetansearbeidsplasser kan derfor være gå i flere retninger per dags dato.

Tabell 9 Egenskaper og attributter som er relevante for næringsutvikling og innovasjon

Egenskaper	Relevans for innovasjon og næringsutvikling i et planleggingsperspektiv
Bostedsattraktivitet	Ringsaker har attraktive boområder. Brumunddal har også gode friluft- og aktivitetstilbud.
Eksisterende klynger	Eksisterende klynger og samarbeid kan utvikle seg og skape utvikling på Brumunddal Sørvest.
Eksisterende industrivirksomhet	Eksisterende industri har kunnskap og kompetanse som Ringsaker kan bygge videre på.
Voksende kunnskapsnæring	Attraktive arbeidsplasser er viktig for å tiltrekke seg utdannede mennesker. Mjøstårnet viser hva som er mulig innenfor kunnskapsbasert og sentrumsmessig næringsutvikling.
Flere muligheter for spesialisering	Lokal spesialisering er positivt, men Brumunddal har foreløpig ikke funnet en spesifikk retning. Brumunddal har flere «know-how's» de kan basere seg på.

Mjøstårnet som drivhjul for videre utvikling	Mjøstårnet viser at Brumunddal har de nødvendige forutsetningene for kunnskapsnæring og bymessig bebyggelse.
Kompakt sentrum	Brumunddal har et relativt definert og kompakt sentrum. Eksisterende arbeidsplasser er lokalisert sentralt. Det er gode rekreasjonsmuligheter innenfor 2 km radius fra sentrum.

7.4 Mulige forbedringspotensialer i områdeplanen og prosessen bak

De tre foregående delkapitlene har belyst hvordan man bør planlegge for næring og innovasjon, hvordan Ringsaker kommune har gjort dette i sin områdeplan for Brumunddal Sørvest og hvilke egenskaper og potensiale Ringsaker kommune har for næringsutvikling og innovasjon. I lys av litteraturen og den foregående diskusjonen skal det nå diskuteres hvordan planen og planprosessen kunne vært forbedret, for å legge til rette for næringsutvikling og innovasjon. Dette relaterer seg i hovedsak til forskningsspørsmål 4: «*Hvordan kunne planen og prosessen bak vært forbedret for å i større grad sørge for næringsutvikling og innovasjon, samt gjennomføring av områdeplanen?*». Da områdeplanen setter krav om fremtidig detaljregulering før Brumunddal Sørøst kan bebygges, kan denne diskusjonen også brukes som eksempel til hva som bør gjøres i videre detaljreguleringen.

Ringsaker kommune kunne med fordel jobbet mer med **hybriditet**. Dette er lite diskutert i både planarbeidet og intervjuene. Da Brumunddal Sørvest skal bli et bymessig næringsområde for kontorer, kunnskapsbedrifter, tjenesteyting, klyngeetableringer og muligens boliger, er vi i selve kjernen av hybriditet. Litteraturen snakker både om design/utforming, funksjonssammensetning, synergier, mobilitet og grønne elementer (Cho et al., 2015). Ringsaker fokuserer på mobilitet, områdets grønne kvaliteter og at områdets bygninger og uteområder skal henge sammen. Kommunen kunne med fordel jobbet mer med funksjonssammensetningen på området, og hvordan de ulike funksjonene skal henge sammen og skape synergier. Et godt eksempel på dette er den fleksible bruken av paviljongene og serveringsstedene som nevnes i bestemmelsene til områdeplanen. Ved å jobbe mer med hybriditeten i området kunne Ringsaker skapt mer interesse hos investorer (Cho et al., 2015), og hos innovasjonsaktører som INN1 nevnte. For å skape hybriditet er det også en fordel å ha en plan med fleksibilitet, slik områdeplanen har. I tillegg til å lage en fleksibel plan, kunne

kommunen jobbet mer med design og utforming gjennom hele prosessen, slik litteraturen sier man bør (Cho et al., 2015; Krasilnikova & Klimov, 2016). Med andre ord kunne kommunen jobbet mer detaljert rundt designet, utformingen og interaksjonen mellom aktører på området. I tillegg burde kommunen hatt en tydeligere visjon for området. En tydelig visjon gjør det lettere å jobbe med både multifunksjonalitet og hybriditet (Eneqvist & Karvonen, 2021).

Mye av det som nevnes om hybriditet gjelder også **multifunksjonalitet**. Ringsaker nevner multifunksjonalitet lite direkte i både plandokumentene og intervjuene. Av områdeplanen og intervjuene kommer det frem at området skal bli multifunksjonelt, men det forklares ikke hvordan. Ringsaker burde hatt et mer aktivt forhold til denne multifunksjonaliteten. Volpi og Opromolla (2017) hevder man bør jobbe med design, medvirkning, samarbeid mellom relevante aktører, og fleksibilitet for å skape et velfungerende multifunksjonelt område. Kommunen kunne med fordel jobbet mer med dette. En idé RN1 er inne på er å kontakte ønskede aktører utenfor kommunen. Hvis dette gjøres i samspill med det eksisterende samarbeidet med grunneiere, kunne Ringsaker med dette lagt mer til rette for multifunksjonalitet. Ringsaker kunne også jobbet mer med programmeringen av området med tanke på hvilke interaksjoner de ønsker å skape, i tråd med Volpi og Opromolla (2017). Samme kilde nevner at en tydelig visjon er positivt for multifunksjonelle områder, og det er noe Ringsaker kunne arbeidet mer med da de til nå kun har tanker rundt hva området kan bli.

En måte Ringsaker ser for seg å utvikle kompetansearbeidsplasser på, er gjennom **klyngeetableringer**. Dette nevnes i både plandokumentene og intervjuene. Ringsaker burde jobbe mer på tvers av nabokommunene for å sørge for et bedre regionalt næringsliv og klynger. Johansen et al. (2019) peker på flere eksisterende klynger i regionen, og at næringslivet i er variert, men samtidig i harmoni med hverandre. En regional spesialisering med lokal diversifisering pekes på som viktig i akademisk litteratur (Asheim & Grillitsch, 2015; Cooke, 2016; Dubois et al., 2017). Regionale samarbeid finnes allerede gjennom regionale planer, strategier og mer. I tillegg eksisterer det klynger og næringslivskonstellasjoner på tvers av kommunene som tidligere nevnt. Dette kunne kommunen jobbet mer direkte i forbindelse med områdeplanen. I tillegg burde kommunen jobbet mer med hvordan klyngene kan skape mer innovasjon i området, både næringsmessig, sosialt og kulturelt (Rocha et al., 2020). I områdeplanen er klyngeetableringer kun argumentert for med bakgrunn i korte gåavstander. Ringsaker kunne også gått mer i detalj rundt utviklingsstrategi og effekten av dynamikken mellom aktørene som kan etablere seg i klynger på området (Dubois et al., 2017; Nuur & Laestadius, 2010).

Selv om planen bør ha stor grad av **fleksibilitet** for å ivareta usikkerhet, multifunksjonalitet og hybriditet, kan stride mot litteraturen som hevder man også må jobbe med design og utforming. Basert på (Rauws, 2017) bør Ringsaker beholde den fleksibiliteten de viser i områdeplanen, men med tanke på hybriditet og multifunksjonalitet kan kommunen med fordel jobbe mer med design og utforming (Cho et al., 2015; Volpi & Opromolla, 2017). Ringsaker kan sies å gjøre dette til en viss grad gjennom visualiseringene av området. INN1 mener kommunen burde gått enda mer i dybden på disse, og skapt et helhetlig og detaljert fremtidig scenario. For å beholde fleksibiliteten i planen bør det understrekes at et slikt scenario kun er til inspirasjon og ikke juridisk bindende. Statistiske planer rundt fremtidige scenarioer er negativt med hensyn til usikkerhet (Rauws, 2017). Ringsaker gjør mye riktig med tanke på planlegging for usikkerhet, ved å ha stor fleksibilitet i tråd med Rauws (2017). Likevel kunne kommunen jobbet mer med designet og programmering av området i tråd med litteraturen om hybriditet og multifunksjonalitet.

Samarbeid mellom aktører er også relevant for å gjennomføre planer (James et al., 2016; Nuur & Laestadius, 2010), og kommunen bør derfor jobbe videre med sitt **nettverk**. Ringsaker har et godt nettverk ut mot grunneiere og utviklere i områdeplanen. Dette fører til at det er aktørene som må kontakte kommunen. I litteraturen forslår Eneqvist og Karvonen (2021) at kommunen må skaffe et renommé og formidle dette utenfor kommunens grenser. RN2 sier i intervjuet at kommunen vurderer å aktivt møte aktører utenfor kommunen for å promotere området og dets potensiale. Dette kan basert på litteraturen være et godt grep for å utvikle nettverk, og etablere en direkte kobling til potensielle aktører uten å måtte gå via grunneiere og eiendomsutviklere.

Med et nettverk som kobler seg direkte til aktørene kan det også være lettere å få til gode **medvirkningsprosesser** med engasjerte aktører. Bråtå et al. (2017) og Rydin og Holman (2004) hevder man bør involvere aktører som har tid og interesse for dette. G2 nevner at de som grunneier har lite tid til å delta i tidkrevende medvirkningsprosesser. G1 er derimot åpen for dette, og ønsker i tillegg en felles workshop med grunneiere, kommunen og mulige aktører i starten av planarbeidet. Slike workshoper bør derfor vurderes i starten av planarbeidet. Ses dette i sammenheng med RN1 sitt ønske om å henvende seg direkte til aktører utenfor kommunen, kan Ringsaker etablere nye nettverk og bedre medvirkningsprosesser. Det kan også tenkes at aktører utenfor regionen kan delta i slike workshoper og gi innspill til planen. Ringsaker opplever det som utfordrende å få konkrete forslag i medvirkningsprosessen fra både innbyggere og grunneiere. INN1 mener at mer detaljerte og inspirerende illustrasjoner

og perspektiver fra et fremtidig område, kunne bidratt til å engasjere både innbyggere og potensielle aktører. Kommunen kunne også henvendt seg mer direkte til de deler av befolkningen som kunne vært interesserte i et slikt næringsområde. Slik som RN2 hevder, er det mange enkeltpersonforetak og mindre bedrifter som kunne vært interessert i kontorfellesskap som kan etableres på Brumunddal Sørvest.

Fellesnevneren for forslagene angående nettverk og medvirkning er at dette i stor grad kan etableres utenfor den lovpålagte medvirkningsprosessen. Ved å knytte potensielle aktører til området gjennom medvirkning og nettverksbygging, kan man skape bedre næringsutvikling og øke sannsynligheten for at planen gjennomføres (Bråtå et al., 2017; Desmarchelier & Zhang, 2018; Rydin & Holman, 2004). RP1 nevnte i intervjuet arealplanleggingens mangel på verktøy for å gjennomføre planer. De grepene som nevnes i forbindelse med nettverk og medvirkning kan være med å løse dette problemet.

En utfordring i medvirkningsprosessene er at grunneiere og utviklere holder kortene tett til brystet. Likevel viser G1 at enkelte grunneiere er åpne for å dele ideer. Dette tyder på at kommunen kan involvere de med interesse for medvirkning i større grad, og heller fortsette individuell dialog med andre grunneiere. For grunneierne/ utviklere som har lite tid, kan disse involveres gjennom digitale møter slik G2 foreslår.

For å bedre **planleggingen med tanke på usikkerhet** kan nettverk være løsningen også her. Ved å ha en større forståelse rundt hvem man planlegger for, hva man planlegger for og hvordan man kan koble aktører til planleggingsstrategiene, kan man i større grad lage en adaptiv plan (Rauws, 2017). Ringsaker kunne med fordel hatt en tydeligere visjon for området for å vite hva de planlegger for. Videre kunne kommunen forbedret arbeidet med nettverk og medvirkning som beskrevet tidligere for å vite hvem de planlegger for. Hvis Ringsaker gjør dette kan de involvere de riktige aktører på riktige tidspunkt i planleggingsprosessen (Rauws, 2017). Rauws (2017) hevder at mye av samfunnsutviklingen ligger utenfor arealplanleggingens virkeområde, men det vises i denne oppgaven at man kan arbeide mer med medvirkning, nettverksbygging, visjoner og mer i sammenheng med planprosessene. Dette kan skape bedre planer som ville vært lettere å gjennomføre, og som hadde tatt bedre hånd om usikkerheten rundt hva området vil bli.

Ringsaker som en liten kommune står i en annen situasjon enn for eksempel storbyene. Tidligere i oppgaven er det trukket linjer fra Oslo kommune sin Campusstrategi (Oslo kommune, 2018) til planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer. Oslo

kommune bygger strategien sin på et helt annet fundament da det er en storby. Til tross for dette, kan man se likhetstrekk mellom strategien og litteraturen som er omtalt i denne oppgaven. Derfor kan også små byer ta inspirasjon fra strategiene i Campusstrategien. Ringsaker kommune kan jobbe med å samle et bredt spekter av aktører rundt en felles retning, og de kan etablere nettverk på tvers av sektorer slik Campusstrategien også gjør. Dersom Ringsaker mangler kompetanse på enkelte områder kan Ringsaker også knytte kontakt med nødvendige kompetansemiljøer, slik som ble gjort i et perifert område i Nordland (Dubois et al., 2017).

For å beholde befolkningsveksten må kommunen fortsette med **attraktivitetsbygging** som by og bosted. Som tidligere nevnt gjør kommunen mye riktig her, og fokuserer på sine styrker med tanke på bostedsattraktivitet. De store byene vil fortsette å være mer attraktive enn små byer i fremtiden (Florida et al., 2021). Et interessant aspekt ved utviklingen er at folk etter Covid-19 ser nytten av å bo mindre tett. Florida et al. (2021) hevder Covid-19 vil gi vekst til byene nærmest storbyene, men det er ikke utenkelig at også Hamarregionen kan dra nytte av denne veksten. Vekst i Hamar påvirker også veksten i Ringsaker på en positiv måte, sier RN1. Det er derfor viktig at Ringsaker fortsetter å arbeide med attraktivitet med tanke på bosted, næringsliv og stedsutvikling. En måte å videreutvikle attraktiviteten på er å skape attraktive arbeidsplasser, og det forsøkes allerede nå gjennom områdeplanen. Når man ser på Mjøstårnet og etableringene der, ser man at Ringsaker er attraktive for kunnskapsbedrifter dersom lokalene og området er attraktivt.

Ringsaker har også **fordeler av å være en mindre kommune**. De har korte forbindelser mellom næringslivet og kommuneadministrasjonen og -ledelsen som muliggjør rask responstid og er positivt for næringsutviklingen (Bråtå et al., 2017; James et al., 2016). Kommunen har også konsensus rundt den overordnede planen for Brumunddal Sørvest som muliggjør raskere behandling av forslagene som kommer (Bråtå et al., 2017). Disse fordelene kan gjøre det lettere å implementere forslagene som kommer frem av denne avhandlingen også.

7.5 Hva gjør Ringsaker kommune riktig, og hva kan de gjøre bedre?

Basert på den foreløpige diskusjonen vil det nå presenteres tabeller som viser hva Ringsaker kommune allerede gjør bra i sin planlegging, og hva de kan gjøre bedre. Hva kommunen gjør bra, og hva som kan gjøres annerledes, baserer seg på litteraturen og funnene i denne oppgaven.

Tabell 10 Om planlegging med tanke på hybriditet og multifunksjonalitet

Hva gjør Ringsaker kommune bra?	Hva kan Ringsaker kommune gjøre for å planlegge bedre?
Ringsaker er inne på elementer som omhandler hybriditet selv om det er noe upresist og indirekte.	Ringsaker kunne jobbet mer med designet og utformingen av området. Ved å ha et større fokus på design og utforming ville det vært lettere å se hva området kunne blitt, og man kunne sørget for større integrering mellom aktørene.
Fleksibel bruk av paviljonger og serveringssteder er et konkret eksempel på hybriditet som er sikret gjennom bestemmelsene.	I plandokumentene er det kun beskrevet at de ønsker næring, forretning, kontor, messehall og mer. Det er ikke beskrevet hvordan funksjonene skal interagere med hverandre og med byens innbyggere.
Kommunen jobber med nettverk på en daglig basis med fokus på grunneiere.	Med tanke på nettverk kunne kommunen med fordel arbeidet mer direkte mot aktører som kunne tenke seg å være på området fremfor å kun jobbe mot grunneiere. Dette kunne gjort det lettere å jobbe med flere aktører og skape synergier på området.
Kommunen har et bevisst forhold til attraktivitet, flerbruk og samspill på området. Flerbruk og samspill kunne likevel vært jobbet mer med.	Samspillet mellom mulige funksjoner og aktører på området kunne vært jobbet mer med.
Kommunen vurderer å etablere klyngevirksomhet på området. Klyngevirksomhet innen kunnskapsbasert næring passer godt inn på et hybrid og multifunksjonelt område.	Ringsaker kunne med fordel begrunnet hva klyngeetableringene kan bidra med tanke på næringsliv og innovasjon. Kommunen kunne også jobbet mer med dynamikken i en slik klyngeetablering, både lokalt og regionalt.
Kommunen jobber med rekreasjonsområder, møteplasser og gode mobilitetsløsninger. Disse elementene er viktig for å skape hybride områder.	Litteraturen nevner at offentlig-private samarbeid, eierformer og kontrakter er hensiktsmessig i utformingen av slike områder. Dette er noe Ringsaker kunne jobbet med i forbindelse med reguleringsplanen.
	Kommunen kunne hatt en tydeligere visjon for området.

Tabell 11 Nettverk og medvirkning i planlegging av næringsutvikling og innovasjon

Hva gjør Ringsaker kommune bra?	Hva kan Ringsaker kommune gjøre for å planlegge bedre?
De korte forbindelsene fra næringslivet til kommunen og kommuneledelsen er positivt. Dette gjør det effektivt og attraktivt for grunneiere å jobbe med utvikling i Ringsaker.	Utbyggere har ikke vært mye med i medvirkningsprosessen. G1 ønsker en workshop med andre grunneiere, kommunen og andre næringsaktører før planforslaget kommer. G2 vil heller delta på kortere digitale medvirkningsmøter. Dette er to metoder for medvirkning som kommunen kan bruke i fremtiden.

Kommunen har jevnlig kontakt med grunneiere og utviklere sørger for at kommunen hele tiden innhenter informasjon og involverer private. Samarbeidet med grunneierne fremstår som effektivt og positivt for utvikling.	Kommunen kunne også involvert flere lokale aktører og personer de tror vil ha interesse i et slikt område. Dette gjelder for eksempel enkeltmannsforetak, og mindre bedrifter som kunne vært interesserte i å etablere seg på Brumunddal Sørvest.
Både kommunen og grunneiere tar initiativ og er interesserte i samarbeidet dem imellom.	For å etablere gode klynger kunne kommunen jobbet mer for å finne og samarbeide med potensielle aktører.
Ringsaker kommune oppleves av sine nettverkspartnere som samarbeidsvillig. Dette gjør kommunen attraktiv for grunneiere og næringsaktører.	Det kunne med fordel vært mer regionalt samarbeid for å skape en mer helhetlig, men samtidig diversifisert utvikling i regionen og i Brumunddal.
Kommunen har et effektivt nettverk internt hvor både planavdeling, næringsavdeling, andre fagavdelinger og ledelsen jobber tett sammen.	En idé kommunen har og bør gjennomføre, er å dra ut til aktører utenfor regionen for å vise hva Brumunddal kan tilby og bygge nettverk.
	Litteraturen peker på digitale nettverk som en måte å bygge nettverk på. Dette er noe kommunen kan jobbe videre med.

Tabell 12 Hvordan Ringsaker planlegger med usikkerhet

Hva gjør Ringsaker kommune bra?	Hva kan Ringsaker kommune gjøre for å planlegge bedre?
Ringsaker ser på områdeplanen som utgangspunkt, og er åpne for endringer. Grunneiere er også bevisste på dette og vet at de kan utfordre planene i sine forslag. Dette fremstår som en god dynamikk	En tydeligere og mer spesifikk visjon pekes på som en fordel i litteraturen.
Kommunen er bevisste på nødvendigheten av fleksible og adaptive arealplaner.	Et mer bevisst forhold til hvem og hva de planlegger er også effektivt. Dette gjør det mulig å gripe fast i noe av kompleksiteten som ligger i det usikre.
Gjennom bestemmelsene forbyr kommunen uønskede funksjoner og åpner dermed opp for mange muligheter. Bestemmelsene bygger opp under visjonen i området gjennom krav om utnyttelse og byggehøyder.	Selv om kommunen er usikre rundt hva området vil bli, kunne de med fordel lagd enda mer detaljerte skisser og design for området uten juridiske krav rundt dette. Dette skaper inspirasjon for personer og næringslivsaktører. Disse må ikke gjøres juridisk bindende og kun være til inspirasjon.
Planene og illustrasjonene viser en retning for området, uten for mange detaljer.	

Tabell 13 Planlegging av kunnskapsbasert næring som en liten kommune

Hva gjør Ringsaker kommune bra?	Hva kan Ringsaker kommune gjøre for å planlegge bedre?
Administrasjonen og politikerne har etablert konsensus rundt planen som muliggjør raskere avgjørelser om forslag som kommer inn skal tillates eller ikke.	Kommunen kunne jobbet mer med aktørene eventuelle klynger de ser for seg på området.
Kommunen har vekst både i innbyggertall og i næring.	Det ville vært en fordel med mer bevissthet rundt hvem de planlegger for. Dette gjelder særlig med tanke på hva slags næring kommunen ønsker, og om kommunen ønsker å spesialisere seg innenfor en sektor.

<p>Kommunen har realistiske mål med tanke på når bebyggelsen vil materialisere seg, og at ting kan ta tid. Kommunen stresser heller ikke, og venter til riktige aktører melder seg.</p>	<p>En fordel for Ringsaker ville vært å etablere større nettverk utenfor kommunen. Nettverket deres i dag består i stor grad av grunneiere, og kunne med fordel inkludert næringsaktører og mer. Nettverk kan også etableres digitalt som kan være en fordel med tanke på at kommunen ligger utenfor storbyregionen.</p>
<p>Kommunen har et aktivt og helhetlig forhold til attraktivitet, og ser sammenheng mellom bostedsattraktivitet, gode friluftsmuligheter og attraktive arbeidsplasser. Kommunen spiller på sine eksisterende fortrinn som er gode boligområder og rekreasjonsmuligheter. Fremover ønsker kommunen å utvikle seg med tanke på attraktive kunnskapsbaserte arbeidsplasser som kommunen har for lite av per dags dato.</p>	<p>Ringsaker kunne også jobbet for å involvere universiteter og forskningsmiljøer i nettverkene sine, og i arbeidet med kunnskapsbasert næring.</p>
<p>Ringsaker forsøker å gjøre en overgang til mer moderne økonomi med kunnskapsnæring.</p>	<p>RN2 nevner at det er viktig med visjon, retning og ambisjon for byen. Denne visjonen kommer ikke tydelig frem, og kunne derfor vært jobbet mer med for å skape en tydeligere retning for både næringsliv, innbyggere og kommunen.</p>
<p>Kommunen har god forståelse for sammenhengen mellom arealplan og næringsutvikling. For eksempel sitter arealplanleggerne og næringsrådgiverne på samme kontor. Kommunen bevisste på at planlegging ikke fyller bygg, og at det krever flere metoder for å lykkes. Kommunen jobber aktivt med nettverk som kan sørge for gjennomføring av planene. Kommunen ønsker å ha et best mulig planverk som muliggjør næringsvirksomhet, og ser fordelene av å være smidige i planprosessene.</p>	<p>Ringsaker kunne jobbet mer med spesialisering og satt en retning for sitt næringsliv.</p>
<p>Ringsaker har flere «Know-how's» i sitt næringsliv. Kommunen er bevisste på at de kan utvikle disse næringene i forbindelse med utvikling av kompetansebasert næringsliv.</p>	

8 Konklusjon

Oppgavens problemstilling er «*Hvordan kan en småbykommune planlegge for næringsutvikling og innovasjon gjennom arealplanlegging og strategier?*». Dette har blitt belyst gjennom en caseundersøkelse av en områdeplan i Brumunddal, Ringsaker kommune. Oppgavens hensikt var å undersøke hvordan næringsutvikling og innovasjon i større grad kan arbeides med i arealplanlegging, og gi små kommuner en «verktøykasse» for næringsutvikling og innovasjon gjennom arealplanlegging og strategier.

Kommunen må arbeide for å ha attraktive arbeidsplasser, boområder og byliv. Dette må ses på i sammenheng med planleggingen for næringsutvikling og innovasjon. Områder for kompetansearbeidsplasser, klyngeetableringer i bymessig bebyggelse bør bestå av aktører som interagerer med hverandre, og har samspill mellom funksjoner, byrom, bygg og innbyggere. Kommunen må jobbe med nettverk i planprosessen for å skape samarbeid med de riktige aktørene. Dette gjør planene lettere å gjennomføre når de er vedtatt, og skaper mer vekst når er bygget ut grunn av samhandling mellom aktører. Ved å være aktiv og imøtekomne mot næringsaktører, gjør kommunen seg attraktive som samarbeidspartner. Nettverkene i forbindelse med planlegging av næringsutvikling og innovasjon bør inkludere en rekke aktører som for eksempel kommunen, grunneiere, næringsaktører, forskningsinstitusjoner og mer. Ved å utvikle nettverket sitt, kan kommunen også involvere flere relevante aktører i medvirkningsprosessene i planene. Det er også viktig at reguleringsplaner for næringsutvikling og innovasjon er fleksible for å muliggjøre en rekke ulike scenarioer, og for å ta hånd om usikkerheten knyttet til fremtiden. Samtidig bør planene, hvis mulig, være spesifikke rundt design og utforming av området, samt hvilke aktører området skal bestå av.

GIS- og stedsanalysen viser at Brumunddal har et potensiale for kompetansebasert næringsutvikling, og kan utvikle seg på mange måter. Brumunddal har flere «know-how's» og et variert næringsliv som kommunen kan og bør bygge videre på. Brumunddal Sørvest ligger sentralt til i forhold til eksisterende næringsliv og sentrum, og er et naturlig sted å utvikle kunnskapsbasert næring på. En hovedutfordring for den ønskede utviklingen er, basert på intervjuene, mangel på aktører som ønsker å etablere seg på området. Dette kan knyttes til at storbyene er mer attraktive for innbyggere og næringsaktører. Likevel er det ønskelig med mer kunnskapsbasert næringsliv med tanke på en mer moderne økonomi, og etableringer som Mjøstårnet viser at det er mulig i Brumunddal. Hvis kommunen videreutvikler sine

planleggingsstrategier i tråd med hva denne avhandlingen sier, kan Ringsaker øke sannsynligheten for at planen og senere reguleringsplaner realiseres.

For å forbedre planleggingen for næringsutvikling og innovasjon kunne Ringsaker også arbeidet mer spesifikt med hybriditet og multifunksjonalitet. Dette kunne vært gjort ved å fokusere mer på interaksjoner mellom aktører og elementer i området, og sørge for mer variert bruk av området. I tillegg kunne kommunen visualisert et sammenhengende og multifunksjonelt område og jobbet mer med design da dette er viktig for å skape hybriditet og multifunksjonalitet. Med tanke på nettverksarbeid kunne Ringsaker med fordel oppsøkt aktører utenfor regionen som de tror kan etablere seg på området, og tatt med disse i medvirkningsprosessen. Da ville kommunen vært mindre avhengig av grunneierne og deres nettverk. Kommunen kan også i forbindelse med oppstart av planarbeid invitere en rekke aktører til en workshop før de lager planforslaget. Dette vil engasjere flere av aktørene som er nødvendige for å skape utvikling, og kan være med å etablere samarbeid og videre nettverk på planområdet.

Denne oppgaven har undersøkt koblingen mellom næringsutvikling, innovasjon og arealplanlegging som frem til nå har vært lite forsket på. Denne avhandlingen viser hvordan disse elementene henger sammen, og hva Ringsaker kommune kan gjøre for å utvikle planleggingen for dette. Jeg håper denne avhandlingen blir husket for å øke bevisstheten rundt hvordan arealplanlegging kan utvikle seg for å skape næringsutvikling og innovasjon i små byer. Kort oppsummert handler dette om å arbeide med hybriditet, multifunksjonalitet, nettverk, medvirkning, fleksibilitet, «know-how's», næringsutviklings- og innovasjonsstrategier, i tillegg til de tradisjonelle planverktøyene som plankart og bestemmelser.

8.1 Implikasjoner, bidrag til den akademiske diskusjon og videre forskning

Denne oppgaven har utforsket et lite omtalt emne i litteraturen, og har bidratt til academia ved å belyse hva en liten kommune kan planlegge for næringsutvikling og innovasjon gjennom arealplanlegging og strategier. En implikasjon ved oppgaven er at temaet er lite undersøkt, og derfor har oppgaven et omfattende betrakningsgrunnlag. Dette gjør det vanskelig å trekke én hovedkonklusjon. Oppgaven har likevel vist hvordan man kan bygge en bro mellom arealplanlegging og næringsutvikling, og at man gjennom dette kan forbedre

arealplanleggingen. Avhandlingen viser en rekke ulike elementer som kan forbedres i arealplanleggingen. Det ville vært interessant om videre forskning gjør lignende caseundersøkelser, for å se om man kan komme frem til en «verktøykasse» for planlegging av næringsutvikling og innovasjon i små byer. Ved å utvikle en slik «verktøykasse» ville det blitt lettere å planlegge med metoder og verktøy som er tilpasset hva man planlegger for, og hvor man planlegger. Dette kunne vært til hjelp for små kommuner i sin utvikling samtidig som det ville gitt et mer kunnskap om distriktsutvikling.

Selv om funnene i denne oppgaven er stedbundet til Brumunddal og Ringsaker, tror jeg planleggingsstrategiene jeg har kommet frem til, kan overføres til andre lignende kommuner med nødvendige tilpasninger.

Litteraturliste

- Abbott, J. (2005). Understanding and Managing the Unknown: The Nature of Uncertainty in Planning. *Journal of Planning Education and Research*, 24 (3): 237-251. doi: 10.1177/0739456x04267710.
- Aldrich, H. E. & Ruef, M. (2006). *Organizations evolving*. 2. utg. London: Sage Publications.
- Alexander, E. R., Mazza, L. & Moroni, S. (2012). Planning without plans? Nomocracy or teleocracy for social-spatial ordering. *Progress in Planning*, 77 (2): 37-87. doi: 10.1016/j.progress.2011.12.001.
- Asheim, B. & Grillitsch, M. (2015). *Smart specialisation: Sources for new path development in a peripheral manufacturing region*. Papers in Innovation Studies 2013/42: Lund University, CIRCLE - Centre for Innovation Research. Tilgjengelig fra: https://ideas.repec.org/p/hhs/lucirc/2015_011.html (lest 22.04.2022).
- Audretsch, D. B. & Feldman, M. P. (2004). Knowledge Spillovers and the Geography of Innovation. I: Henderson, J. V. & Thisse, J.-F. (red.) b. 4 *Handbook of Regional and Urban Economics*, s. 2713-2739. North Holland: Elsevier.
- Augé, M. (1995). *Non-places : introduction to an anthropology of supermodernity*. London; New York: Verso.
- Bakkeli, V., Jensen, R. S. & Moland, L. E. (2013). *Kompetanse i kommunene*. Fafo-rapport 2013:51. Tilgjengelig fra: <https://fafo.no/images/pub/2013/20341.pdf> (lest 01.20.2022).
- Bane Nor Eiendom. (2020). *Hamar strandsonne // mulighetsstudie våren 2020*. Tilgjengelig fra: <https://www.banoreiendom.no/mulighetsstudie-for-byutvikling-av-hamar-strandsonne> (lest 20.04.2022).
- Banfield, E. C. (1959). Ends and means in planning *International social science journal. International social science journal*, 4 (3): 361-368. doi: 10.1007/978-1-4613-2481-2_9.
- Batty, M., Besussi, E., Maat, K. & Harts, J. J. (2004). Representing Multifunctional Cities: Density and Diversity in Space and Time. *Built Environment (1978-)*, 30 (4): 324-337. doi: <https://www.jstor.org/stable/24026085>.
- Batty, M. (2021). Science and design in the age of COVID-19. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 48 (1): 3-8. doi: 10.1177/2399808321989131.
- Bell, D. & Jayne, M. (2009). Small Cities? Towards a Research Agenda. *International journal of urban and regional research*, 33 (3): 683-699. doi: 10.1111/j.1468-2427.2009.00886.x.
- Bell, E., Bryman, A. & Harley, B. (2019). *Business research methods*. 5 utg. Oxford: Oxford University Press.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2: 8-14. doi: <https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>.
- Bråttå, H. O., Alnes, P. K., Hagen, A., Higdem, U. & Lund, P. O. (2017). *Fra kommunal plan til gjennomføring*. ØF- rapport 04/2017: Østlandsforskning. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2017/12/Fra-kommunal-plan-til-gjennomforing.pdf> (lest 02.14.2022).
- Cho, I. S., Heng, C.-K. & Trivic, Z. (2015). *Re-framing urban space: urban design for emerging hybrid and high-density conditions*. 1 utg. New York: Routledge.
- Coblence, A. (2021). What do place-makers actually do to sustain knowledge dynamics? Place-making practices in a Czech suburban knowledge location. *European Planning Studies*, 29 (10): 1886-1905. doi: 10.1080/09654313.2021.1889990.
- Cooke, P. (2016). The virtues of variety in regional innovation systems and entrepreneurial ecosystems. *Journal of open innovation*, 2 (1): 1-19. doi: 10.1186/s40852-016-0036-x.
- Cost. (u.å.). *CA18214 - The Geography of New Working Spaces and the Impact on the Periphery*. Tilgjengelig fra: <https://www.cost.eu/actions/CA18214/> (lest 27.04.2022).

- Cruickshank, J., Vasstrøm, M., Sand, R., Sivertsen, H. & Haugum, M. (2014). *Samfunnsutviklingskapasitet i småkommuner- En studie av 41 småkommuner*. Rapport 2014:14. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/09/Samfunnsutviklingskapasitet-i-smakommuner.pdf> (lest 14.02.2022).
- Cruickshank, J. (2016). En planleggingsteori for utkant-norge. *Plan*, 47 (6): 48-53. doi: doi:10.18261/ISSN1504-3045-2016-06-11.
- de Roo, G. (2012). Spatial Planning, Complexity and a World 'Out of Equilibrium' – Outline of a Non-linear Approach to Planning. I: de Roo, G., Hillier, J. & Van Wezemael, J. (red.) *Complexity and planning: Systems, assemblages and simulations*, s. 129-165. Farnham: Ashgate Publishing.
- Desmarchelier, B. & Zhang, L. (2018). Innovation networks and cluster dynamics. *The Annals of regional science*, 61 (3): 553-578. doi: 10.1007/s00168-018-0882-5.
- Di Marino, M., Rehunen, A., Tiitu, M. & Lapintie, K. (2021). New working spaces in the Helsinki Metropolitan Area: understanding location factors and implications for planning. *European planning studies*: 1-20. doi: 10.1080/09654313.2021.1945541.
- Dubois, A., Kristensen, I. & Teräs, J. (2017). Outsmarting geography: implementing territorial innovation strategies in sparsely populated regions. *European Planning Studies*, 25 (8): 1316-1333. doi: 10.1080/09654313.2017.1320355.
- Eneqvist, E. & Karvonen, A. (2021). Experimental Governance and Urban Planning Futures: Five Strategic Functions for Municipalities in Local Innovation. *Urban planning*, 6 (1): 183-194. doi: 10.17645/up.v6i1.3396.
- Flatnes, A., Brastad, B. & Hansen, T. B. (2019). *Gode næringskommuner i distriktene- Tre eksempler fra Sør, og Vestlandet*. Rapport 2019/12. Kristiansand. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2020/03/Gode-naringskommuner-pa-Sor-og-Vestlandet.pdf> (lest 01.12.2022).
- Florida, R. (2002). The economic geography of talent. *Annals of the Association of American Geographers*, 92 (4): 743-755. doi: 10.1111/1467-8306.00314.
- Florida, R. (2004). *Cities and the Creative Class*. 1 utg. New York: Routledge.
- Florida, R., Rodríguez-Pose, A. & Storper, M. (2021). Cities in a post-COVID world. *Urban Studies*, 0 (0): 1-23. doi: 10.1177/00420980211018072.
- Flyvbjerg, B. (2002). Bringing Power to Planning Research: One Researcher's Praxis Story. *Journal of planning education and research*, 21 (4): 353-366. doi: 10.1177/0739456X0202100401.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative inquiry*, 12 (2): 219-245. doi: 10.1177/1077800405284363.
- Foray, D. (2015). *Smart Specialisation- Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy*. London: Routledge.
- Geovekst. (2022). *N20 Kartdata*. Tilgjengelig fra: <https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/n20-kartdata/c9e53371-c296-4631-a08d-2e7248a81757> (lest 01.03.2022).
- Glaeser, E. L., Kallal, H. D., Scheinkman, J. A. & Shleifer, A. (1992). Growth in Cities. *The Journal of political economy*, 100 (6): 1126-1152. doi: 10.1086/261856.
- Google Maps. (2022). *Ortofoto*. Tilgjengelig fra: google.no/maps/@60.8807736,10.9457214,14.42z?hl=no (lest 24.05.2022).
- Granovetter, M. (1985). Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness. *American Journal of Sociology*, 91 (3): 481-510. doi: 10.1086/228311.
- Grant, J. L. & Kronstal, K. (2010). The social dynamics of attracting talent in Halifax. *Canadian Geographer*, 54 (3): 347-365. doi: 10.1111/j.1541-0064.2010.00310.x.
- Grint, K. (2010). Placing leadership. *Policy Studies*, 31 (4): 365-366. doi: 10.1080/01442871003723226.
- Gunn, S. & Hillier, J. (2014). When Uncertainty is Interpreted as Risk: An Analysis of Tensions Relating to Spatial Planning Reform in England. *Planning Practice & Research*, 29 (1): 56-74. doi: 10.1080/02697459.2013.848530.

- Hamar kommune. (2018a). *Kommuneplan 2018-2030: Samfunndel med langsiktig arealstrategi*. Tilgjengelig fra: <https://www.hamar.kommune.no/category20034.html> (lest 22.02.2022).
- Hamar kommune. (2018b). *Kommuneplanenes arealdel, Hamar kommune, 2018-2030* Tilgjengelig fra: <https://www.hamar.kommune.no/getfile.php/13424969-1529571542/Bilder/Hamar/Artikkelbilder/Kommuneplan/Planbeskrivelse%20og%20KU%20-%20vedtatt%2020%20juni%202018.pdf> (lest 27.04.2022).
- Hamarregionen. (2021). *Får realisere milliarddrømmen*. Tilgjengelig fra: <https://hamarregionen.net/aktuelt/2021/12/14/far-realisere-milliard-drommen/> (lest 2022.04.20).
- Hansen, C. K. (2022, 12. mars). Da Sogndal begynte å profilere seg som skibygd, kom tilflyttere fra Bergen, Barcelona og Budapest. *Bergens Tidene, Magasinet*. Tilgjengelig fra: <https://www.bt.no/btmagasinet/i/dnaBy1/de-har-klart-det-de-fleste-bygder-droemmer-om-aa-bli-attraktiv-for-til?code=GVCUZHJGykwesTazLjB3nBk4eXgSqSLMAFizxTCx8Uuc8tlxrQ6QMdgYdrRg9Uwm> (lest 01.04.2022).
- Hanssen, G. S. & Aarsæther, N. (2018). *Plan- og bygningsloven 2008 : en lov for vår tid?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Harrison, J. (2020). Seeing like a business: rethinking the role of business in regional development, planning and governance. *Territory, Politics, Governance*, 9 (4): 592-612. doi: 10.1080/21622671.2020.1743201.
- Innlandet fylkeskommune. (2020). *FELLES AREAL- OG TRANSPORTSTRATEGI FOR MJØSBYEN*. Tilgjengelig fra: <https://www.mjosbyen.no/wp-content/uploads/2021/04/20190521-mjosbyen-ats-endelig-utgave-med-for-og-bakside-6-4-2021.pdf> (lest 01.20.2022).
- Innlandet fylkeskommune. (2021). *Hva lever vi av i Innlandet?* Tilgjengelig fra: <https://innlandetfylke.no/tjenester/plan-statistikk-og-folkehelse/innlandsstrategien/fakta-om-innlandet-kunnskapsgrunnet/hva-lever-vi-av-i-innlandet/> (lest 25.04.2022).
- IPER- Geodata AS. (2022). *Bedrifter- GeomapBedrifter*. Tilgjengelig fra: <https://dokumentasjon.geodataonline.no/docs/Temakart/Bedrifter/> (lest 24.03.2022).
- Jacobs, J. (1969). *The Economy of Cities*. New York: Vintage.
- James, K., Thompson-Fawcett, M. & Hansen, C. J. (2016). Transformations in identity, governance and planning: The case of the small city. *Urban studies (Edinburgh, Scotland)*, 53 (6): 1162-1177. doi: 10.1177/0042098015571060.
- Johannessen, J., Christoffersen, L. & Tuft, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. 3 utg. Oslo: Abstrakt forlag.
- Johansen, S., Onsager, K. & Barling, R. (2019). *Samfunnsutviklingen i Ringsaker*. NIBR-rapport 2019:5. Tilgjengelig fra: <https://hdl.handle.net/20.500.12199/1295> (lest 08.01.2022).
- Kartverket. (2021). *Ortofoto*. Tilgjengelig fra: <https://norgebilder.no/> (lest 02.02.2022).
- Kartverket. (2022). *Eiendom temakart*. Tilgjengelig fra: <https://dokumentasjon.geodataonline.no/docs/Temakart/Eiendom/> (lest 24.03.2022).
- Khan, J., Johansson, B. & Hildingsson, R. (2021). Strategies for greening the economy in three Nordic countries. *Environmental policy and governance*, 31 (6): 592-604. doi: 10.1002/eet.1967.
- Knox, P. & Mayer, H. (2009). *Small Town Sustainability: Economic, Social, and Environmental Innovation*. 1 utg. Basel, Berlin, Boston: Birkhäuser Verlag.
- Kobro, L. U., Vareide, K. & Hatling, M. (2012). *Suksessrike distriktskommuner- En studie av kjennetegn ved 15 norske distriktskommuner*. TF-rapport nr. 303. Tilgjengelig fra: <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2439573/2097.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (lest 02.03.2022).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf> (lest 01.10.2022).

- Krasilnikova, E. E. & Klimov, D. V. (2016). The Main Design Principles of Hybrid Spaces in Terms of the Urban Planning Regeneration. *RUDN Journal of Agronomy and Animal Industries* (4): 63-74. doi: 10.22363/2312-797X-2016-4-63-74.
- Leclercq, E. & Pojani, D. (2020). Private, hybrid, and public spaces: Urban design assessment, comparisons, and recommendations. I: Mehta, V. & Palazzo, D. (red.) *Companion to Public Space*, s. 249-266. Abingdon: Routledge.
- Lähde, E. & Di Marino, M. (2019). Multidisciplinary collaboration and understanding of green infrastructure Results from the cities of Tampere, Vantaa and Jyväskylä (Finland). *Urban forestry & urban greening*, 40: 63-72. doi: 10.1016/j.ufug.2018.03.012.
- Mesh Community. (2022). *Rooms and venues*. Tilgjengelig fra: <https://meshcommunity.com/booking/> (lest 20.04.2022).
- Miljødirektoratet. (2020). *Friluftslivsområder - kartlagte WMS*. Tilgjengelig fra: <https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/miljodirektoratet/friluftsliv-kartlagt/0e937264-abb0-4bcd-b690-73832640a44a> (lest 24.03.2022).
- Mitchell, J. C. (1983). Case and Situation Analysis. *The Sociological Review*, 31 (2): 187-211. doi: 10.1111/j.1467-954X.1983.tb00387.x.
- Mouffe, C. (2005). *On the political*. Thinking in action. London: Routledge.
- Måløy Vekst. (u.å.-a). *Om oss*. Tilgjengelig fra: <https://www.maloyvekst.no/om-oss/> (lest 11.1.2022).
- Måløy Vekst. (u.å.-b). *Peak Måløy*. Tilgjengelig fra: <https://www.maloyvekst.no/maloy-ocean-cluster/> (lest 20.04.2022).
- Nohria, N., Eccles, R. G., Ibarra, H., McKenney, J. L. & Kanter, R. M. (1992). *Networks and organizations : structure, form, and action*. Boston: Harvard Business School Press.
- NSD. (u.å.). *Personverntjenester*. Tilgjengelig fra: <https://www.nsd.no/personverntjenester> (lest 01.02.2022).
- Nuur, C. & Laestadius, S. (2010). Development in peripheral regions: Case studies in Sweden. *European urban and regional studies*, 17 (3): 293-307. doi: 10.1177/0969776409352156.
- OECD & Eurostat. (2018). *Oslo Manual 2018*. 4 utg. Paris, Luxembourg: OECD Publishing.
- Onsager, K., Eika, A., Ruud, M. E., Monkerud, L., Orderud, G. & Tønnessen, M. (2021). *Mindre byer og regionsentre-roller og funksjoner i regioner og regional utvikling*. NIBR rapport 2021:2. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e569591cc29f414ea557fb161ca9e0e5/nibr-rapport-2021-2.pdf> (lest 13.05.2022).
- Oslo Byråd. (2016). *Byrådedets årsberetning 2016*. Tilgjengelig fra: https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13224992-1496234106/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Politikk/Byr%C3%A5det/%C3%85rsberetning%202016/unzipped_krnl_fileid_224101/PDFS_Byradets-arsberetning-2016.pdf?download=1 (lest 02.17.2022).
- Oslo kommune. (2018). *Campus Oslo- Strategi for utvikling av kunnskapshovedstaden*. Tilgjengelig fra: https://tjenester.oslo.kommune.no/ekstern/einnsyn-fillager/filtjeneste/fil?virksomhet=976819853&filnavn=vedlegg%2F2018_12%2F1281595_1_1.pdf (lest 01.25.2022).
- Pancholi, S., Yigitcanlar, T. & Guaralda, M. (2015). Public space design of knowledge and innovation spaces: learnings from Kelvin Grove Urban Village, Brisbane. *Journal of open innovation*, 1 (1): 1-17. doi: 10.1186/s40852-015-0015-7.
- Pancholi, S., Yigitcanlar, T. & Guaralda, M. (2019). Place making for innovation and knowledge-intensive activities: The Australian experience. *Technological forecasting & social change*, 146: 616-625. doi: 10.1016/j.techfore.2017.09.014.
- Park Hamar. (2021a). *Om PARK*. Tilgjengelig fra: <https://parkhamar.no/om-park/> (lest 11.1.2022).
- Park Hamar. (2021b). *Vår visjon med PARK*. Tilgjengelig fra: <https://parkhamar.no/> (lest 11.1.2022).
- Parkinson, M., Meegan, R. & Karecha, J. (2015). City Size and Economic Performance: Is Bigger Better, Small More Beautiful or Middling Marvellous? *European Planning Studies*, 23 (6): 1054-1068. doi: 10.1080/09654313.2014.904998.

- Peak Måløy. (u.å.). *Velkommen til Peak Måløy*. Tilgjengelig fra: <https://peakmaloy.no/#om> (lest 11.1.2022).
- Plathe, E. & Hernes, M. B. (2015). *Effektivisering av kommunal planlegging*. Effektivisering av kommunal planlegging 1/29. Tilgjengelig fra: https://www.ks.no/contentassets/8d99aa94bf6e49a694d173932f7bdefc/effektivisering-av-kommunal-planlegging_sluttrapport.pdf (lest 01.12.2022).
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press.
- Porter, M. E. (1998). *On competition*. Boston: Harvard Business School Pub.
- Rauws, W. (2017). Embracing Uncertainty Without Abandoning Planning: Exploring an Adaptive Planning Approach for Guiding Urban Transformations. *DISP*, 53 (1): 32-45. doi: 10.1080/02513625.2017.1316539.
- Rauws, W. S., Cook, M. & Van Dijk, T. (2014). How to Make Development Plans Suitable for Volatile Contexts. *Planning, practice & research*, 29 (2): 133-151. doi: 10.1080/02697459.2013.872902.
- Regjeringen. (2021). *Kommunale planoppgaver*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan_bygningsloven/planlegging/plansystem_prosess/kommunale_planoppgaver/id2836162/ (lest 07.04.2022).
- Rice, M. D. & Kalafsky, R. V. (2020). An infatuation with building things: Business strategies, linkages, and small city economic development in Manitoba. *Growth and change*, 51 (1): 102-122. doi: 10.1111/grow.12353.
- Ringholm, T., Aarsæther, N., Nygaard, V. & Selle, P. (2009). *Kommunen som samfunnsutvikler- En undersøkelse av norske kommuners arbeid med lokal samfunnsutvikling*. Rapport nr 8/2009. Tilgjengelig fra: https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2013/02/norut_rapport_8_2009.pdf (lest 11.04.2022).
- Ringsaker kommune. (2012). *Strategisk næringsplan 2013-2020*. Tilgjengelig fra: <https://www.ringsaker.kommune.no/getfile.php/2289302.1897.eusqftdxeq/Strategisk+naeringsplan+2012.pdf> (lest 01.10.2022).
- Ringsaker kommune. (2014a). *Kommuneplanens arealdel 2014- 2025. Planbeskrivelse*. Tilgjengelig fra: <https://www.ringsaker.kommune.no/getfile.php/3125453.1897.wfvwqqabfg/Planbeskrivelse%2C++revidert+og+vedtatt+17.6.2015.pdf> (lest 01.10.2022).
- Ringsaker kommune. (2014b). *Planprogram for reguleringsplan med konsekvensutredning. Områderegulering Brumunddal sørvest (ikke tilgjengelig på nett lenger)*.
- Ringsaker kommune. (2017a). *Brumunddal sørvest – nye bydeler Pellerviken, Strand, Granerudjordet, Globus og Nederkvern. Planbeskrivelse -del 1 - beskrivelse og retningslinjer* Tilgjengelig fra: https://plnstoragejbyz5.blob.core.windows.net/ringsaker3411/2014010835/Dokumenter/835_Planbeskrivelse%20Del%201.pdf?sv=2020-08-04&se=2022-05-06T06%3A22%3A30Z&sr=b&sp=r&sig=UKr%2BXttV1ykbzUBxr3BbuvJJgkzlksubc9LbFFSAy1w%3D (lest 10.01.2022).
- Ringsaker kommune. (2017b). *Brumunddal sørvest – nye bydeler Pellerviken, Strand, Granerudjordet, Globus, Nederkvern. Planbeskrivelse -del 2- bakgrunn og konsekvensutredning*. Tilgjengelig fra: https://plnstoragejbyz5.blob.core.windows.net/ringsaker3411/2014010835/Dokumenter/835_Planbeskrivelse%20Del%202.pdf?sv=2020-08-04&se=2022-05-06T06%3A22%3A33Z&sr=b&sp=r&sig=Ep8DcJjSuZmtInp1ma1zMTnA6Yvr3nc5QsJeTUxWlsw%3D (lest 01.10.2022).
- Ringsaker kommune. (2017c). *Reguleringsplan for Brumunddal sørvest - nye bydeler Pellerviken, Strand, Granerudjordet, Globusområdet, Nederkvern. Reguleringsbestemmelser*. Tilgjengelig fra: https://plnstoragejbyz5.blob.core.windows.net/ringsaker3411/2014010835/Dokumenter/835-3_Bestemmelser.pdf?sv=2020-08-04&se=2022-05-

- [06T06%3A23%3A00Z&sr=b&sp=r&sig=iDYIRmSwuCV64SxpAEVsoAzToO9mNNFYJZ7OsjYZ3g%3D](https://www.areasaker.no/ringsaker3411/arealplaner/450) (lest 01.10.2022).
- Ringsaker kommune. (2017d). *Reguleringsplan for Brumunddal Sørvest (Plankart)*. Tilgjengelig fra: <https://www.areasaker.no/ringsaker3411/arealplaner/450> (lest 25.04.2022).
- Ringsaker kommune. (2018). *Kommuneplanens samfunnsdel. Ringsaker kommune 2006-2010 (2018)*. Tilgjengelig fra: <https://ringsaker.custompublish.com/getfile.php/1734118.1897.csscswtpwv/Samfunnsdelen.pdf> (lest 01.10.2022).
- Rocha, H., Kunc, M. & Audretsch, D. B. (2020). Clusters, economic performance, and social cohesion: a system dynamics approach. *Regional Studies*, 54 (8): 1098-1111. doi: 10.1080/00343404.2019.1668550.
- Rydin, Y. & Holman, N. (2004). Re-evaluating the Contribution of Social Capital in Achieving Sustainable Development. *Local environment*, 9 (2): 117-133. doi: 10.1080/1354983042000199561.
- Røiri, V. (2021). *Ekko*. I: Røiri, V. (red.). *Hvorfor i all verden flytter unge til Sogndal?*: NRK. Tilgjengelig fra: https://radio.nrk.no/podkast/ekko_-_et_aktuelt_samfunnsprogram/sesong/202111/l_afb60faa-8952-49ef-b60f-aa895239ef56 (lest 24.01.2022).
- Selina, P., Evan, C. & Godwin, A. (2020). Innovation within the Context of Local Economic Development and Planning: Perspectives of City Practitioners. *Urban planning*, 5 (3): 364-377. doi: 10.17645/up.v5i3.3100.
- SNL. (2019). *Næringsutvikling*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/n%C3%A6ringsutvikling> (lest 06.05.2022).
- SNL. (2021). *Måløy*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/M%C3%A5l%C3%B8y> (lest 11.1.2022).
- SSB. (2021). *Sogndal*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/sogndal> (lest 31.03.2022).
- Statistisk sentralbyrå. (2021a). *Arealbruk 2021*. Tilgjengelig fra: <https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/arealbruk-2021/a965a979-c12a-4b26-90a0-f09de47dbecd> (lest 01.03.2022).
- Statistisk sentralbyrå. (2021b). *Ringsaker (Innlandet)*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/ringsaker> (lest 24.04.2022).
- Storper, M. (1997). *The regional world : territorial development in a global economy*. Perspectives on economic change. New York: Guilford Press.
- Volpi, V. & Opromolla, A. (2017). The role of design in supporting the continual emergence of hybrid spaces of interaction within the city. *The Design journal*, 20 (1): 3569-3577. doi: 10.1080/14606925.2017.1352859.
- Wolfram, M. & Frantzeskaki, N. (2016). Cities and systemic change for sustainability: Prevailing epistemologies and an emerging research agenda. *Sustainability* 8(2): 144-162. doi: 10.3390/su8020144.
- Woolcock, M. (1998). Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework. *Theory and society*, 27 (2): 151-208. doi: 10.1023/A:1006884930135.
- Yin, R. K. (1984). *Case study research : design and methods*. Beverly Hills, California: Sage Publications.
- Yin, R. K. (2007). *Fallstudier: Design och genomförande*. Malmö: Liber.
- Aarsæther, N. & Nyseth, T. (2007). Innovasjonsprosesser i den nordiske periferi. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 48 (1): 5-28. doi: 10.18261/ISSN1504-291X-2007-01-01.
- Aarsæther, N., Bye, G. & Myhr, S. (2020). *Distriktskommunen som næringsutvikler*. 8-2020. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2020/04/Distriktskommunen-som-naringsutvikler-NORCE.pdf> (lest 01.23.2022).

Figurliste

Figur 1 Måløy Vekst (u.å-b). *Prosjektillustrasjon av Peak Måløy*. Tilgjengelig fra <https://www.maloyvekst.no/maloy-ocean-cluster/> (lest 20.04.2022). Illustrasjonen er gjengitt med tillatelse fra daglig leder, Pål Anders Kårstad, Peak Property.

Figur 2 Kartverket (2021). *Regional sammenheng*. Egen illustrasjon. Datagrunnlag tilgjengelig fra: <https://norgebilder.no/> (lest. 02.02.2022)

Figur 4 Geovekst (2022). *Planområde og fokusområde for oppgaven*. Egen illustrasjon. Datagrunnlag tilgjengelig fra: <https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/n20-kartdata/c9e53371-c296-4631-a08d-2e7248a81757> (lest 01.03.2022).

Figur 3 Google Maps (2022). *Navn på delområder i områdeplanen samt anvisning av Brumunddal sentrum og togstasjon*. Egen illustrasjon. Grunnlagskart tilgjengelig fra: google.no/maps/@60.8807736,10.9457214,14.42z?hl=no (lest 24.05.2022)

Figur 5 Ringsaker kommune (2017d). *Områdeplanens reguleringsplankart*. Tilgjengelig fra: <https://www.arealplaner.no/ringsaker3411/arealplaner/450> (lest 25.04.2022). Gjengitt med tillatelse fra Ringsaker kommune ved plansjef, Anne Gunn Kittelsrud.

Figur 6 Ringsaker kommune og Asplan Viak (u.å). *Volumstudie laget i forbindelse med områdeplanen*. Illustrasjonen er laget av Asplan Viak for Ringsaker kommune som planmateriale, men er ikke lenger offentlig tilgjengelig på nett og er ikke datert. Tilsendt av og gjengitt med tillatelse fra Ringsaker kommune ved plansjef, Anne Gunn Kittelsrud.

Figur 7 Ringsaker kommune og Asplan Viak (u.å). *Perspektiv fra hvordan planområdet kan se ut*. Illustrasjonen er laget av Asplan Viak for Ringsaker kommune som planmateriale, men er ikke lenger offentlig tilgjengelig og ikke datert. Tilsendt av og gjengitt med tillatelse fra Ringsaker kommune ved plansjef, Anne Gunn Kittelsrud.

Figur 8 Kartverket (2022). *Boenheter*. Egen illustrasjon. Datagrunnlag tilgjengelig fra: <https://dokumentasjon.geodataonline.no/docs/Temakart/Eiendom/> (lest 24.03.2022). Datagrunnlaget er distribuert av Geovekst AS, og er hentet gjennom LINK Arkitektur sitt serverabonnement.

Figur 9 IPER-Geodata AS (2022). *Arbeidsplass tetthet*. Egen illustrasjon. Datagrunnlag tilgjengelig fra: <https://dokumentasjon.geodataonline.no/docs/Temakart/Bedrifter/> (lest 24.03.2022). Dataene er hentet gjennom LINK Arkitektur sitt serverabonnement.

Figur 10 Kartverket (2022). *Analyse av bygningsfunksjoner i Brumunddal*. Egen illustrasjon. Datagrunnlag tilgjengelig fra:

<https://dokumentasjon.geodataonline.no/docs/Temakart/Eiendom/> (lest 24.03.2022). Dataene er distribuert av Geovekst AS, og er hentet gjennom LINK Arkitektur sitt serverabonnement.

Figur 11 Statistisk sentralbyrå (2021a). *Funksjonsanalyse. Figuren representerer ulike funksjoner i ulike farger*. Egen illustrasjon. Datagrunnlag tilgjengelig fra:

<https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/arealbruk-2021/a965a979-c12a-4b26-90a0-f09de47dbecd> (lest 01.03.2022).

Figur 12 Miljødirektoratet (2020). *Analysen viser hvor i Brumunddal man finner friluftsliv og rekreasjonsmuligheter*. Egen illustrasjon. Datagrunnlag tilgjengelig fra:

<https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/miljodirektoratet/friluftsliv-kartlagt/0e937264-abb0-4bcd-b690-73832640a44a> (lest 24.03.2022).

Tabelliste

Tabell 1 Forskningsdesign.....	49
Tabell 2 Valg av dokumenter til dokumentanalyse	62
Tabell 3 Aktører som har uttalt seg i planprosessen. Listen over aktører er hentet direkte fra (Ringsaker kommune, 2017a, ss. 33-35).....	81
Tabell 4 Grunneiere på de to områdene med mest private grunneiere per 2017. Innholdet i tabellen er direkte kopiert fra (Ringsaker kommune, 2017b, s. 4).....	82
Tabell 5 Resultater fra planbeskrivelse del 1	83
Tabell 6 Resultater fra planbeskrivelse del 2.....	85
Tabell 7 Resultater fra bestemmelsene	87
Tabell 8 Resultater fra intervjuer	89
Tabell 9 Egenskaper og attributter som er relevante for næringsutvikling og innovasjon	120
Tabell 10 Om planlegging med tanke på hybriditet og multifunksjonalitet	126
Tabell 11 Nettverk og medvirkning i planlegging av næringsutvikling og innovasjon.....	126
Tabell 12 Hvordan Ringsaker planlegger med usikkerhet.....	127
Tabell 13 Planlegging av kunnskapsbasert næring som en liten kommune	127

Vedlegg: Intervjuguide

Hovedtanke du moderator skal ha hele intervjuet:

1. Hva gjør de allerede i forbindelse med næringsutvikling, innovasjon og planlegging?
2. Hva kan gjøres annerledes?

Introduksjon før selve intervjuet begynner

- Presentasjon av tematikk
 - Næring, innovasjon, problemstilling, caseområde og sammenheng mellom planlegging og innovasjon
- Vise plankart for å sørge for at alle er på samme sted og snakker om det samme

I hovedsak bruker jeg den felles intervjuguiden til alle intervjuobjektene, og dersom jeg savner enkelte temaer eller ønsker spesifikke perspektiver fra intervjuobjektene går du til de individuelle spørsmålene. Underpunktene til hver av spørsmålene er stikkord eller spørsmål som benyttes til å følge opp eller å lede samtalen mot tematikken i oppgaven.

Felles intervjuguide til alle intervjuobjekter

1. Hva er deres/ditt perspektiv på Brumunddal i forbindelse med næringsutvikling og innovasjon?
 - a. Har du eventuelt andre tanker om næringsutvikling og innovasjon?
2. Hvilke muligheter og utfordringer merker du/dere med tanke på innovasjon og næringsutvikling i forbindelse med arealplanlegging?
 - a. Know-how, styrker, svakheter eller annet
3. Hvordan bør små kommuner jobbe med innovasjon og næringsutvikling?
4. Hvilke egenskaper og attributter har Brumunddal for næringsutvikling og innovasjon, og hvordan legger dette føringer for arealplanleggingen av innovasjon og næringsutvikling?
 - a. Hvordan kan man bygge videre på eksisterende kvaliteter? Brumunddal har jo for eksempel flere sektorer de er gode på (ref: næringsanalyse av Ringsaker)
 - b. Har kommunen en «know-how»?

5. Hva ble gjort under planleggingen av områdeplanen for Brumunddal Sørvest for å sørge for utvikling av næring og innovasjon?
 - a. Strategier som multifunksjonalitet, planlegging av attraktive byrom, skape en attraktiv by, nettverk, hybriditet, spesifikke aktører, bygge sosial kapital og lignende.
 - b. Er det eventuelt andre strategier som er brukt eller kan brukes?
 - c. Hvordan kan arealplanleggingen brukes i forbindelse med dette? Stikkord: fleksibilitet, detaljeringsgrad, usikkerhet, bestemmelser og retningslinjer, arealplantype, samhandling.
6. Hvilke aktører bør samarbeide/samhandle i planprosessen, og i så fall på hvilken måte?
 - a. Hvordan kunne involveringen av aktører vært forbedret?
 - b. Er det eventuelt andre måter man kan samhandle på? Det må ikke være relatert til en planprosess.
 - c. Er det noen utfordringer med dette? Hvordan kan det eventuelt løses?
7. Hvordan er det jobbet med nettverk i planprosessen?
 - a. Litteraturen viser at nettverk mellom aktører, bedrifter, innbyggere i kommunen, nasjonalt og internasjonalt er suksessfaktor
 - b. Er det noen utfordringer knyttet til dette? Kan dette løses på en måte?
8. Hvilke aktører er/bør være med i planleggingsarbeidet og strategiarbeidet?
 - a. Næringsliv, utdanningsinstitusjoner, private?
 - b. Er det utfordringer knyttet til dette?
9. Hvordan opplever du/dere etterspørselen fra markedet angående plassintensiv næring, kunnskapsbedrifter, klynger og co-working på det aktuelle området og i regionen generelt.
 - a. Hvilke refleksjoner gjør du/dere rundt dette?
10. Hva mener du ligger bak valget av å planlegge for næringsutvikling og innovasjon på nettopp dette området?
 - a. Hvordan kunne planleggingen vært annerledes?
11. Hva vil du si er de viktigste årsakene for å skape innovasjon og næringsutvikling?
 - a. Hvordan kan planlegging bistå med dette?
12. Finnes det noen utfordringer knyttet til innovasjon og næringsutvikling i forbindelse med arealplanlegging?

13. Hvordan kunne planen og prosessen bak vært forbedret for å i større grad sørge for innovasjon og næringsutvikling samt gjennomføring av områdeplanen?
14. Finnes det noen nye muligheter etter Covid-19?
 - a. Både med tanke på planleggingsprosess, men også hva man kan planlegge for på Brumunddal Sørvest.

Individuelle spørsmål til Ringsaker kommune

1. Hva er formålet med planleggingen av Brumunddal Sørvest?
2. Hva var grunnlaget for å regulere området for næring og innovasjon?
3. Hvordan involverte dere ulike aktører i planarbeidet og hva førte det til?
4. Hvorfor valgte dere arealformålene bestemmelser for byggehøyder, detaljeringsgrad og lignende?
 - a. Hvilke plantekniske grep er tatt og hva er grunnlaget for dette?
5. Er det noen planmessige utfordringer for å skape innovasjon og næringsutvikling?
 - a. Hvordan kan dette endres?
6. Hvordan jobber dere med planer og næringsstrategier for næringsutvikling og innovasjon som en liten kommune?
7. Hvilke aktører er med i planleggingsarbeid og strategiarbeid?
 - a. Næringsliv, utdanningsinstitusjoner, private?
 - b. Er det utfordringer knyttet til dette?
8. Hvordan jobber dere for å undersøke markedene og mulighetene for innovasjon og næringsutvikling?
9. Hvordan fungerer arealplanlegging som verktøy for innovasjon og næringsutvikling?
 - a. Hva kan forbedres/endres?

Individuelle spørsmål til G1

1. Hvordan var du involvert i planprosessen?
2. Hva kunne kommunen gjort annerledes for å skape større engasjement fra deg?
3. Hvordan mener du kommunen kan bruke grunneiere for å planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer?
4. Hva kunne kommunen gjort annerledes i sin planlegging av området?
 - a. Herunder hvordan kan dere involveres annerledes?
5. Hva er viktig for deg i planlegging og realisering av planer?
6. Hva gjør/ ville gjort at du synes det ville vært attraktivt å utvikle i tråd med planen

7. Hvilke aktører er/bør være med i planleggingsarbeidet og strategiarbeidet?
 - a. Næringsliv, utdanningsinstitusjoner, private?
 - b. Er det utfordringer knyttet til dette?
8. Hvordan fungerer arealplanlegging som metode/verktøy for innovasjon og næring?
 - a. Har du noen tanker rundt hvordan dette kan endres/forbedres?
9. Hva er dine tanker rundt innovasjon og næringsutvikling i Brumunddal og områdeplanen?
 - a. Know-how, muligheter og utfordringer

Individuelle spørsmål til G2

1. Hvordan var du involvert i planprosessen?
2. Hva kunne kommunen gjort annerledes for å skape større engasjement fra deg?
3. Hvordan mener du kommunen kan bruke grunneiere for å planlegge for næringsutvikling og innovasjon i små byer?
4. Hva er viktig for deg i planlegging og realisering av planer
5. Hvilke regionale og lokale kvaliteter og forutsetninger ligger i Brumunddal og hvordan forholder dere dere til dette?
6. Hvordan fungerer arealplanlegging som metode/verktøy for innovasjon og næring?
7. Hva er dine tanker rundt innovasjon og næringsutvikling i Brumunddal og områdeplanen?
 - a. Know-how, muligheter og utfordringer

Individuelle spørsmål til INN1

1. Hva kunne kommunen gjort annerledes for å skape større engasjement fra deg?
2. Hva er viktig for deg og lignende aktører i planleggingen av områder som Brumunddal Sørvest?
3. Hvordan kan man involvere aktører som dere i planprosessen?
4. Hvordan mener du planen og planprosessen kunne vært forbedret for å i større grad sørge for gjennomføringen av den planlagte innovasjonen og næringsutviklingen?
5. Hvordan fungerer arealplanlegging som metode/verktøy for innovasjon og næringsutvikling?
6. Hva er dine tanker rundt innovasjon og næringsutvikling i Brumunddal og områdeplanen?
 - a. Know-how, muligheter og utfordringer

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway